

אלעזר ווערק

אברהם רייזען

אברהם רייזען

געזאמלטע שריפטן

פארלאג „פרייהייט“

ניו יארק, 1928

Copyright, 1928
by the
FREIHEIT PUBLISHING ASS'N, Inc.

ועקסזער באנד :

איינאקטערס און מאנאלאגען

נוסע ברידער.

פערזאנען:

אָנגעפֿאַהרענע יונגע לויט.	}	גליקסמאן
		באָס
		הורוויטש
		בערמאן
		בערטע
		א חבר'טע

חייז הענדלער, צווייטער הענדלער, דריטער הענדלער.
פיערטער הענדלער.

א סעפערמדיצמער אין א לאנגען קארידאר אויפ'ן 4טען
שטאק. אין צימער בוים מזרח-וואנד שטעהט א קליון מיר-
שעל, מיט אָנגעוואָרפֿען ביכלעך אָהן מאָוולען. אונטערן
מישעל וואלגערט זיך א מיי-מאַשינקע. בוים מישעל
שטעהט א שמוהל מיט אנ'אָנגעבראַכענעם פאַרענצעל, וועל-
כעס ליעגט טאַקע יתום'דיג געבען שמוהל. ביי א צוויי-
טער וואנד, אין צפון-זייט, שטעהט אנ'אוינגעפאלען אוי-
זערן בעמעל, ניט פערבעט; די קאלדרע הענגט האלב אראָב
אויף דער ערד און עס זעהט זיך אַרויס אַ גראַביליווענ-
טענער שטרויזאק, פון וועלכען עס מאַרטשעט אַרויס אַ
הויפּען שטרוי. איבערן בעמעל, ביי דער וואנד, הענגט
אנ'אָנגעטראָגענער הוט און אַנ'אַלמער פידזשאק. די סצענע
איז אַ וויילע ליידיג, הינטער דער סצענע הערען זיך שטיי-
מען פון גליקסמאן און באס. עס עפענט זיך די מחר
און זיי פאלען אַרײַן.

ערשטע סצענע.

ג ל י ק ס מ א ז (אלט אַ יאָהר 27, אַ הויכער און אַ דא-
רער, אין אַנ'אַלמען אָנגעטראָגענעם אַנצוג, און אַ שוואַרצען קראַגען):
נאָ דיר — איז ער אויף נישטאָ אין דער היים! אז עס געהט
נישט — געהט נישט!

ב א ס (פון מיטעלער וואוקס, אין אַ בלוי העמדעל, מיט
לאַנגע שוואַרצע האָר; טראָגט ברילען, פון וועלכע עס קוקען אַרויס
צוויי ברוגז'דיגע שוואַרצע אויגען): אַט דאָס איז דיין גביר?
(קוקט אויפ'ן בעמעל) אַ פיינער גביר!...

ג ל י ק ס מ א ז: פאַר אַ גביר האָב איך דיר איהם נישט

אָנגעגעבען. איך האָב נאָר געזאָגט, אז צייטענווייז קומט איהם
אָן פון דער היים א פאָר רובעל... אפשר איז איהם די טעג אָנ-
געקומען.

ב א ס : אויב ס'איז איהם אפילו אָנגעקומען, האָט ער
דאָס שוין אוראיי לאנג גע'פטר'ט.

ג ל י ק ס מ א ז : דו מיינסט, אז אלע זענען אין דיר
געראַטען! נאָר וואָס איז די פעולה, אז ער איז נישטאָ. קום!
ב א ס : ניין, מעהר געה איך ערגיז נישט... איך האָב
שוין קיין כח ניט. איך לעג מיך אוועק אין בעטעל און וועל
ליעגען, ביז די נשמה וועט מיר אויסגעהן. (ער ציהט זיך אויס
אויפ'ן בעטעל).

ג ל י ק ס מ א ז : ביזט א שוטה... וואָס הייסט ליעגען?
מען טאר זיך נישט אַבלאָזען. איך זאָג דיר, אז מיר וועלען היינט
קריגען געלד. איך פיהל אין מיר כחות....

ב א ס : איך דארף גאָרנישט... איך וועל אזוי ליעגען
און.... א פאפיראס וואָלט כאַטש געווען! דו האָסט גאָרנישט?
אפשר א שטיקעל?

ג ל י ק ס מ א ז : ביי מיר ליעגט ערגעץ א האלבער פא-
פיראס, איך וויל אבער אליין שטארק רויכערן — מיר וועלען
זיך טיילען. ווייז, האָסט א שוועבעלע?

ב א ס : א שוועבעלע, דאכט זיך, האָב איך. (ער נעהמט
ליעגענדיג ארויס פון טאַש א פושקעלע, עפענט זי אויף) איין שווע-
בעלע, נאָר פאָרזיכטיג!

ג ל י ק ס מ א ז : (בעטראכטענדיג דאָס שוועבעלע) : דאָס
שוועבעלע איז א נוסח למות'ע (ער רויבט אָן פאָרזיכטיג, האַל-
טענדיג אין מויל דעם האלבען פאפיראס). אַט-אַט! ניין! פער-
לעשט זיך, ניין!

ב א ס : גיכער!

ג ל י ק ס מ א ז : (טראָגט צו שנעל צום מויל דאָס שטיקעל
פויער, באַלד בעווייזט זיך א רויך פון מויל) : פארטיג!

ב א ס : נו דאנקען גאט, עס רויכערט זיך! רויכער און לאז מיר עטליכע ציה.

ג ל י ק ס מ א ז : איך לאז, איך לאז. (גיט א פאר שטארקע ציה און גיט איבער דאס רעשמעל באס'ן, באס בעטראכט עס מיזיש געשטימט, פערקוימט זיך און נעהמט עס ארוין אין מויל.

ב א ס : אז איך וואלט איצט געהאט אזא זאך, וואס זאל חרוב מאכען די גאנצע שטאדט, וואלט איך עס געטהון. מיר נישט — דיר נישט!

ג ל י ק ס מ א ז : און אז איך וואלט געהאט איצט וואס צו פערקויפען אויף א גוטען מיטאג, וואלט איך פערקויפט. (פערטראכט זיך), וואס קען איך, למשל, פערקויפען? (זוכט אין די טאשען, נעהמט ארויס פון דארטען אנ'אלטען פארטאמאנע) ווי מיינסטו, באס? קען מען וואס נעהמען דערפאר?
ב א ס (בעטראכט פון דער ווייטען) : קענסט דאס ארויס-ווארפען.

ג ל י ק ס מ א ז : ס'האט אמאל געקאסט א האלבען רר בעל.

ב א ס : אמאל... אמאל ביזטו אויך מעהר ווערטה געדווען...

ג ל י ק ס מ א ז : יא, אמאל... אבער נישקשה, איך פאל נאך נישט אראב אויף איצט... עפויס פיהל איך, אז דאס לעבען קומט נאך... דאס איז נאך א הקדמה... וואס ארט מיר, אז די הקדמה איז אביסעל נאריש...

ב א ס : דיין גאנץ לעבען וועט זיין אזא מין הקדמה; צום עיקר לעבען וועסטו קיינמאל נישט צוקומען, דיין גאנצען לעבען וועסטו זוכען לעקציעס און א מיטאג...

ג ל י ק ס מ א ז : דאס וועלען מיר נאך זעהן... (עס דער-הערט זיך פון הויף א געזאנג פון הענדלער : האנדעל! האנדעל!) ס'וואלט געווען וואס צו פערקויפען... (דער אויסרוף : האנדעל! האנדעל! הערט זיך ווידער).

ב א ס : וואָס קענסטו פערקויפֿען? די נשמה? ווער וועט
זי קויפֿען — זי איז שוין ברודיג.

ג ל י ק ס מ א נ (ווארפט אַ בליק צו דער וואנד, וואו עס
הענגט דער פידזשאק): צו וואָס זאָל איך פערקויפֿען די נשמה,
אַז דאָ הענגט נאָך נאָר נישט קיין שלעכט רעקעל (טאפט איהם).
יא, נאָר נישט קיין שלעכט רעקעל...

ב א ס (פערוואונדערט): ס'איז דען דיינער?
ג ל י ק ס מ א נ : ביזט א שוטה... וואָס הייסט מיינער?
דער הענדלער איז אויפ'ן הויף און מיר זיינען דאָ, איז ער אונז-
זערער...

ב א ס : פון אַנאַרכיזם בין איך אפילו, ווייסטו דאָך,
אַ שטיקעל אָנהענגער, אָבער ניט אויף אַזאַ אַרט... עס גיבט
שעהנערע וועגען...

(דער הענדלער זינגט נאָך אַלץ: האַנדעל! האַנדעל! גליקס-
מאַן לויפט אַרויס אויפ'ן הויף. באַס בלויבט אַליון און
שטעלט זיך אויף. אין אַ וויילע אַרום געהט אַרײַן
גליקסמאַן מיט'ן הענדלער, אַ איד פון אַ יאָהר פופציג,
אין אַ לאַנגער אַכגעטראָגענער קאַפּאַטע און גרויסע שטי-
וועל אויף די פיס).

צווייטע סצענע.

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : נו, לאַמיר אַנזעהן אייער
סחורה! וואָס האָט איהר?

ג ל י ק ס מ א נ (נעהמט אראָב פון וואנד דעם פידזשאק):
אַט דעם פידזשאק וואָלט איך וועלען פערקויפֿען.

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר (נעהמט דאָס רעקעל אין דער האַנד,
דרעהט איהם אום אויף אַלע פיער זייטען): אן אלט סחורה'לע...
האַט שוין אַ פאַר לעכער...

ג ל י ק ס מ א ז : וואו?

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : וואו — פרענט איהר? איהר
זעהט ניט? אפשר האָט איהר נאָך עפעס? אלטע שיד? הוי-
זען?

ג ל י ק ס מ א ז : אַט דאָס, וואָס איהר זעהט, מעהר האָב
איך ניט. אלזאָ, וואָס גיט איהר?

ב א ס (מורמעלט) : וואָס א מענש קען!

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר (בעטראכט דעם אונטערשלאג) :
דער אונטערשלאג איז שוין גאָר אויסגעקראַכען... וואָס קען מען
געבען פאר אזא רעקעל? ... כ'מיון... וואָס קען מען געבען? ...
וויפיעל ווילט איהר? ...

ג ל י ק ס מ א ז : איהר קויפט דאָך אַפּטער, ווייסט איהר
דאָך בעסער?

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : איך מיינ... וואָס הייסט איך ווייס
בעסער... ס'איז דאָך אייער סחורה, דארפט איהר זאָגען דעם
מקח.

ג ל י ק ס מ א ז : יא, דאָס איז אפילו אמת : מיון
סחורה....

ב א ס (אונגעדולדיג) : נו, מאכט עס גיכער!

ג ל י ק ס מ א ז (שיסט ארויס) : צוויי רובעל.

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : קוקט איהם אָן ווי ברוגז, נעהמט
דעם זאָק אונטער'ן אַרײַם און וויל ארויסגעהן) : א גוטען טאָג!
ג ל י ק ס מ א ז (דערשראָקען) : נו, וואָס? וויפיעל גיט
איהר. איהר קענט דאָך זאָגען...

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר (ווערט ווייכער, קעהרט זיך אום):
איך פערקויף אייך אליון אזוינע רעקלעך צו פינף גילדען א
שטיק... האַטש הונדערט שטיק...

ג ל י ק ס מ א ז (בייז) : איך האנדעל גיט מיט רעד-
לעך. זאָגט, וואָס גיט איהר?

דער הענדלער (נעהמט דאָס רעקעל ווידער אין דער האַנד).

באָס : אוי, מיר ווערט ניט גוט.
דער הענדלער : א האַלבען רובעל.
גליקסמאַן (ראש) : נעהמט ! ס'איז אפילו ביליג,
נאָר זאָל איר פערדיענען...

באָס (שטיל) : ביזט א טייערער מענשט...
גליקסמאַן (אַז ער זיט) : שווייג!
דער הענדלער (נעהמט ווידער דאָס רעקעל אין האַנד, דרעהט עס ווידער אום אין אַלע פיער זייטען).
גליקסמאַן (אונגעדולדיג) : נו, ר' איר, מאכט עס גיכער...

באָס : דער איר האָט חרטה.
דער הענדלער : חרטה איז ניט מעשה סוחר.
חרטה האָב איר, ניט, נאָר נתעשר וועל איר ניט ווערען. (נעהמט ארויס פון טאש אַ בלוטעלע, קראצט דאָרט מיט די פינגער, נעהמט ענדליך אַרויס אַ זילבערנעם רובעל), האָט איהר רעשט א האַלבען רובעל ?

באָס : ווען מיר וואָלטען האָבען א האַלבען רובעל !...
גליקסמאַן (קוועמטשט באַס'ן פאר'ן שויד) : שווייג.
דער הענדלער : וואָס-זשע טהוט מען ? מען מוז געהן צוטיישען.

גליקסמאַן (פער'יאוש'ט) : האָט איהר ניט קיין קלענערע געלד ?
דער הענדלער : ניין, כ'האָב נאָך אַ פאָר גאנצע רובעלס...

גליקסמאַן : מילא, קומט אראָב אונטען, אין אַ קלייטעל, וועלען מיר טוישען.
באָס : קום שוין צוריק...
גליקסמאַן : די מינוט !

דער הענדלער : (נעהמט דעם זאק אויפ'ן פלויצע
און דעם פידזשאק אונטער'ן אַרם) : קומט!
גליקסמאן (פערלעגען) : לעגט אריין, איך בעט
איך, דאָס רעקעל אין זאק.
דער הענדלער : איהר ווילט אין זאק, זאָל זיין
אין זאק... (לעגט איהם אַריין אין זאק).

(הענדלער און גליקסמאן אָב)

באָס בלויבט אַ ווילע און געהט הין און צוריק איבערן
צימערל. עס הערען זיך טריט און אַ שמועס אין קאָרידאָר.
עס געהט אַרײַן הורװיטש, נאָך איהם נאָך אַ הענדל
לער. הורװיטש, דערזעהענדיג באָס'ן, בלויבט שטעהן פער-
וואונדערט. באָס איז בלאַס און דערשראָקען.

דריטע סצענע.

באָס (פערלעגען) : אייער חבר גליקסמאן האָט מיך
אָהער געבראַכט, מיין נאָמען איז באָס.
הורװיטש (פערװירט) : זעהר אנגענעהם... זיצט!
(צום הענדלער) אָט שוין ווײַז איך איך... (זוכט אויפ'ן וואַנד)
וואו איז דער פידזשאק? (קוקט אויף באָס'ן, באָס, לאכט זיך היס-
טעריש פונאַנדער).

הורװיטש (פערװירט) : וואָס לאכט איהר... חמ...
דער הענדלער : נו, וואָס? איך האָב ניט קיין
ציט. (אין קאָרידאָר הערען זיך טריט, עס ווײַזט זיך גליקסמאן).
הורװיטש (צו גליקסמאן) : וואו ביזטו געוועזען?
גליקסמאן : דאָ אין קאָייטעל, פאפיראַסען גע-
קויפט...

דער הענדלער : נו, וואָס וועט זיין? איהר גיעט
אַנקוקען דאָס רעקעל צי גיט?

ה ו ר ו ו י ט ש : שוין, שוין! (צו גליקסמאנען): א
מאָדנע זאך... איך בין אוועק, האָב איך געלאָזען אויפ'ן וואַנד
הענגען דאָס רעקעל... איך האָב אליין געזעהען... איצט איז ער
נישטאָ... (קוקט אויף באַס'ן).

ג ל י ק ס מ א ז : ווער איז דיר שולדיג? אז מען
געהט אוועק, פערשליסט מען א טהיר...
ב א ס (צו גליקסמאנען): ביזט א מאוסער מענש!
ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : בין איך, הייסט עס, אומזיסט
גענאנגען...

ה ו ר ו ו י ט ש (פערשולדיגט): זייט מוחל, ר' איד...
וואָס קען איך טהאָן?... מען האָט עס גראָד גע'גנב'עט... שווע-
רע צייטען!... מען זאָל זיך קוואַפּען אויף אזא רעקעל!...
ה ע נ ד ל ע ר : ס'איז א חוצפה! שלעפט מיך, שלעפט
מיך אין א צווייטער גאס און וואָס, ווען? גע'גנב'עט!
ג ל י ק ס מ א ז : ר' איד, אָט האָט א „צעהנעריל“
און געהט געזונדערהייד!

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר (נעהמט צו מיט אַ פרעהליך פנים די
מטבע): אַ דאַנק... ס'וועט זיין אויף א פונט ברויט (זיפצט)
ער-עך... שווערע צייטען (אָב).

ה ו ר ו ו י ט ש (זעצט זיך אַוועק אויפ'ן בעטעל): נו, אַ
צייט, מען זאָל ניט קריגען ערגעץ קיין קערבעל באָרגען... (צו
גליקסמאנען): זאָג מיר, דו האָסט גאָרנישט? האָטש אויף אַ
מיטאָג...

ג ל י ק ס מ א ז : וואָס הייסט איך האָב גאָרנישט? איך
בין איצט אַן עושר, איך האָב גאנצע דריי גילדען אין טאַש.
ה ו ר ו ו י ט ש : וואָס קלעקט עס פאר דריי (קוקט אויף
באַס'ן).

ג ל י ק ס מ א ז : עט, ס'וועט זיין גענוג, מאכען מיר אַ
סעודה אין דער היים, וועט עס ביליגער קאָסטען. ווער געהט
ברענגען גוטע זאכען?

ג ל י ק ס מ א ז : נא, האָסטו (גיט איהם איבער עטליכע
מטבעות) : וועסט קויפֿען צוויי פונט ברויט.

ב א ס : וואָס וועט עס קלעקען?

ה ו ר ו ו י ט ש : געוויס איז דאָס וועניג, איך בין חונד-
גערין ווי אַ חונד...

ג ל י ק ס מ א ז : מילא, קויף דריי פונט, א גוטען הער-
דינג, אבער טאָקע א גוטען! ... טהיי און צוקער פאר עטליכע
קאָפּיקעס און פאַפּיראַסען. און אויב ס'וועט נאָך עפעס בלייב-
בען, זאָלסטו נאָך קויפֿען א גוט שטיקעל קעז.

ב א ס : מיר'ן זעהן... (אב).

ה ו ר ו ו י ט ש : אייגענטליך האָט מיר גאָט גע-
שטראַפט.... כ'האָב דעם פּירזשאַק געוואָלט פערקויפֿען, האָטש
ער איז גאָר ניט מיינער, ס'איז גאָר בערמאנ'ס.

ג ל י ק ס מ א ז : ווי קומט צו דיר בערמאנ'ס פּירזשאַק?
ה ו ר ו ו י ט ש : ער האָט ביי מיר היינט ביינאכט גע-
שלאָפֿען, ער האָט קיין דירה ניט... דער פּירזשאַק איז א שווער-
רער און דער טאָג איז א הייסער, איז ער אוועק אין א דינעם
רעקעל, וואָס ער טראָגט שטענדיג אונטען...

ג ל י ק ס מ א ז : יאָ... נו, נישקשה, איצט איז וואָ-
רים...

ה ו ר ו ו י ט ש : יא... אָבער דאָך פערדריסט מיר, ווי
אזוי האָב איך דאָס געוואָלט פערקויפֿען. איז א נויט פערלירט
מען דאָס געפיהל פון סאַמע עלעמענטאַרען יושר... אָבער זוימט
ער זיך, דער פריינד דיינער, ווי הייסט ער?

ג ל י ק ס מ א ז : ער הייסט באַס, נאָר ער איז א טייער-
רער בן; איז א ביסעל נוטה צו אנארכיזם, ווי דער שטייגער
איז פון א מענשען, וואָס האָט דריי טעג ניט געגעסען...
(אין קאָרידאָר הערען זיך טריט).

ה ו ר ו ו י ט ש : ער טראָגט שוין... איך בין שרעקליך
הונגעריג...

ג ל י ק ס מ א ז : ניין ! ס'איז ניט ער... דאָס איז ניט
זיינע טריט. (עס געהט אריין בערמאָן מיט אַ דריטען הענדלער, גער-
קליידט וויל דער ערשטער, נאָר אַ ביסעל עלטער; אין איין האַנד האַלט
ער אַ זאָק, אַרױף דער צווייטער הענגט ביי איהם אַ פאָר קאַמאַשען).
ב ע ר מ א ז : (צו חורוויטש'ן, נאָכדעם ווי ער האָט גער-
קוקט אויפ'ן וואַנל איבער'ן בעט) : האָסט ניט געזעהן מיין רעד-
קעל ?

ח ו ר ו ו י ט ש (שטאַמעלט) : דאָס רעקעל ? ... דאָס רעד-
קעל ? ... איך ווייס אויך ניט, איך האָב איהם אויך געזוכט.
ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : נו, מאכט עס גיכער, איך האָב
ניט קיין צייט.

ב ע ר מ א ז : באלד... באלד...
ח ו ר ו ו י ט ש : וואָס דארפסטו דאָס רעקעל ?
ג ל י ק ס מ א ז : מסתמא פערקויפּען ! ... זעהסט ניט ?
ה ע נ ד ל ע ר : נו, וואָס וועט זיין ?
ב ע ר מ א ז : איך פערשטעה דאָס נאָרנישט (קוועטשט
מיט די פלייצעס).

ב א ס (געהט אריין, האַלט אין ביידע הענד אין פאַפיר איינ-
געוויקעלט פּעקלעך. דערזעהנדיג די פנים חדשות, פּערוואונדערט
ער זיך, נאָכהער שמייכעלט ער ביז צו גליקסמאַנען) : נו, עסט !

ג ל י ק ס מ א ז : און דו ?
ב א ס (בייז) : איך וויל ניט עסען... (רופט אַב גליקס-
מאַנען אָן אַ זייט). הער, וואו דו וועסט ניט דערצעהלען, אז דו
האָסט דאָס רעקעל פערקויפּט, עס איך ניט.
ג ל י ק ס מ א ז : (צו באַס'ן) : נוט ! (צו אַלע) ברודער,
דאָס רעקעל האָב איך פערקויפּט, איהר וועט דאָך קיין פּעראיבעל
ניט האָבען...

ח ו ר ו ו י ט ש : שוטה, וואָס האָסטו גלייך ניט געזאָגט ?
ב ע ר מ א ז : פערקויפּט ? ארט עס מיך ניט... אדרבא...
איך האָב נאָר געבראַכען דעם קאַפּ, וואו קען עס זיין ?

דער הענדלער : ווער וועט מיר בעצאָהלען פאר
מיין גאנג?

גליקסמאן (צו באַס'ן) : אפשר איז נעבליבען עט-
ליכע קאָפּיקעס, גיב דעם אידען...
באס : אַ גראַשען ניט...

גליקסמאן : האָט קיין פּעראַיבעל ניט, ר' איד!...
אפשר וועט אייך נוצען די הוט? (נעהמט אַראָב פון וואַנד אַן
אַלטע, צוריסענע הוט).

הורוויטש : יא, די הוט קען ער נעהמען. איך וועל
זי שוין ניט טראָגען...

דער הענדלער (נעהמט די הוט, בעטראכט זי און
לעגט זי אַוועק צוריק) : די הוט טויג פאר מיר ניט... זי
איז גאַרנישט ווערט...

גליקסמאן : נו, וואָס קענען מיר אייך העלפען?
נו, ברידער, לאָמיר זיך זעצען עסען. באס איז אַ חוואַט, ער האָט
איינגעקויפט אַ סך...

הורוויטש (צום הענדלער) : אפשר זענט איהר אַ
בעלן, ר' איד, מיטצושפּייען?

דער הענדלער (אַביסעל פערשעמט) : כ'מיין...
וואָס קען דאָס שאַדען? אַ שטיקעלע הערינג וועל איך טאקע
פערזוכען...

גליקסמאן (צופריעדען) : אף, מהיבא תיתי!
זעצט זיך. ר' איד!

באס : אפשר ווילט איהר זיך וואַשען?
הורוויטש : אַט איך ברענג שוין וואַסער, (לויפט
אַרויס מיט'ן בלעכענעם טשייניק אין קאַרידאָר צו דער וואַסער-ליי-
טונג און ברענגט עס גלייך, דער הענדלער וואַשט זיך, גיסענדיג פון
טשייניק אויף דעם פּאָל, זאָגט חויד, „שאו ידובס“, ווישט אָב די הענד
מיט אַ פּאָלע, שניידט אָב מיט אַן אויגענעם קלוינעם מעסערל אַ שטור-
קעל ברויט, נאָכדעם אַ שטיקעל הערינג, טאַכט אַ המוציא און הויכט

אן עסען. די חברת מיט איהם).

ג ל י ק ס מ א ז : (קויענדיג) : נו, האָב איך שלעכט גע-
טהאַן?

ה ו ר ו ו י ט ש : זעהר גוט — ווער האָט צו דיר טענות?
ב ע ר מ א ז : איך אודאי ניט.

ב א ס : איך בין אייגענטליך געגען דעם... גנב'ענען יא, אָבער שעהנער... איהר פערשטעהט? שעהנער...

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר (ווישט אָב די וואַנסען און איז זיך
מבין אוועקצוגעהן) : א יישר, יונגע לייט... גוטער הערינג...
הערט איהר, ברידער, איך קויף דאָך אלטווארג ביי רייכע לייט,
אָבער איך זאָג אייך, אז האַנדלען זאָל מען נאָר מיט אזוינע ווי
איהר...

ג ל י ק ס מ א ז : נו זעהט איהר... און באס איז נאָך
ניט צופריעדען מיט אונז.

ב ע ר מ א ז : אי, אויף נאמנות, ס'איז א קאָמעדיע...
ס'איז נאָר טרויעריג, וואס איך וועל יעצט מוזען געהן אין דעם
לייכטען רעקעל, ביינאכט איז אין איהם קאלטליך.

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : עט, נישקשה, יונגע לייט ווע-
רען ניט דערפראָרען. איך בין אמאָל, בחור'ווייז, א ווינטער אין
א זומער-רעקעל אָבגעגאנגען, און אז ס'איז בעשערט צו לעבען,
זעהט איהר דאָך...

(עס הערען זיך טריט).

ה ו ר ו ו י ט ש : ווער געהט עס ווידער?

ג ל י ק ס מ א ז : (לאכענדיג) : אודאי נאָך א הענדלער.

ב א ס : נו, א הענדלער האָט שוין דאָ ניט וואָס צו טהאָן.
דער פערמענען איז שוין פערקויפט.

(עס לויפט אריין האַנקע, א מיידעל פון א יאָהר עטליכע און
צוואנציג, מיט א מאַנסבילשען פנים, א פלאכער ברוסט, רעדט מיט א
גראַבען קול).

ח א נ ק ע : אַי, כ'לעבען, זיי עסען דאָך... פרעסער, לאָזט
מיר עפעס אַ ביס... (האַפט זיך צום רעשט שטיקעל ברויט) ע, ס'איז
וועניג... (רױסט אַרויס פון גליקמאַנ'ס האַנד אַ שטיק ברויט אָנגעד-
שמירט מיט פוטער) וואָס האָט איהר אַלץ אויפגעגעסען?
ה ע נ ד ל ע ר : חעזע... דאָס מיידעל וויל נעבעך אויך
עסען...

ח א נ ק ע : וואָס איז דאָס פאר אַ איד... איהר אַגיטירט
איהם אפשר...
ב א ס : ס'איז אַ הענדלער. אפשר האָט איהר עפעס
צו פערקויפּען...

ח א נ ק ע : פערקויפּען... אוי, כ'לעבען, מען דארף איהם
טאַקע עפעס פערקויפּען... אַ פינגעריל קויפט ער? ...
ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : אָך, פארוואָס ניט... איך קויף
אַלץ.

ג ל י ק ס מ א ז : ס'וועט זיין אַ לעבען, ווי איד בין אַ
איד...

ח א נ ק ע : (אַראָבעהמענדיג פון אַ פינגער אַ קליין רינגעל):
וואָס גיט איהר, ר' איד, דערפאר? ...
ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : (בעטראכט עס) : אַ האַלב קער-
בעל...

ח א נ ק ע : ווייזט געלד! ...
ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : (צעהלט אויס צעהן קופערנע צעת-
נערס, בעטראכט נאָך אַמאַל דאָס פינגעריל) : ס'איז אפילו ניט
ווערט.

ג ל י ק ס מ א ז : ס'איז ווערט, ר' איד, ס'איז ווערט...
ה ו ר ו ו י ט ש : אַ שאלה, צי ס'איז ווערט — אַן אמת-
נאָלדען פינגעריל.

ח א נ ק ע : אַ מתנה פון אַ באַבען...
ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : זאָל זיין אַ מתנה פון אַ זיידען.
ח א נ ק ע : איצט מאכען מיר די סעודה אויף דאָס ניי.

ג ל י ק ס מ א ז : אפשר האָט ווער נאָך עפעס צו פער-
קויפּען? שעמט זיך ניט, ברידער.

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : אדרבא, זוכט עפעס אויס צו
פערקויפּען? שעמט זיך ניט, ברידער.

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : אדרבא, זוכט עפעס אויס.

ח ו ר ו ו י ט ש : איך האָב גאָרנישט.

ב ע ר מ א ז : איך אוראי ניט.

ב א ס : איך — סידען די נשמה...

ח א נ ק ע (לוקסיג) : לומפּען-פּראָלעטאריער! (צום
הענדלער) קומט צו מיר אהיים, ר' איד! קאלאָשען קויפט איהר?

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר (מיט אַ מין שטאַלץ) : איך האָב
דאָך אייך געזאָגט, אז איך קויף אלץ...

ח א נ ק ע : טאָ קומט, איך וואוין דאָ אנטקעגען... איך

האָב אַ פּאַר קאלאָשען, נאָך פון דערהיים געבראכט... ביי אונז
אין דערהיים איז שטענדיג אַ בלאָטע... דאָ דארף איך זיי ניט...
דאָ איז טרוקען.

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : עס פערשטעהט זיך... דאָ דארף
מען ניט קיין קאלאָשען... ווער טראָגט דאָ קאלאָשען? אַ משוגע-
נער סידען...

ב א ס : אלמאי קויפט איהר זיי?

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : איך מיינ... איך זאָג דאָך
אייך — איך קויף אלץ...

ח א נ ק ע : נו, קומט...

ג ל י ק ס מ א ז : נאָר גלייך צוריק... דעם האַלבען
קארב לאָזט טאקי ביי אונז...

ח א נ ק ע : איך קום באלד...

(הענדלער און האַנקע אָב).

ג ל י ק ס מ א ז : אַ וואוילע זאך, כ'לעבען... דארף זיך
גראָד אַנטראָגען האַנקע מיט אַ פינגערל און קאלאָשען...

ב א ס : נו, וואָס פערקויפט איזער נאָך? (עס הערט זיך
ווידער אַ זינגען אין הויף : האַנדעל, האַנדעל).

ג ל י ק ס מ א ו : (מיט אַ שטראַהלענדען געזיכט) : אי, מיר
איז איינגעפאלען אַ גליקליכע אידעע.

ב א ס : וואָס?

ה ו ר ו ו י ט ש : נו, וואָס?

ג ל י ק ס מ א ו : (קוקענדיג צום בעמעל) : צו וואָס,
למשל, דארף מען האָבען דאָס דאָזיגע בעמעל?

ה ו ר ו ו י ט ש : וואָס הייסט? אויף שלאָפען.

ג ל י ק ס מ א ו : (שפּאַטיש) : ברייזן מיינער, אנדערש
ווי אין אַ בעט שלאָפען קען ער ניט! און אויף דר'ערד ביזטו
חולח?

ב ע ר מ א ו : ער רעדט צו דער זאך... דאָס בעמעל איז
ווערט אַ קאָפּיקעס זעכציג.

ה ו ר ו ו י ט ש : (טראכטענדיג אַ ווילע) : פון מיינטוועגען
לאָז מען עס פערקויפען.

ג ל י ק ס מ א ו : ניט אנדערש! סיי ווי סיי איז דאָס
בעמעל פאר דרייען ענג, און אויף דר'ערד קען מען זיך אויס-
בעטען אין פיערען אפילו.

ב ע ר מ א ו : ער רעדט צו דער זאך, כ'לבען...

ה ו ר ו ו י ט ש : (פערלירענדיג אינגאנצען דעם רצון) : נו,
רופט אריין דעם הענדלער.

ג ל י ק ס מ א ו : דאָס לאָזט שוין פאר מיר... (אָב).

ב א ס : איד בעטראכט אייד פאר אונגארמאל, ברידער.

ה ו ר ו ו י ט ש : די גאנצע וועלט איז אונגארמאל.

ב א ס : יא... יא... (א פויזע).

(גליקמאַנס שטים אויף די טרעפּ) : איזער וועט אָנקוקען אַ

בעמעל...

אַ גראַבע שטים פון אַ הענדלער: אַ בעמעל זאָל זיין אַ

בעמעל אלץ איז אַ סחורה...

ג ל י ק ס מ א ו : (אריינגעהענדיג) : אָט דאָס איז דאָס
בעטעל.

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : (א גאנץ אלטער איד, אין ברילען
בעטראכט דאָס בעטעל) : דאָס בעטעל איז גאָרנישט ווערט...
(אלע ווערען שטאַרק אראָבגעפאלען).

ה ע נ ד ל ע ר : מעהר האָט איהר גאָרנישט צו פער-
קויפען?

ג ל י ק ס מ א ו : מעהר גאָרנישט...

ה ע נ ד ל ע ר : לגמרי גאָרנישט?

ג ל י ק ס מ א ו : (נערוועז) אבסאליוט גאָרנישט.

ה ע נ ד ל ע ר : (שמעלט אָן די אויערן) : וואָס האָט איהר
געזאָגט?

ג ל י ק ס מ א ו : לחלוטין גאָרנישט...

ה ע נ ד ל ע ר : אָט אזוי-זשע זאָגט — לחלוטין — פער-
שטעה איד! הייסט עס — לחלוטין גאָרנישט... (קראצט זיך אין
קאפ... בעטראכט נאָך אַמאָל דאָס בעטעל...) ווייס איד, דאָס בע-
טעל איז יא עפעס ווערט, אָבער איד מוז דינגען „א מענשען“
אראָבטראָגען זי, איד אליין, ניט פאר אייך געדאכט, האָב קיין
כח ניט... איד ווייס אָבער ניט, צי וועט מיר לוינהען דאָס
גאנצע עסק... (בעטראכט נאָך אַמאָל דאָס בעטעל) טאקע ניין, עס
לויחנט ניט... טאָ האָט זשע מיר א גוטען, יונגע לייט (געחט
ארויס זיך קראצענדיג).

(פאַרהאַנג)

אױך אַ חתונה.

פערזאנען

ברוד, אן ענטוויקעלטער ארבייטער, 23 יאָהר אַלט.
די מוטער, אן אַלטע, פרומע, אַרימע אלמנה.
ביילקע, אן ארבייטערין, ברוד'ס כלה, 20 יאָהר אַלט.
געסט, יונגע ארבייטער.

קומט פאַר אין די לעצטע צעהנדליג יאָהר אין אַ גרויסע שמאָדט
אין ליטאַ.

(די סצענע שטעלט פאר א קליון, קאוואליער צימערל, רעכטס פון דער קיך, אנשטאט טהירלעך — א שמוציגער פארהאנג, ביים שטויביגען, זעקס-שויביגען פענסטער—א קליון טישעל פערדעקט מיט אידישע צייטונגען. הארט ביים טישעל א בעט, ביי דער צווייטע זייט טישעל אן אלטע שטוהל. אויפ'ן טישעל שטעהט א קעסטעלע טאץ באק, פון וועלכע ברוך שטאפט אן פאפיראסען און רויכערט איינעם נאך'ן צווייטען. פארנאכט, נאך וואס אנגעצונדען פויער, ברוך אליון שטאפט אן א פאפיראס, פעררויכט, געהט אום איבער'ן צימער שטארק פערשייפּט, שטעלט זיך ביים טהיר פון צימערל און רופט:

ע ר ש ט ע ס צ ע נ ע :

ב ר ו ד : מאמע...

ד י מ ו ט ע ר (ארוינגעהענדיג מיט לאנגזאמע טריט) :
וואס ?

ב ר ו ד : מאמע... איך וויל דיר עפעס זאגען, נאך איך זאג דיר פריהער, אז קיין טענות פון דיר וויל איך ניט הערען, ס'וועט ניט העלפען... היינט ביינאכט האב איך מיט ביילקען חתונה.

ד י מ ו ט ע ר : היינט ביינאכט ? מיט ביילקען ?...
אט מיט דער...

ב ר ו ד : (האקט איבער) : מאמע, איך בעט דיר אהן טענות. היינט ביינאכט מיט ביילקען... אזוי האב איך אבגע-רעדט... אזוי מוז עס זיין.

די מוטער: נו, נו, מסתמא ווייסטו דאך וואָס די טהוסט... זאָל זיין מיט ביילקע'ן — זאָל זיין אָהן נדן, זאָל זיין אָהן בעטגעוואנט... אָבער וואָס עפעס, זוהנעניו, היינט בייך נאכט?...

ברודר: און מאַרגען וועט זיין בעסער? חתונה האָר בען מיט איהר מוז איד.

די מוטער: דו מוזט? הערסט אביסעל — ער מוז! האָסט תנאים געשריבען, צי א קנין געמאכט...

ברודר: נאָך מעהר ווי תנאים, נאָך מעהר ווי א קנין... (פאסענדיג זיך מוטש) זי איז א וואויל מידעל. איד האָב צו איהר גאָר נישט... כ'האָב זי טאקע האָלט...

די מוטער: האָלט האָבען קאָן מען זי, דאָס איז אפילו אמת, איד האָב זי אויך ניט פיינט, נאָר זי איז דאָך אזוי אַרים.

ברודר: דאָס איז אן אמת, אַרים איז זי, נאָר מיר ווע-לען לעבען... נישקשה, מיר וועלען לעבען!

די מוטער: נו, אז דיר איז ניהא, מוז איד שוויי-גען... וואו ווילסטו אָבער מאכען די חתונה און מיט וואָס?

ברודר: וואו? — טאקע דאָ אין צימערל, און מיט וואָס — אַט האָסטו א רובעל... (געהט ארויס פון טאש א זיל-בערנעם רובל).

די מוטער: (לאכט ביטערלעך): מיט א רובל ווילסטו א חתונה פראווען, אוי מיין זוהן, רעדסט דאָך גאָר פון וועג...

ברודר: וואָס מיינסטו, מאמע, א חתונה? קיין גילדענע יויך דארפען מיר ניט. קויף עטליכע הערינג, אביסעל בראנ-פען. א פאָר קיכלעך און די חתונה איז פארטיג...

די מוטער: האָסטו האָטש דעם פעטער לייבען געבעטען?

ברודר: (לאכט): דער פעטער וויל דאָך ניט דעם שידוך... די מוטער: פונדעסטוועגען...

ב ר ו ד : אַט לאַז די משפּחה צורוה. קיין דרשה-גע-
שאַנק דארף אײַך נײַט און זײ וועלען נײַט נעבען אױך. פּאַלג
מיר און געה קױף אײן עפעס פּאַר'ן רובל און גענוג. מײנע
מחותנים וועלען קײן פּאַראײבעל נײַט האָבען. אײגענע ברידער.
ד י מ ו ט ע ר : דײנע „מחותנים“ — אז אַך און וועה
איז טאַקע צו דײנע מחותנים.

ב ר ו ד : נו, מאַמע, ווײסט דאָך, אז דו וועסט מיר שױן
נײַט אײבערמאַכען. געהם דעם רובעל און געה קױף אַלץ אײן,
בראַנפען א קוואַרט און פּאַר'ן אײבערײגען געלד א פּאַר הערײנג
און נאָך עפעס.

ד י מ ו ט ע ר : גאָר בײם חתן די חתונה... פאַרוואָס
נײַט בײ דער כלה? זאָלען א י ה ר ע עלטערן דעם נחת
האָבען...

ב ר ו ד (שמויכלענדיג): אײהרע עלטערן זײנען אױך
נײַט צופריעדען מיט'ן שידוך.

ד י מ ו ט ע ר (אײראָניש): אױך נײַט צופריעדען!
אז אַך און וועה שױן צו דיר! האָסט געקאַנט געהען 300 רובל
מיט חתן-מתנות, ווי בײ לײטען.

ב ר ו ד : אײך וועל שױן אַלץ האָבען.

ד י מ ו ט ע ר (שאַקעלט מיט'ן קאַפּ): יא, יא, וועסט
האָבען... מיט אזא פיהרונג וועסטו אַלץ האָבען... (אַב).

ב ר ו ד (אַלײן): נו, א סוף, אבי זי ווײסט שױן...
(עס הערען זיך טריט).

צווייטע סצענע.

ב י י ל ק ע (שטעלט זיך בײם פּאַרהאַנג, הויבט איהם אױף
און קוקט שעמעוודיג ארױן).

ב ר ו ד (מונטער): א, די כלה איז שױן דאָ. קום אַרײן,
כלה-לעב, קום אַרײן, שעם זיך נײַט פּאַר'ן חתן... קענסט איהם
שױן.

ב י י ל ק ע (געהט אריין, אין א ציצען קלוידעל, די שוואר-
צע האָהר פערקעמט עטוואָס יום-טוב'דיג, מיט אַ ווייסען שאַל אויף
די פלויצעס): נאָך קיינער ניטאָ?

ב ר ו ד: ניין, די מחותנים זיינען נאָך ניט געקומען.
ב י י ל ק ע: אוי, הלואי וואָלט טאקע קיינער ניט געקור-
מען. איך שעם מיד עפעס אזוי. עפעס אזא נאַרישע צערעמאָ-
ניע. צו וואָס דארף מען דאָס, דאכט זיך.

ב ר ו ד: אַט דאָס פרעג איך דאָך אויך, צו וואס דארף
מען דאָס טאקע? אפשר דארף מען טאקע ניט.

ב י י ל ק ע: ניין, ניט דאָס... נאָר ס'איז עפעס א סימן.
עפעס — איך ווייס אויך ניט ווי צו זאָגען — פאר דער וועלט...
זאָל די וועלט שפעטער ניט בילען...

ב ר ו ד: אַט אזוי רייד — זאָל די וועלט ניט בילען...
טאָ קום אהער. איך וועל דיר א קוש געבען.

ב י י ל ק ע: פונקט פאר דער חופה...

ב ר ו ד: וואָס דען, נאָך דער חופה?

ב י י ל ק ע: און נאָך דער חופה וועסטו מיד ניט קו-
שען?

ב ר ו ד: (שפּאַטיש): נאָך דער חופה קריגסטו ביי מיר
פעטש, ווי די מוהמע רחל פון פעטער לייבעל.

ב י י ל ק ע: רעד בעסער נישט... איך האָב עפעס אזוי
מורא...

ב ר ו ד: האָסט מורא? פאר וועמען? פאר מיר?

ב י י ל ק ע: פאר דער וועלט... אוי, די וועלט איז אַזא
שלעכטע, אזא בייזע... שא, ווער געהט עס?

ב ר ו ד: די מאַמע. אודאי... טאָמער וועט זי עפעס דיר
זאָגען — שווייג!... ס'איז אויף איהר טאקע א רתמנות, נאָר
וואָס קאן איך איהר העלפען...

(עס געהט אריין די מוטער, שמעלט אוועק אויפ'ן פענסטער אַ

קוואַרטל פלעשעל בראַנפּען, לעגט אַוועק אַ פּאַר הערונג אויפ'ן טיש, איינער-קיכער און נאָך קליינ-קייטען).

ד י מ ו ט ע ר : נא, אָט האָסטו די גאנצע חתונה... קיין רעשט איז נישט געבליבען... איך געה אַוועק. (מיט רוגזא) דעם מזל-טוב גיב איך אייך, קינדערלעך, שוין אָב.

ב י י ל ס ע (שעמעוויג) : פארוואָס זאָלט איהר אַוועק-געהן? זייט בעסער דאָ...

ד י מ ו ט ע ר : צו אזוינע חתונות בין איך ניט גער-וועהנט געוואָרען... קיין רב וועט אפילו ניט זיין, וועה איז מיר...

ב ר ו ד : על פי דין איז גענוג צוויי עדות. זיי וועלען קומען.

ד י מ ו ט ע ר : דיינע עדות... מילא, טהוט, קינדער-לעך ווי איהר פערשטעהט — מסתמא ווייסט איהר דאָך בעסער. ב ר ו ד : יא, מאמע, מיר ווייסען בעסער.

ב י י ל ק ע (שטארק פערשעמט) : פונדעסטוועגען בלייבט... ד י מ ו ט ע ר : ניין, טאָכטערקע, איך וועל געהן צום פעטער לייבען זיצען א פאָר שעה.

ב ר ו ד : דערצעהל איהם נאָך קיין מעשיות ניט.

ד י מ ו ט ע ר : ס'איז מיר אַ חרפה צו דערצעהלען, אַ חרפה צו שווייגען (אָב).

ב י י ל ק ע : אוי, מיר פערדריסט אזוי, וואָס זי איז אַוועק... אויף איהר איז אזא רחמנות...

ב ר ו ד (ערנסט) : וואָס זאָל מען טהאָן?

ב י י ל ק ע : מ'האָט געדארפט דאָס מאכען בשתיקה און נאָכדעם אויסזאָגען.

ב ר ו ד : אלץ איינס. מילא, זי וועט שוין מרוצה ווער-ן. זי איז שוין צו אלץ געוועהנט געוואָרען (פרעהליך) געהט בעסער, כלה-לעבען — גרייט צו די וועטשערע, באַלד וועלען

דאָך קומען די פּאָר מחותנים... מאַך, כּלח־לעבען, די הערינג...
שעהם זיך ניט...

ב י י ל ק ע : אוי, וועה, מיין מאַמע וואָלט דאָס גע-
וואוסט... (פערטראכט זיך), וואו וועל איך טאקע היינט נעכט-
טיגען?...

ב ר ו ד : אַ, דו נאָרישע כּלח ! וואָס הייסט וואו ? טאקע
דאָ ביי מיר...

ב י י ל ק ע (שטאַרק פערשעמט) : און וואָס וועט די מאַמע
זאָגען ?

ב ר ו ד : וואָס הייסט — די מאַמע ? מיר ווערען דאָך
עפעס, ווי דער עולם רופט עס — מאַן און ווייב.

ב י י ל ק ע : פּוי, מאַן און ווייב — ווי גראַב ! רעד ניט
אזוי, ברוך.

ב ר ו ד : ווי דען ווילסטו ?

ב י י ל ק ע : ווי ביז אהער — אָהן א נייעם נאָמען.

ב ר ו ד : טאָ פארוואָס ווילסטו חתונה האָבען ?

ב י י ל ק ע : איך וויל דען ? ... איך מוז... דו ווייסט
דאָך, אַז איך מוז... (ווערט שטאַרק רויט, קערט זיך אום צום וואַנד)

ב ר ו ד : יאָ, יאָ... (פערטיעפט זיך). הייסט עס נאָך דער
חופּה מעג מען שוין... אוי, די משוגעים, די משוגעים...

(עס הערען זיך שטימען הינטער'ן טהיר).

ב י י ל ק ע : אוי, מען געהט...

ב ר ו ד : אורדאי, מיינע חברים...

(עס געהען אַרײַן דריי יונגע לײַט : חיים, לײַביל און גע-
ציל. אלע זעהען אויס ווי אינטעליגענטע אַרבייטער. אַביסעל פער-
פוגט).

ד ר י ט ע ס צ ע נ ע.

ל י י ב ע ל (ברייטלעד) : גוט'ן אָווענד ! — מזל-טוב !
מזל-טוב !

ח י י ם : יא, יא, — מזל-טוב! מזל-טוב!
 ג ע צ י ל (זינגענדיג מיט דעם בעוואוסמען נגון) : חתן-
 כלל מזל-טוב. מזל-טוב...!
 ב י י ל ק ע (צו געזלען) : איך בעט אייך, הערט אויף.
 ב ר ו ד : די כלל שעמט זיך...
 ב י י ל ק ע (מיט א געמאכמען כעס) : איך בעט דיך
 ר ו ד מיך ניט כלל...
 ג ע צ י ל : וואס דען זענט איהר — א חתן? נו, כלל-
 לעבען, קומט אהער, — איך וועל אייך בעזעצען.
 ח י י ם (לוסטיג ווערענדיג) : אי, טאקע, לאַמיר זי בער-
 זעצען.
 ל י י ב ע ל (אויך פרעהליך) : ווי דען — אודאי בעזער-
 צען, און דו, געציל — קאנסט דאך גראמען זאגען — זיי דער-
 ברחן.
 ג ע צ י ל (שטעלט זיך אויף און זינגט מיט'ן סקארבאָווען
 נגון) :

כלל — קרוין,

בעטראכט זיך מיט חן.

דארפסט באלד,

צו דער חופה געהן,

איינע אליין...

ב י י ל ק ע (ווערט אומעטיג) : איך בעט אייך, מאכט
 זיך ניט נאָריש.

ב ר ו ד : נו, ווי געפעלט אייך די כלל? איהר שטימונג
 איז טאָקע העכסט ערנסט, א מין יום-הדין ביי איהר היינט.

נ ע צ י ל (אין א קאמישער פאָזע) :

בעטראכט, כלל-לעב, מיט זין.

היינט איז ביי דיר דער יום-הדין...

ב י י ל ק ע : נו, געציל, הערט אויף, איך בעט

אייך.

ל י י ב ע ל : טאקע גענוג. חתן-כלה האבען אודאי היינט געפאסט און עם חלש'ט זיי דאס הארץ — לאמיר זיך זעצען צו דער חופה-וועטשערע.

ג ע צ י ל : וואס הייסט? פאר דער חופה?
ב ר ו ד : מאך טאקע, ביילקע, די הערינג מיט די פער-
בייסען.

ל י י ב ע ל : אודאי — ביילקע דארף זיך איצט לערנען זיין א בעל-הבית'טע.

ח י י מ : און דער ערשטער „אוראָק" איז פון הערינג. אונזער ערשטע און אונזער לעצטע געריכט.

ב ר ו ד : נישקשה, ביילקע וועט זיין א בעל-הבית'טע, זי וועט מיר קאכען גוטע ווארעמעסען, איך האָף!
ג ע צ י ל : (שפּאַטיש) : יא, יא, ביי היינטיגע גוטע צייט-טען קאָן מען האָפען אויף גוטע ווארעמעסען.

ב י י ל ק ע : אוי, איך בעט אייך, רעדט ניט דערפון — איך קאָן ניט הערען. לאָז מען שוין מאכען די צערעמאָניע אין גענוג.

ב ר ו ד : זאל איך אזוי וויסען פון ביז, ווי איך ווייס, ווי אזוי מען חויבט דאָס אָן.

ג ע צ י ל : דו ביזט נאָך ניט געניט א פנים אין חתונה האָבען.

ל י י ב ע ל : איך האָב אמאָל געלערנט „חיי אָדם" ווייס איך אַ דיין... מען געהמט...

ח י י מ : (האקט איבער) : קודם כל דארף מען בעזעצען די בלח.

ב ר ו ד : וואָלט האָטש געווען א חבר'טע איהרע... (צו ביילקע'ן) : פארוואָס האָסטו ניט איינגעלאדען פון דייענע חבר'-טעס וועמען ס'איז?

ב י י ל ק ע : טאקע, א נאָרישקייט. איך האָב מיך גע-שעמט.

ח י י ם (ערנסט) : אָט, צו וואָס דארף מען האָבען די
אַלע גליקען. נעהם אַ מטבע, עפעס אַ זילבערנע, און זאָג „הרי
את“ און פארטיג אַן עסק.

ב ר ו ד (פערלעגען) : אַ מטבע... (טאפט אין די טאַשען) די
מאַמע האָט מיר פון רובל קיין רעשט ניט געבראכט.

ב י י ל ק ע : איך וויל נישט מיט אַ מטבע.
ג ע צ י ל : זי וויל ניט! און אז זי וויל יאָ — אז ער
האָט ניט.

ב י י ל ק ע (מאַכט זיך ניט הערענדיג) : איך וויל מיט
אַ רינגעלע...

ב ר ו ד : וואָס דארפסטו דאָס רינגעל? — ווער האָט
אַ רינגעלע?

ג ע צ י ל (ווי אין אַ זייט) : און אַ מטבע האָט ער
דען?

ל י י ב ע ל : איך האָב געלערנט „חיי אדם“ און קאָן
אייד פסק'ענען נאָך אַ שאלה : עס איז רעכט מקדש צו זיין מיט
אַ קוש...

ב י י ל ק ע (פערשעהמט) : נו, נו, — הערט אויף אייד-
ערע שטיק.

ג ע צ י ל : אוי, אויב מיט אַ קוש, האָב איך שוין אַ סך
ווייבער.

ב י י ל ק ע : איהר זענט אַ גראַבער מענש.

ג ע צ י ל : וואָס זאָגט מען צו איהר? — נאָך פאר דער
חופה איז זי שוין אזא צנועה (צו ברוד'ן) ברוד, קויה איהר אַ
ש"ס תחינות.

ב י י ל ק ע : ניט דערלעבען וועט איהר, אז איך
וועל לייענען תחינות.

ג ע צ י ל : אַ, מיר קענען אייד! נו, זייט טאקע אז
אויפגעקלעהרטע און זאָל ער אייד מקדש זיין נאָך מיט אַ קוש...

ב ר ו ד : נו, ביילקעלע, זיי אויף צורלהכעיס — טאקע מיט א קוש (געהט צו צו איהר און וויל זי קושען).

ב י י ל ק ע (לאָזט זיך ניט): לאָז אָב, ברוד.

ג ע צ י ל : זי פערשטעהט אן עסק, — א קוש איז גוט אונטער פיער אויגען...

ח י י מ : נו, בכז, לאָז מען שוין מאכען די צערעמאָניע.

ב י י ל ק ע : טאקע אזוי...

ח י י מ : איך וויל טאקע געהמען אביסעל בראנפען.

ל י י ב ע ל : איך אויך.

ג ע צ י ל : און איך אודאי.

ב י י ל ק ע (פריינדליך): אביסעל בראנפען קאן מען געהמען פאר דער צערעמאָניע.

ב ר ו ד : איך מין אויך אזוי. ביילקע, דערלאנג די בראנפען מיט'ן צובייסען.

ב י י ל ק ע (דערלאנגט אויף איין שעלער די הערינג, אויף א צווייטען קיבלעך): אָט האָט איהר אלץ.

ג ע צ י ל : די גאנצע חופה-וועטשערע! וואויל ווי די וועלט! און קיין דרשה-געשאנק דארף מען אויך ניט געבען.

ח י י מ : וואָס הייסט עפעס ניט? אודאי געבען. ווארט א וויילע, ברידער, איך קום גלייך צוגעחן.

ב י י ל ק ע : וואוהין?

ב ר ו ד : וואוהין געהסטו, חיים?

ח י י מ : אָט די מינוט קום איך (לויפט ארויס).

ג ע צ י ל : ס'א דאגה — זאָל ער געחן. ווארטען אויף איהם וועלען מיר ניט!

ב י י ל ק ע : ניין, מען דארף טאקע ווארטען.

ג ע צ י ל : אָבער א קליין שטיקעלע הערינג מעג איך געהמען.

ב י י ל ק ע (ליעבליך): יא, דאָס מעגט איהר.

ג ע צ י ל (צוגעקענדיג צום שיש): נאָר א קליין שטיקעל.

ב ר ו ד : אפילו צוויי.
 ג ע צ י ל (עסס) : וואויל ווי די וועלט! אזוינע הערינג
 קרינגט מען ניט אויף דעם גרעסטען גביר'ס חתונה.
 ב י י ל ק ע : לאכט ניט, איך בעט אייך...
 (עס הערען זיך פרום, חיים קומט אריין).
 ח י י מ (מיט א שטראהלענד געזיכט) : דרשה'נעשאנק גיט
 מען אפילו ביי דער וועטשערע, נאָר עס מאכט ניט, — נא, ברוד,
 אַט האַסטו א רינג און זיי איהר מקדש...
 ב י י ל ק ע (פרעהליך) : זעהר גוט! זעהר גוט!
 ב ר ו ד (נעהמענדיג דאָס רינגעל) : צו וואָס דארף מען
 די נאַרשקייט?
 ב י י ל ק ע (שמרענג) : מען דארף, מען דארף!
 ג ע צ י ל : מילא, אז ס'איז שוין דאָ א רינגעלע, זיי
 איהר, ברוד, מקדש און פטור אן עסק.
 ב ר ו ד (אַביסעל צופראַגען) : נו, ביילקעלע, קום אהער,
 גיב אהער דיין הענטעלע.
 ב י י ל ק ע (געזיט צו נאָהנט, שמרעקט אויס דעם פינגער פון
 דער רעכטער האַנד) :
 ל י י ב ע ל : קאַנסטו די ברכה?
 ב ר ו ד : ס'איז רעכט אָהן א ברכה.
 ב י י ל ק ע : ניין, איך וויל טאקע מיט א ברכה, ווי גער-
 העריג איז...
 ב ר ו ד : א פנים אין רינגעל גלויבסטו מעהר ווי אין
 מיר... זאָל זיין מיט א ברכה: „הרי את מקודשת לי בטבעת זו
 בדת משה וישראל“.
 ג ע צ י ל : וואויל ווי די וועלט! מזל-טוב! מזל-טוב!
 ח י י מ : מזל-טוב! מזל-טוב!
 ג ע צ י ל (מאָבענדיג אַ כוסה) : איצט, חתן-כלה, צוקושט
 זיך.
 ב ר ו ד (מיט אַ שמייכלעל) : אז זי וויל ניט.

ג ע צ י ל : זי וויל, זי וויל!

ב י י ל ק ע (געחט צו צו ברוך'ן) : איצט יא (זיי געהמען זיך ארום און עס דערהערט זיך א לאנגער קלינגענדער קוש).

ג ע צ י ל : אוי, ווי זיס! פערזופט מיט אביסעל בראָנ-

פען

ב ר ו ד (געחמט א כוס אין האַנד) : לחיים, ברידער,

לחיים! (טרינקט).

(געציל, לויבעל, חיים טרינקען, זיי ווערען וואָס ווייטער

פרעהליכער, איבערהויפט חיים. ער געחט צו צו ביילקע'ן און וויל

זי ארומנעהמען און קושען זי).

ב ר ו ד : ניין, חיים, — דאָס רינגעלע איז טאקע דיינס,

אַבער די ברכה האָב איך געמאכט און ביילקעלע איז מיינע...

ב י י ל ק ע (פרעהליך) : יא, דיינע, דיינע!

ח י י ס : נו, איך האָב נאָך קליינגעלד צו קויפען א רינ-

געלע, איך וועל שוין האָבען וועמען צו קושען...

ג ע צ י ל (שכור'לעך) : יא, וועסט האָבען, וועסט האָ-

בען... אבי א רינגעלע און א ברכה...

(פאַרחאַנג).

די פראָנע.

פערזאנען:

באָריס, א יונגער בחור פון 25 יאָהר, א חויכער ברוינעם,
א פריקאזשציק.

בערמא, א מיידעל פון 22 יאָהר, א שניידעריין.
שרה, א שמובי-מיידעל.

זעלצער, א פריקאזשציק, באָריסעס א קאלעגע.

די סצענע קומט פאַר אין וואַרשע.

ע ר ש ט ע ר א ק ט.

די סצענע שטעלט פאר א קליון-ציכטיג-צימער, ביי איין וואנד שטעהט א בעט, איבערגעצויגען מיט א ווייס-ליוי-לאך; ביי דער וואנד, צום פענסטער, וואָס געהט אַרויס צו דער גאָס, שטעהט א קליון מישעל, מיט צוויי שמוחלען. אויפ'ן פענסטער שטעהען צוויי ריינע אויסגעווישטע גלעזער, אין איין גלאַז ליעגט אַ מתייל-לעפעלע, עס ליעגט אַ האַלב לעבעלע ווייס ברויט, אַ האַלבע זעמעל און אַ ביי-בעל פּערגאַסען מיט טינט. אויף דער וואנד הענגט עפעס אַן אילוסטראציע פון „גיווא“, וואָס שטעלט פאַר זיין אַ יונג מיידעל קלויבט בלומען אין פעלד, און אַ קריינע פאַטאָגראַפיש בילד פון אַ יונג-מיידעל, געפאַסט אין אַ הילצערנעם רעמעל.

ב א ר י ס (לויפט אַריין איילענדיג און צומאַרגען, וואָרפֿט אַראָב דעם הוט אויף דר'ערד און דאָס שטעקעל לעגט ער אַוועק אויפ'ן טיש, באַלד פערבאַפֿט ער זיך און הייבט אויף דעם הוט פון דר'ערד און לעגט עס אויפ'ן בעט, און דאָס שטעקעל נעמט ער צו פון טיש און שטעלט אַוועק אין ווינקעל צימער. ער לאָזט זיך געהן הין און צוריק איבער'ן צימער און רעדט פאר זיך): שוין נאָך צעהן. זי האָט שוין געדארפֿט קומען (ער שטעלט זיך אָב און קוקט צום פענסטער). אויף איהר אַ קשוא, זי קען אַמאָל קומען צוועלף, (שווייגט) זי רויבט מיר מיין רוה, קראַנק וועל איך פון איהר ווערען. (ער קרעכצט) פרעג וואָס האָב איך אין איהר אזוינס דערזעהען? אַ מיידעל, ווי אַלע, נאָר עס ציהט מיך עפעס אזוי

צו איהר, אָט וואָלט איך דאכט זיך דערשטיקט זי אין מיינע
אַרעמס! (ער שפּרייט אויס די הענד, ווי ער וויל עמיצען ארומ-
נעהמען) זי האָט אזוינע שעהנע אויגען! ... אזוינע שווארצע...
אז זי הייבט זיי אויף אויף מיר, דאכט זיך מיר, אז איך ווער
פערברענט... זי האָט מיר געפּאקט! ... (פויעז) שוין נאָך צעהן,
זי וועט שוין ניט קומען, איהר פערדרעהט דאָך גיך דער מח :
אודאי אין טהעאטער מיט עמיצען אוועק געלאָפּען! ... ווער עס
נעהמט פאר איהר א בילעט מיט יענעם געהט זי! פאר טהעאטער
וואָלט זי זיך געהאנגען... געהט עס צום טייוועל! זאָל זי ניט
קומען. אין צוויי טעג פערנעם איך זי! ... (ער הערט זיך צו צו דער
טהיר) שא, דאכט זיך איהרע טריט... (ער עפענט גערוועז די טהיר
און עס בעווייזט זיך דאָס שטוב־מידעל).

דאָס שטוב־מיידעל : איהר דארפט עפעס?
איך געה אין געוועלכ.

באָריס : יא, יא איך דארף! גוט וואָס איהר האָט
מיר דערמאָהנט! (נעהמט ארויס דאָס בויטעלע פון טאַש) איהר
וועט מיר ברענגען... (ער פארטראכט זיך).

דאָס שטוב־מיידעל (בייז) : גיכער שוין!
איך האָב קיין צייט ניט, די „בעל הבאָנדזיע“ זאָגט אזוי אויך,
אז איך ארבייט פאר אייך מעהר ווי פאר איהר. אי א באלע-
באָנדזיע!

באָריס : איהר וועט מיר ברענגען פון קאָנדיטעריי
א פאָר קוכען, אָכער פון די גוטע... נאט אייך געלד.

דאָס שטוב־מיידעל : און מעהר נאָר נישט?
באָריס : ניין.

(דאָס שטוב־מידעל לאָזט זיך צו דער טהיר).

באָריס : שרה, שרה!

דאָס שטוב־מיידעל (קעהרט זיך אום) : נו,
דבונזי של עולם, וואָס ווייטער?

ב א ר י ס : נא דיר נאך א גילדען און קויף עטליכע זעמעל מיט וואורשט... צוקער האָב איך, טיי דאכט זיך אויך... (דאָס שטוב מיידעל געהט ארויס).

ב א ר י ס (אַלײן) : טאַמער קומט זי פאַרט, די משוגע-נע, און איהר פערווילט זיך עסען... אפילו א שאך דאָס געלד, עס וועט מיר מאַרגען אויף מיטאַג פעהלען... נאך וואָס טהוט מען מיט איהר? זאָל זי ניט זאָנען, אז איך בין א „קבצן“... ביי איהר איז א קבצן ערגער, ווי גע'שמדט... „ביזטו א קבצן. זאָגט זי, וויל איך מיט דיר קיין געשעפטען ניט האָבען“... (עס דער-הערען זיך טריט, באָריס דערקענט איהרע טריט). זי געהט! זי געהט!

(עס עפענט זיך די טהיר און עס לויפט אַריין בערמא מיט אַ פרעהליך שויןענדיג פנים, אין אַ לויכמען זומער אַנצוג, מיט אַ זאָנטיק אין דער האַנד. פון איהרע בעוועגונגען בלאָזט אין צימער ווי אַ ווינד, זי דערלאַנגט באָריסען די האַנד, גיט איהם נאָכדעם לוס-טיג אַ שטויס און זעצט זיך לאכענדיג אַוועק).

ב ע ר ט ע : איהר ווייסט, באָריס, וואָס מען גיט מאַרגען אין טהעאטער?

ב א ר י ס (פאַר זיך) : שוין ווייטער מיט איהר טהעא-טער (צו בערמען) וואָס?

ב ע ר ט ע : אַאידא! — מיין געליעבטעסטע אָפּערא. קרושעלניצקע שפיעלט אַאידא מיט באַטעסטינען... איך געה מאַרגען נעפרעמענאָ! אויף אַאידא גיט געהן — אַ פיינע זאך! איהר וועט דאָך אויך געהן — הא?

ב א ר י ס (פערלעגען) : איך וועל געהן... איך וועל געהן! אוראי געהן! ווי דען?

ב ע ר ט ע : ניט אַנדערש, גיט אַנדערש! איהר מוזט געהן, סיידיען איהר ווילט זיך מיט מיר מעהר גיט זעהן... (זי קוקט איהם לאַכענדיג אין די אַוויגען).

ב א ר י ס : בערמע! וואָס ווילסט דו?

ב ע ר ט ע : וואס איז אייך, באַריס! חאַדאַדאַ! מײן
נעליעבטער!

ב אַ ר י ס (נעחמט זי אָן מיט ליעבשאַפט פאר דער האַנד) :
אַ בילעט האָסט דו?

ב ע ר ט ע : אויך מיר אַ זאָרג — אַ בילעט! פינקעל־
שטיין וויל מיר נעהמען אַ בילעט, נאָר איך וויל ניט. איך וויל,
אַז איהר זאָלט מיר נעהמען, איך וויל, אַז דו זאָלסט מיר נעה־
מען...

ב אַ ר י ס (מיט שטראהלענדע אויגען) : דערפאר וואָס
דו האָסט געזאָגט „דו“, נעהם איך דײַך...

ב ע ר ט ע (לאכענדיג) : איהר וועט מיך נעהמען.

ב אַ ר י ס (לאַכט) : יאָ, יאָ... (וויל זי קושען).

ב ע ר ט ע (שטויסט איהם אָב) : דאָס טאָר מען ניט.

ב אַ ר י ס : פאר וואָס?

ב ע ר ט ע : עס איז נאָך צו פריה.

ב אַ ר י ס : ווען דען יאָ?

ב ע ר ט ע (לאכענדיג) : שפעטער, שפעטער, ווען איהר

וועט ווערט זיין!

ב אַ ר י ס (מיט ברענענדע אויגען) : פאָרט ווען? רעד

ווערטער...

(עס עפענט זיך די טהיר און עס געהט אַרײַן דאָס שטוב־

טוירעל).

ש ט ו ב - מ י י ד ע ל (צו באַריסען) : נאָט אייך. דאָ

האָט איהר דאָס.

ב ע ר ט ע (וויקעלט פארנאָנדער די פאפיערען) : זעהר

גוט, כ'וויל טאקע עסען!

ש ט ו ב - מ י י ד ע ל : עס איז ניט פאר אייך.

ב ע ר ט ע (ווענדענדיג זיך צו באַריסען מיט אַ שמייכעל) :

עס איז ניט פאר מיר, באַריס?

ב א ר י ס (רויט ווערענדיג) : פאר אייך, פאר אייך!
 עסט געזונטערהייט, זאל אייך וואויל בעקומען!
 ד א ס ש ט ו ב - מ י ד ע ל (אונטער דער נאז) : סאך
 רא מין גוטלעכען! פונקט ווי נאך דער חתונה... (זי געסט
 ארויס).

(בערמא הויבט אן עסען און באַריס קוקט אויף איהר מיט
 פויערדיגע בליקען).

ב א ר י ס : בערטע, זאג וואָס וועט זיין די ענדע?
 ב ע ר ט ע (עסענדיג) : די ענדע וועט זיין זעהר גוט:
 איך וועל פריהער אָבעסען, טיי וועט דאָך מסתמא אויך זיין,
 וועל איך פערטרינקען, און וועל געהן א היים זיך לעגען שלאָפֿען.

ב א ר י ס : און ווער וועט זיך דיר חלומען?
 ב ע ר ט ע (שמויכלענדיג) : דו געוויס ניט!
 ב א ר י ס : אפשר יא!
 ב ע ר ט ע : געוויס ניט!
 ב א ר י ס : פאר וואָס?
 ב ע ר ט ע : ווייל איך טראכט וועגען דיר קיינמאל ניט.
 ב א ר י ס : דאָס איז א ליגען.
 ב ע ר ט ע : אן אמת!
 ב א ר י ס (נאָך אַ קליין־שווייגען) : בערטע! גענוג דיר
 צו שפאסען!

ב ע ר ט ע : איך האָב פיינר צו זיין ערנסט!
 ב א ר י ס : עס מוז דאָך געהמען אן ענדע.
 ב ע ר ט ע : אדרבא.
 ב א ר י ס (פרעהליך) : נו, כאָטש מאָרגען.
 ב ע ר ט ע (שמויכלענדיג) : לעגט אָב אויף איבער מאָר-
 גען : מאָרגען איז מאָנטאָג — ניט קיין מזל'דיגער טאָג... (לאכט)
 ב א ר י ס (אויפגערעגט) : בערטע, בערטע! גענוג צו
 שפאסען! איך קען אָהן דיר אַ טאָג ניט לעבען... זאָג מיר דעם
 אמת, האָסט מיר לייעב?

בער טע (ערנסט) : ליעב.

באריס (אויפגעלעבט) : א, מיין טייערע! ... (ווייל
איחר פאלען אויפ'ן האלז)

בער טע (פערזאָרגט) : אייל זיך ניט, מיין ליעבער!
אמת איך האָב דיר ליעב, אָבער דאָך...

באריס (נייגעריג) : ערקלעהר מיר דעם „דאָך“...

בער טע (נאָך אַ קורצער פּוּנזע קוקט איהם טיעף אין די
אויגען אַרײַן) : זאָג מיר, באָריס, די וואָרהייט, וויפּיעל פּער-
דיענסטו אַ מאָנאַט.

באריס (פערלעגען) : איך פערדיען ניט שלעכט...
הייסט דאָס זאָגען נאָר אַ סך קען איך ניט... איך פערדיען 40
רובעל אַ חודש, און אַמאָל מעהר...

בער טע (לאכט) : און אַמאָל וועניגער...

באריס (בעלעדיגט) : ווייניגער קיינמאָל ניט.

בער טע : און פאר 40 רובעל אַ חודש ווילסטו איך
זאָל דיר ליעבען!...

באריס (פערקרימט זיך) : פע, בערטע! אזוי איז ניט
שעהן צו רעדען, ווי קומט ליעבע צו געלד? מיר וועלען אָהן געלד
גליקליך זיין... וועלכע פערליעבטע קוקען דאָס אויף געלד?

בער טע (שמיכלענדיג) : נארעלע! וואָס איז זיך דאָ
צו נאָרען! ראָמאַנען לעז איך טאקע אלע שבת גלייך מיט דיר.
איך ווייס אָבער, אז די ראָמאַנען-מאַכער זיינען גרויסע ליגנער,
די „מעשיות“ טראכטען זיי אויס פון קאַפּ.

באריס (אומעטיג) : דו גלויבסט גאָרנישט אין ליעבע?

בער טע : איך גלויב ניט אין שדים און מתים (לאכט).

באריס : ביזט אַ האַרטע!

בער טע : וואָס דען האָסטו געוואָלט? איך זאָל זיך
לאָזען קנעטען ווי טייג... אַ ווייכינקע! איך האָב פיינד וויי-
כינקע!

ב א ר י ס (געהט אום חין און צוריק איבער'ן צימער, ענד-
ליך שטעלט ער זיך אַוועק געגען בערטען, לעגט ארויף די האַנד אויף
איהר פלויצע און זאָגט): הער, בערטע — איך ווייס דאָך, דו
וויילסט גוט לעבען, דו וויילסט קיין נויט ניט ליידען, דו וויילסט
פערנניגען האָבען, וויילסט לעבען ווי אַ יונגער מענש דארף לעבען,
— איך שווער דיר, אז מיט מיינע לעצטע כחות וועל איך דיר
זעהן צופריעדען שטעלען, וועסט גליקליך לעבען... גליקליך...

ב ע ר ט ע (טראכט אַ ווילע): ווייסטו גאָר וואָס? צו
וואָס דארפסטו מיר שווערען, ווי אַ אידענע, און איך זאָל קלע-
רען: צי גלויבען דיר צי ניט — בעווייז עס פאקטיש...

ב א ר י ס (אויפגעלעבט): אוראי וועל איך עס בעוויי-
זען, וועסט גליקליך זיין.

ב ע ר ט ע: ווען?

ב א ר י ס: גלייך ווי מיר האָבען חתונה.

ב ע ר ט ע: און, טאָמער ניט, וועל איך זיך מיט דיר
געהן גט'! ... ניין! נארעלע — דאָס וועט מיר ניט לוינען. אַ
גרושה איז שוין ניט אַזאַ סחורה ווי אַ מיידעל... אין אַ גרושה
וועסטו זיך ניט פערליעבען אזוי שטארק...

ב א ר י ס: איז וואָס־זשע וויילסטו?

ב ע ר ט ע: דו זאָלסט אַ מאכען אַ רעפּעטיציע...

ב א ר י ס: וואָס הייסט עס?

ב ע ר ט ע: איך וועל דיר ערקלעהרען, הער נאָר מיט
קאָפּ! אין טהעאטער ביזטו דאָך געווען. האָסטו געזעהן ווי אזוי
אויפ'ן סצענע שפּיעלט יעדער אקטיאר זיין ראָליע געשיקט און
קלוג... פון וואנען קען ער עס? ווי אזוי געהט עס צו ביי
איהם אזוי גלאט און פיין, אז דאָס פובליקום קוועלט גאָר אַז...
פון וואנען, ווייסטו?

ב א ר י ס: אוראי ווייס איך: זיי זיינען געראַטענע
מענשען, טאַלאַנטען...

בער טע : געראטענקייט און טאלאנט איז נאך ווייניג... מען דארף האבען פראקטיק אויף. פראקטיק איז דער עיקר... די אקטיאָרען געהען ניט גלייך אויפ'ן סצענע שפיעלען פאר'ן פובליקום, נאָר זיי מאכען א צייט פריהער רעפערטיציעס— פערשטעהסט? און ביז וואנען די רעפערטיציע גיט זיך ניט איין, האָבען זיי קיין העזה ניט ארויס צו געהן אויפ'ן סצענע פאר'ן פובליקום...

באריס (פערואוואנדערט) : קענען וואָס זאָגסטו דאָס... בער טע (ערנסט) : איך זאָג עס קענען חתונה האָבען; דאָס איז אַ שווערע דראמע, פערשטעהסט, און אַ דראמע ניט אויף אַ נאָכט, נאָר אויפ'ן גאנצען לעבען... און דו ווילסט גלייך אָנהויבען שפיעלען, נאָר אַהן רעפערטיציע! אזא חוואט ביזטו...

באריס (פערלעגען) : איך פערשטעה אלץ ניט... בער טע : איז טאָקע ניט גוט... איך פערשטעה בעסער פאר דיר, האָטש איך האָב לאנגע האָר און קורצען שכל... הער באָריס! קיין נדן האָב איך ניט, און טאָמער וואָלט איך האָבען, וואָלט איך דיר אויף אַ פייג געגעבען... ווי אזוי וועסטו זיך איינאַרדנען? ווי אזוי וועסטו דינגען אַ וואָהנונג, צו ווע-ניגסטענס פון דריי צימערן? וואו וועסטו געהמען אַ טיש, בע-טען, שטוהלען אַן אלמער, אַ קאמאָד און נאָך? האָסט אפּשר אַ רייכע משפּחה?

באריס (פעסט) : עס וועט אלץ זיין...

בער טע : נו, אדרבא בעווייז... מאַך אַ רעפערטיציע: דינג אַ וואָהנונג האָטש אויף אַ חודש. גיעב מיר אַלע טאָג געלד פיהרען דאָס הויז, איין מאָל אין וואָך געהן מיר אין טהעאטער, אויב דו וועסט אויסהאלטען אזוי אַ חודש ביז איך דיינע, ביזטו אַ טאלאנט און קענסט שפיעלען אזא שווערע דראמע.

באריס (לאכט כלומר'שט) : אן איינפאל אביסעל... האַרץ-א-

הא! א רעפעטיציע, ווי אזוי צו לעבען נאך דער חתונה... מיינסט
עם ערנסט?...

בער טע: נאך ניט דאס, וואס דו מיינסט... אין
א רעפיטיציע לאזט מען קלייניגקייטען דורך...

באריס: איך מיינ ניט קיין ביז, מיינ קלוגע בער-
טעלע... איך ווייס וואס א רעפעטיציע בעדייט.

בער טע: אויב דו ווייסט איז גוט, נאך טאמער
וואלסטו ניט געוואוסט, ווייס איך... נו, איז וואס בלייבט?
נעמסט זיך אונטער צו מאכען א רעפעטיציע?

באריס: אה, מיט'ן גרעסטען פערגעניגען... מארגען
הייב איך אן, וועסט מיר העלפען? יא, בערטעלע?
בער טע: קויפען וועל איך און דו וועסט
געלד געבען...

באריס: גוט—גוט...

בער טא: אלזא בלייבט עם אזוי?

באריס: איך בין גרייט...

בער טע: געדענק'זשע זאלסט אויספיהרען...

באריס: איך בין זיכער...

בער טע: נו, געה איך יעצט אוועק, א גומע נאכט (זי
דערלאנגט איהם די האַנד).

באריס (וויל זי א קוש טאן, בערמא שטויסט איהם אָר
און פליהט אַרויס).

באריס (אליין): נו א קאפ! זאל זי!.. (ער שמוי-
כעלט) איך וועל עם אויספיהרען! יא, יא! א רעפעטיציע!
חא-חא-חא!... נו, א קאפ!... זאל זי!...
(פאַרהאַנג).

צווייטער אקט.

(די סצענע שטעלט פאר א גרויס מעבלירט צימער, אין מיטען שטעהט א קוילעכדיגער טיש, ארום איהם פיער שטוהלען, ביי א וואנד — א ווייבע קושעטקע, רעכטס פון צימער געפינט זיך א טהיר, וואס פיהרט אין נאך א קליין צימערל, באַריס געהט אום הין און צוריק איבער'ן צימער, רויבט דעם שטערן, מאַכט צו די אויגען, עפענט זיי, בערמאכט א שטוהל, דעם טיש און ברומט אלץ: ניון, ניון. עס הערט זיך קלאפען אין טהיר. באַריס שטעלט זיך מיט'ן פנים צו דער טהיר און פרעגט אונרוהיג):

באַריס: ווער איז דאָרט?

אַ גראַבע שטימע: איך.

באַריס: (לייכטער אָבעשהמענדיג): זעלצער? געה אַריין!

(עס געהט אַריין א יונגער מענטש פון 25 יאָהר, אַרום, אָבער ריין און פראכטיש געקליידט. ווארפט אים זיינע בליקען איבער'ן צימער, קוועטשט מיט די פלויצעס און פרעגט):

זעלצער: וואָס בעדייט עס אלץ, באַריס?

באַריס: זעץ זיך, איך וועל דיר דערצעהלען. נאָר אייל זיך ניט.

זעלצער: וואָס זעהט מען דיר עס ניט ערגעץ, ביזט א גביר געוואָרען — דיר שטעהט שוין ניט אָן צו האַבען גערשעפטען מיט אונז, קבצנים?

באַריס: (מיט איראַניע): עס קען זיין.

זעלצער: שוין לאַנג, אז דו וואָהנסט אין אַזאַ רייזען צימער?

באַריס: שוין אַ מאָנאַט (זיפצט).

זעלצער: וואָס זישע זיפצסטו, גוטער ברודער? דאכט

זיך חוץ דיין שאַדען אויף מיר געזאָגט געוואָרען...
ב א ר י ס (טאַפּט זיך די טאַש) : האָסט אפּשר א פאפּי-
 ראָם.

ז ע ל צ ע ר : גראַדע ניט — איך האָב געוואָלט ביי דיר
 בעטען. פון אלע גליקען האָסטו ניט קיין פאפּידאָס, הייסט עס...
ב א ר י ס : איך בין א גרויסער בעל־הוצאה. איך האָב
 דאָך שוין א וויי...

ז ע ל צ ע ר : א וואָס?
ב א ר י ס : גאָר נישט (געהט איבערן צימער).
ז ע ל צ ע ר (קוקט זיך אום) : זאָג מיר, וואָס איז דאָר-
 טען פאר א שלאָפצימעריל?

ב א ר י ס (אין פערלעגענהייט) : גאָר נישט... גאָר
 נישט....

ז ע ל צ ע ר : נו, אויב דו האָסט פאר מיר סודות וויל איך
 מיט דיר ניט רעדען — אַדיע! (ער שטעלט זיך אויף און שטרעקט
 אומס די האַנד).

ב א ר י ס : זיי ניט קיין נאָר! (האַלט איהם אָב) וואָס
 ווילסטו וויסען? דאָ איז קיין סודות ניטאָ, א צרה איז דאָ יע
 פארהאן, אבער ניט קיין סוד... א גרויסע צרה...

ז ע ל צ ע ר : דערצעהל דעם סוד, דיין צרה — אבי
 דערצעהל.

ב א ר י ס : קאָנסט דאָך בערטהען?
ז ע ל צ ע ר : נו? וואָס איז דאָ די צרה? דאכט זיך א
 גאַנץ וואָהל מיידעל...

ב א ר י ס : איך האָב אויך אזוי געמיינט... פערקעהרט—
 איך האָב געמיינט, אז קיין גרעסערעס גליק איז גאָר אויף דער
 וועלט ניטאָ, ווי צו האָבען חתונה פאר אַזא מיידעל ווי בערטהע
 איז.

ז ע ל צ ע ר (ערשטוינט) : דו האָסט מיט איהר שוין
 חתונה געהאַט?

ב א ר י ס : שרעק זיך ניט... איך קען נאך חרטה האָר
בען... עס איז נאָר א רעפעטיציע!...

ז ע ל צ ע ר : ווי הייסט א רעפעטיציע?

ב א ר י ס : פשוט א רעפעטיציע ווי צו געבען א ווייב
ברויט עסען, א דירה און נאך אזעלכע זאכען...

ז ע ל צ ע ר (לאכט) : אן איינפאל, ווי איך בין א איד,
וועמעס אויפטהו איז דאָס? מסתמא איהרער — דאָס איז א
קעפעלע!...

ב א ר י ס : וואָס דען האָסטו גערעכענט, אז עס איז
מיין אויפטהו. מיר וואָלט אזא חכמה קיינמאָל אין קאָפּ ניט
אריינגעפאלען...

ז ע ל צ ע ר : נו, איז זי צופריעדען... קענסטו געבען
ברויט א ווייב?...

ב א ר י ס : יא—איך בין שוין א בעל־חוב איבער הונט-
דערט רובעל... (קראצט זיך אין קאָפּ).

ז ע ל צ ע ר (מיט איראָניע) : אזא חכם, הייסט עס
ביזטו... נו, וואָס וועט זיין ווייטער?

ב א ר י ס : ווייטער איז ניט גוט... זי דארף באַלד קור-
מען און וועט אודאי וועלען האָטש מאַרגען צו דער חופּה געהן...
א קלונע איז זי אפילו, נאָר פאָרט ווייבערשער שכל — וואו איך
האָב גענומען דעם גאנצען חודש געלד, קען זי דאָך ניט פער-
שטעהן!...

ז ע ל צ ע ר : א שאַד פון דעסטוועגען איינלאָזען בער-
טען!...

ב א ר י ס (מיט יאוש) : עט... גלויב מיר ברודער, אז
עס איז א נאָרישקייט, צום אָנהייב האָב איך געמיינט, אז איך
וועל זיין דער גליקליכסטער מענטש, אויב בערטע וועט זיין
מיינע, און יעצט אז זי איז שוין כמעט ווי מיינע, איז מיר דאָס
לעבען ניט נישט... וואָס איז דאָ פאר א גליק? חתונה האָבען
און א גאנץ לעבען אזוי שווינדלען, דרעהען מיט'ן מח וואו צו

לייזען, וואו צו באַרגען, ניט האַבען קיין בערוהטע מינוט...
היינט נאָכדעם — קינדער, א גרעסערע הוצאה... עס פאלט אָן
א פחד!

ז ע ל צ ע ר : אביסעל איז דאָס אמת... (פויעז) איז וואָס
רעכענסטו קיינמאל ניט חתונה האַבען?

ב א ר י ס : וואו איך וועל ניט זיין אין שטאַנד גוט צו
פערדיענען, אז מיין פרוי זאָל קענען גוט לעבען אָהן שווינד-
לערייען, אָהן קאָפּ דרעהעניש, וועל איך טאקע ניט חתונה האַ-
בען... ט א ר : איך ניט חתונה האַבען.. די רעפיטיציע האָט
מיר בעוויזען, ווי אזוי מ י ר טאָרען קיינער ניט חתונה
האַבען..

ז ע ל צ ע ר : עמיצער געהט דאָכט זיך...
ב א ר י ס (ערשאַקען) : דאָס איז ז י . געה יעצט
אוועק, איך בעט דיר, איך דארף מיט איהר רעדען, און פאר א
זייטיגען מענשען וועל איך ניט קענען...
ז ע ל צ ע ר : אודאי אזוי (אָב).

(בערטע פליהט ארויף מיט א פרעהליכען שטראהלענדען גע-
זיכט, דערלאנגט באַריס'ן די האַנד און זעצט זיך אויף א שטוהל).

ב ע ר ט ע : אוי, בין איך דאָס מיער!...
ב א ר י ס : וואו ביזטו דאָס אזוי אומגעלאָפען!
ב ע ר ט ע : ווייס איך, אהער, אהין... איינקויפּען... וואָס
ביזטו עפעס צעטראַגען.

ב א ר י ס : איך בין אויך עפעס מיער —
ב ע ר ט ע : נו, אויב דו ביסט מיער וועל איך יעצט מיט
דיר ניט רעדען.

ב א ר י ס : וואָס האָסטו געוואָלט רעדען?
ב ע ר ט ע (מיט א שמויכעל) : היינט ענדיגט זיך דאָך
אונזער רעפּעטיציע...

ב א ר י ס : איך ווייס.

ב ע ר ט ע (געט צו צו איהם נאָהענט און לעגט איהם ארויף
די האַנד אויפ'ן פלויצע): ביזט א חוואט, איך האָב דיר ליעב...
ב אָ ר י ס (מיט שמויכלעל): איך וועל קענען שפיעלען
די ראָלע? האָ?

ב ע ר ט ע : יאָ — יעצט גלויב איך דיר. דעם חודש
האַסטו מיך אויסגעהאַלטען מיט אלע פערגעניגענס, טעאטער
אפילו האָט אויך נישט געפעהלט...

ב אָ ר י ס (לעגט איהר ארויף די האַנד אויפ'ן פלויצע):
בערטלעך, קענסט מיר אפשר לאָזען אַברוהען... איך בין זעהר
מיער פון דער רעפּעטיציע, דער קאָפּ שפאלט זיך מיר...

ב ע ר ט ע (ערשטוינט): ווי הייסט?

ב אָ ר י ס : ווילסט וויסען דעם אמת...

ב ע ר ט ע : אודאי דעם אמת...

ב אָ ר י ס : נו, מאַ ווייס, אז די רעפּיטיציע איז טאקע
זעהר נויטיג געווען... איצטער זעה איך, ווי ווייט עס איז שווער,
ווי ווייט איך קען נישט שפיעלען... איך קען נישט!...

ב ע ר ט ע (סארקאסטיש): הייסט עס, האָסטו חרטה?

ב אָ ר י ס : יאָ, בערטלעך איך האָב חרטה, און דער
עיקר — איך האָב מורא... זיי מיר געזונד און א דאנק דיר פאר
דיין לעקציע, וואָס דו האָסט מיר געגעבען, זי האָט מיר אפשר
געקאָסט א סך געלד, אבער עס איז ווערטה, זעהר ווערטה... (ער
לאָזט אראָפּ דעם קאָפּ און פערטראכט זיך).

ב ע ר ט ע (שפּרינגט אויף פון אַרם, קוקט זיך איבער אַלע
פיער ווינקלעך. גיט אַ שפּיי, לאַכט זיך פערנאַנדער און שרייט אויס):
מאוסער טרום... חאַ-חאַ-חאַ.
(זי לויפט ארויס).

פאַרחאַנג פאַלט.

דעם שדכנ'ס מאַכטער.

פערזאנען:

נמע חייקין, א איד פון מיטעלע יאָהרען, מיט אַ ברויטער באַרד.
ערטערווויז גראַף, מיט ריהרעווודיגע חוטרע אויגען;
געחט זויער געקליידט, האַלב ניי-מאָדיש — האַלב
אַלטי-מאָדיש; רעדט מיט אַ געדיכטער שטימע, — אַ
שדכן.

ציפּע, אַ אידענע, אויך אין די מיטעלע יאָהרען, נאָר זעהט אויס
פערעלטערט, דאָס פנים אוינגעשמירט אין סאַזשע; עס זעהען
זיך אַרויס איהרע גוטע מוטערליכע אויגען, רעדט שטיל
און בנעימות'דיג — זיין פרוי.

קוילע, אַ מיידעל פון אַ יאָהר 22, מיט אַן אַריגינעלען געזיכט.
שוואַרצע, קלוגע, אויסדרוקספולע אויגען, געקליידט אַרי-
גינעל, כאַטש אויפפאַך; רעדט מיט אַ זאַנפמער שטימע, אָבער
גענוג איבערצייגענד; שנעלע, נערוועזע בעוועגונגען —
זייער מאַכטער.

חייקעלסאָן, אַ בחור פון אַ יאָהר 28, אַ לעהרער, שרייבט אויך ליע-
דער, שדכנט זיך צו קוילען.

הערמאַן ליכטענשטיין, אַ בוכהאַלטער אין אַ באַנק, געהט רייך גע-
קליידט, אַ שענהער ברוגעט פון אַ יאָהר
דרייסיג.

יונגע מיידלעך, קוילעס חבר'טעס.

} בערטע
} ליזע
} ראָזע

די סצענע קומט פאר אין א גרויסער פראווינציעלער
 שטאָדט, אין די לעצטע יאָהרען. די סצענע שטעלט פאר
 אַן עס-שטוב; אין מיטען אַ גרויסער מיש צוגעדעקט מיט
 אַ מישטוד, ארום מיש—שטוהלען; ביי אַ וואַנד אַנטקעגען
 פובליקום אַן אלטע קושעטקע, איבערגעצויגען מיט אַ
 שוואַרצע סאראמע; אויף די ווענד הענגט אַ זויגער, אַ שפּיר-
 געל, אַ פאר אידישע בילדער. רעכטס פון צימער זעהט זיך אַ
 מיר, וואָס פיהרט אין קלוינעם צימערעל; לינקס — אַ
 צווייטע מיר פון דעם פאַטערס שלאָף-צימער.
 ווען דער פאָרהאַנג עפענט זיך, געפינט זיך אויף דער
 סצענע קיילע, איהרע דריי חבר'טעס און חיוקעלסאָן.

ק י י ל ע (צו חיוקעלסאָנען): נו, הערר פאַעט, האָט איהר
 עפעס אָנגעשריבען שעהנע ליעדער פאר דער לעצטער צייט?
 ח י י ק ע ל ס אָן (פערדוירט) ניין: עס איז געווען צו
 שעהנע טעג. די זון האָט אזוי געשוינט...

קיילע (צולאכט זיך, קוקענדיג אויף די חבר'טעס): געפעלט
 אייך אַ פאַעט: עס איז געווען צו שעהנע טעג, איז אַ חסרון!
 ווען דען זינגט איהר?

ח י י ק ע ל ס אָן: איך זינג נאָר ווען עס איז טריב
 און קאַלט — אממעהרסטען ווען עס רעגענט...

ק י י ל ע: אַ פאַעט פון רעגען... תאָהאָ-תאָ! איך פער-
 שטעה עס ניט...

ל י ז ע (ערנסט): איך פערשטעה עס יא: דער הערר היי-
 קעלסאָן איז מעהר געשטימט אין אַ שלעכטען וועטער.

ר א ז ע : און איך האב א בעקאנטען פאָעט, שרייבט
ער דוקא נאָר אין זונען־טעג. איז א שעהנער טאָג, ווייס איך
שוין, וועט ער מיר ברענגען א ניי געדיכט.

ק י י ל ע : אלע זייערע געדיכטען זיינען נאריש. אמת,
חייקעלסאָן? איהר האָט דאָך ליעב דעם אמת.

ח י י ק ע ל ס אָן (בעליידיגט) : פאר איך שרייבען מיר
ניט. (שפיעלט זיך מיט'ן בוך אין דער האַנד).

ק י י ל ע (לאַכענדיג) : אָ, ער האָט זיך שוין בעליידיגט
פון מיין קריטיק! זייט רוהיג, איך דרוק מיין מיינונג ניט אָב.

ח י י ק ע ל ס אָן : פרובט וועלען דרוקען, וועט מען
אויך ניט אָננעהמען ניט אלע נארישקייטען דרוקט מען... (לעגט
אָוועק דאָס בוך).

ק י י ל ע : נו, פעטערקע, רעכענט אייך, אז איהר האָט
א טעות: מען דרוקט ביי אייך אזוינע נארישקייטען, אזש די
אויפערן פוילען! (צו די חבר'טעס) איהר קענט העניע פייטעל־
זאָהן — איהר ווייסט וואָס פאר א מין אידיאָטקע דאָס איז —
איז זיך די דאָזיגע אידיאָטקע מיט און הויבט אָן צו שריי־
בען.

ב ע ר ט ע : אָט די אידיאָטקע אין די ברילען?

ק י י ל ע : אָט די אידיאָטקע אין די ברילען! פאָרגעס־
טערן קומט זי צו געהן צו מיר און ווייזט מיר א קארטעל פון
א רעדאקציע, און מען מעלדעט איהר, אז איהר ערצעהלונג איז
העכסט געלונגען און עס וועט זיין אין גיכען געדרוקט. איצט
וועט זי שוין אָנטאָן צוויי פאָר ברילען! (לאכט).

ח י י ק ע ל ס אָן (ערנסט) : פרייליך פייטעלזאָהן האָט יא
טאָלענט — איך קען זי זעהר גוט.

ל י ז ע : פונדעסטוועגען זעה איך אייך זעלטען מיט
איהר ארומגעהן.

ח י י ק ע ל ס אָן : דאָס איז עפעס אנדערש; פאר מיר
איז זי ניט אינטערעסאנט.

קיי לע: אדרכא, דוקא זי דארף זיין אינטערעסאנט
פאר אייך: מיט איהר קענט איהר ריידען וועגען ליטעראטור.
וואס זיינען מיר פאר אייך, ארימע שטערבליכע!

חייקעלסאן (מיט עקסטאז, ווענדענדיג זיך בלויז צו
קיילען): פאר מיר זענט איהר אליין א ליעד! (פערשעמט זיך).

קיי לע (מיט א גוטען געלעכטערל): איהר הערט, מייד-
לעך, — איך אליין בין א ליעד! — שיקט מיך אקארשט ניט
אוועק אין א רעדאקציע אכצורדוקען. (פון שלאף-צימער הערט זיך
א חוסטען). זעהט איהר, איהר האט אויפגעוועקט מיין טאטען...
ער וועט אייך דערזעהען, וועט ער וויעדער אויף מיר אָנפאלען:
מיין טאטע האלט ניט פון פאָעטען...

חייקעלסאן (בעדויטענד): מיר זיינען פאר איהם
שערליך. מיר זינגען די ליעבע, און פאר איהם איז ליעבע סם!
בערמע: פארוואס?

ליזע: איך פערשטעה וואוהין חייקעלסאן ציעלט.
ראזע: און איך ניט.

קיי לע (הויך און פריי): מיין טאטע איז א שדכן — א
גרויסער געגנער פון דער ליעבע. עס איז גאנץ נאטירליך...

חייקעלסאן (איראניש): און איהר זענט דעם
שדכנ'ס א טאכטער... איהר האלט אויך ניט פון ליעבע.

קיי לע (שפאסענדיג): אלענפאלס ניט פון אייער
ליעבע צו מיר...

חייקעלסאן (בעליידיגט): ווער האט אייך דען
געזאגט, אז איך בין פערליעבט אין אייך...

קיי לע: אייערע אויגען. (צולאכט זיך).

(דער פאָטער שטעקט אַרויס דעם קאָפּ פון מיר. די צוויי
חבר'טעס לאכען זיך פונאָנדער. קיילע דראָהט זיי מיט די
פינגער. זיי קענען זיך ניט אוינהאלטען און לויפֿען
אַרויס ניט זעגענענדיג זיך. חייקעלסאָן וויל אויך אַרויס-)

געחן, נאָר נאָטע חיוקין, דער פאָטער, געהט ארויס צו
זיי און קנאָקט חויד די פינגער).

ח י י ק ע ל ס אָן (פערווירט): א גוט מאָרגען! ...
ד ע ר ש ד כ ן : מען דארף שוין באַלד מנחה דאוונען
און איהר זאָגט: גוט־מאָרגען. מען קען שוין זאָגען: גוט־
נאָווענד...

ק י י ל ע : דער הערר חייקעלסאָהן איז א פאָעט און איז
שטענדיג צוטראָגען...

ד ע ר ש ד כ ן : א פאָעט... וואָס איז דאָס א פאָעט? ...
א שליממזל, וואָס...

ק י י ל ע (לאכט): אָ, ווי דער טאָטע פערשטעהט גוט,
וואָס א פאָעט איז.

ח י י ק ע ל ס אָן (בעליידיגט): א שדכן, וואָס האַנדעלט
מיט ליבע, פערשטעהט אודאי וואָס א פאָעט איז... האַטש, צו-
ריק גערעדט, פאָעטען קומען צו שדכנים קיינמאָל ניט אָן...
ד ע ר ש ד כ ן (מיט פעראכטונג): ווער דארף אייך האַ-
בען...

ח י י ק ע ל ס אָן (הויבט זיך אויף פון פלאץ): האָט מיר
א גוטען...

ד ע ר ש ד כ ן (סארקאסטיש): געהט געזונד...
ק י י ל ע (דערלאנגט חייקעלסאָהן די האַנד): קומט ארויף
אמאָל, מיין ליבער פאָעט...

ד ע ר ש ד כ ן (נאָכדעם ווי חייקעלסאָן געהט אַרויס):
דארפסט איהם האַבען, דעם שליממזל. צו וואָס טראָגט ער אזא
קאָפּ האָהר? ...

ק י י ל ע (שמיכלענדיג): א שדכן קען דאָס ניט פער-
שטעהן...

ד ע ר ש ד כ ן : אַט, דיינע בעקאנטע.... אז אָך און
וועה צו דיר, טאָכטער!

קיי לע : נו, אדרבא, דו האסט דאך עפעס א בוך מיט
יונגעלייט — גיב מיר עפעס איינעם א רעכטען...
דער שדכן : פאר דיין פיהרונג וועסטו טאקע גרי-
גען א רעכטען...

קיי לע (שפאסענדיג) : גיב טאקע א חתן... גיב, גיב
א חתן...

דער שדכן (בייז) : אוועק פון מיר! איך האב
חוץ דיר, וועמען צו געבען חתנים!

קיי לע : ניסט ניט? ווי דו ווילסט זיך! (פערשראכ-
טענדיג זיך) איך האב שוין אליין געפונען...

דער שדכן : אט דעם שליממול מיט די לאנגע
האהר?

קיי לע : א, ניין, טאטינקע, א פיעל בעסערען: א הוי-
כער, א שעהנער, א רייכער...

דער שדכן (פעראינטערעסירט) : וואו האסטו איהם
געקראנען?

קיי לע : פאריגע וואך בין איך געווען אויף א קאנ-
צערט, האב איך זיך מיט איהם בעקענט... ער האט מיר בע-
גלייט ביז צו דער טיר...

דער שדכן : גוט נאך, וואס ניט ביז'ן צימער די-
נעם. אויף דיר קען מען אלץ גלויבען...

קיי לע : היינט פארנאכט דארף ער קומען צו מיר...
זאלסט איהם, טאטע, נאך ניט בעליידיגען: ער איז ניט קיין
פאעט... הערסט!...

דער שדכן : מיינע דאגות! איך האב וויכטיגערע
זארגן!.. (פערקניטשט דעם שמערן און פערקלערט זיך שווער — א
קלוינע פויזע) אט ווען איך פיהר אויס דעם שידוך, וואס איך
האב די לעצטע צייט אָנגעהויבען צו ריידען דער פאמיליע גרינג-
שפאן...

קיי לע : א רייכער שידוך?

דער שדכן : איך וואלט געפאקט א פינף הונדערט
קערבלעך... פערשטעהסטו מיך, פינף הונדערט קערבלעך!...
קיינע : נו, עס געהט צו שווער?

דער שדכן : נישקשה, דער חתן לאזט זיך ריידען...
עס געהט א גאנג... איך דארף טאקע באלד אריבערגעהן צו איהם.
אך, ווען גאט העלפט מיר אויספיהרען דעם שידוך! איך בין
אזוי פערענגט אין געלד... אזוי פערענגט אין געלד, אזוי פער-
ענגט...

קיינע : גאט וועט העלפען... נעהם זיך אויף אלע
כלים, קענסט דאך עפעס!

דער שדכן : יא, מען דארף ארבייטען... (ווענדט
זיך צום קינד) ציפע, ציפע, וואס פארעסטו זיך דארטען אין
קיך? קום אריין!
(עס ערשוינט ציפע).

ציפע : וואס דארפסטו מיך?
דער שדכן : מאך א גלעזעל טיי... איך דארף באלד
נעהן...

ציפע : טאקע אלץ וועגען יענעם שידוך?
דער שדכן (מיט רוגזא) : וועגען יענעם שידוך, ווע-
גען יענעם שידוך... איהרע עסקים!...

ציפע (מיט א פרומער מינע) : גאט זאל געבען, אז די
כלה זאל געפינען חן אין חתן'ס אויגען! מען דארף אזוי נויטיג
געלד... אין יאטקע אליין בין איך שולדיג שוין איבער 30
קערבלעך...

דער שדכן (בייז) : נעה שוין, נעה שוין, מאך א
גלעזעל טיי!

ציפע (צוריקגעהענדיג) : און פאר דירה דארף מען
שוין אויך נאך שבת צאהלען... (אב).

דער שדכן (פערטראכט זיך שווער, רעדט ווי צו זיך):
אז איך פיהר אויס דעם שידוך, וואָלטען זיך געעפענט די אוי-
גען! די אויגען וואָלטען זיך געעפענט. (געהט אום איבער'ן צו-
מער, קנאקט מיט די פינגער).

ציפּע (ארוינטראָגענדיג אַ גלאַז מיי און אַוועקשטעלענ-
דיג אויפ'ן טיש): טרינק, נאָטע, פרישער טיי, ערשט פערשאַ-
טען... טרינק אַב און געה טאַקע אריבער וועגען שידוך...
דער שדכן: אַט געה שוין געה, איך ווייס אַהן דיר.
(ציפּע אַב).

קייַלע קוקענדיג דאָ אויפ'ן וואנד-זייגער, דאָ אין שפי-
גל): טאַטע, געהסט שוין באלד, האָ?

דער שדכן: אַנטקעגען וואָס פרעגסטו? ...
קייַלע (אויפגערעגט): אַט אזוי... אפשר קומט ער
באלד... ער האָט צוגעזאָגט היינט קומען... (שטאַלצער) אז דו
וויילסט מיר קיין חתן ניט געבען, דארף מען דאָף אליין נעמען...
אמת, טאַטע? ... (לאכט).

דער שדכן: דיינע חתנים! אוראי עפעס אַ שאַר-
לאַטאַן, אָדער אזוי אַ מייגעניכטס...

קייַלע: דאָס פערלאָז זיך שוין אויף מיר, איך בין דאָך
עפעס דיינע אַ טאַכטער... איך פערשטעה זיך אויף חתנים!

דער שדכן: פון מיינטוועגען קענסטו חתונה האַבען
מיט אַ גאַסען-יונג... איך האָב בילכערע זאַכען צו טראכטען...
(הויבט זיך אויף פון אַרט און גרייט זיך צום געהן; צוקעמט ברייט
די באָרד, מוט אָן דעם האַרטען הוט און האַלט שוין אין האַנד דעם
אויבער-בגד אַנצוטהאַן. און דער זעלבער צייט קוקט קיילע אין שפי-
גל און פערריכט איהר פריזור. עס הערט זיך אַ שמיל קלאַפען אין
טיר).

קייַלע (העכסט אויפגערעגט): אַט דאָס מוז ער געהן...
געה, טאַמישי, אַוועק. (לויפט צום טיר).

דער שדכן : איך וויל איהם טאקע אַנקוקען...
 (עס געהט אריין הערמאן ליכטענשטיין, בעמערקט ניט דעם
 שדכן, דערלאנגט מיט אַ שוינענדיג געזיכט קיילען די האַנד).
 ליכטענשטיין : גוט-אַנ'אָווענד, פרייליין!
 דער שדכן (מיט שרעק) : דאָס איז דאָך ער, וועה
 איז מיר — דו חצופה! (ווענדט זיך צוטומעלט צו ליכטענשטיין-
 נען) גוט-אַווענד, גוט-אַווענד! זיצט... זיצט, פאני ליכטענ-
 שטיין...

ליכטענשטיין (דערזעהט איהם, דערקענט איהם ניט
 גלייך). עפעס א בעקאנט פנים... א בעקאנט פנים.. וואו האָב איך
 אייך געקענט זעהן?...

קיינע (לאכענדיג) : מיין טאטען קענען א סך... ער איז
 פאַפולער ביי אלע יונגע-לייט...

דער שדכן (צו קיילען שופענדיג) : שווייג, חצופה,
 שווייג! (צו ליכטענשטיינען) וואָס הייסט — איהר דערקענט
 מיר נישט? ... איך בין דאָך פאַריגע וואָך ביי אייך געווען וועגען
 גרינשפאנס מידעל... איהר האָט דאָך מיר געהייסען קומען צו
 אייך היינט נאָך א תשובה... (ליכטענשטיין בלויזט פערוורט;
 קיילע קוקט איהם אָן בויז; אַ קליינע פאזע).

דער שדכן (צו קיילען) : געה א וויילע ארויס. איך
 דאַרף מיט דעם הערר ליכטענשטיין עפעס שמועסען.

קיינע (שמרענג) : ליכטענשטיין איז ניט צו דיר, נאָר
 צו מיר געקומען...

ליכטענשטיין (קומענדיג צו זיך) : ווירקליך, איך
 בין געקומען צו דער פרייליין...

דער שדכן (צוטומעלט) : עט... צו דער פרייליין...
 וועלכע פרייליין... דאָס איז דאָך מיינע אַ טאכטער.. דאָס איז
 ניט די כלה... ס'איז בלויז מיינע אַ טאכטער... ניט מעהר.

ליכטענשטיין (שמויכלענדיג גוטגערייזט) : יא!

אבער אייער טאכטער געפעלט מיר מעהר ווי פרייליין גרינ-
שפאן...

ק י י ל ע (צום טאטען, לאכענדיג): הערסט, דער הערר
ליכטענשטיין פערשטעהט בעסער ווי דו...

ד ע ר ש ד כ ן (שרעקליך אויפגערעגט): אוועק פון מיר
נע אויגען! (צו ליכטענשטיינען) דאָרטען וואָרט מען אויף אַ
תשובה... זיי צעהלען 5 טויזענד רובעל צו די תנאים...

ק י י ל ע (כייז): טאטינקע, הער אויף וועגען נדן... דער
הערר ליכטענשטיין האלט ניט פון נדן...

ל י כ ט ע נ ש ט י י ן : ווירקליך, ליכטער פריינד, עס איז
ניט פאר מיר יענער שידוך... אייער טאכטער איז מיר זעהר
געפעלען געוואָרען: קלוג, שעהן און אַריגינעל... איך האלט ניט
פון געלד.

ד ע ר ש ד כ ן (צוטומעלט): דאָס פרייליין גרינשפאן
איז אַ העכסט געבילדעט פרייליין, שפיעלט פיאנאָ, רעדט פראַנץ-
צויזש און...

ק י י ל ע : טאטינקע...

ד ע ר ש ד כ ן (האָקט איהר איבער): מיין טאכטער, דעם
אמת געזאָגט, איז ניט פאר אייך... אנ'אמת האָב איך ליכט צו
זאָגען אויף אַן אייגענער טאכטער... איך בין אַן אַנדער סאָרט
מענש...

ל י כ ט ע נ ש ט י י ן (לאכענדיג): יא, עס איז זעהר
שעהן פון אייער זייט... אָבער איך האָב מיין בעזונדערן גע-
שמאק. אייער טאכטער געפעלט מיר דאָך...

ד ע ר ש ד כ ן (פערגעסענדיג זיך אַן אַלץ): מיין טאכ-
טער איז שוין אַ כלה מיט אַ פאָעט מיט לאַנגע האָהר... עס האלט
שוין ביי תנאים!! (ליכטענשטיין קוקט אַן פראגענד קיילען).

ק י י ל ע : טאטינקע, דאָס איז שוין גאָר נישט שעהן...
ווייסט דאָך, אַז עס איז ניט ריכטיג... דער פאָעט האָט גאָר מיר
ליכט, איך איהם, ווייסטו דאָך, אַז ניט.

ל י כ ט ע נ ש ט י י ן : א, איך בין ווייט ניט קיין פאָעט
און דאָך... (קוקט איהר אַרײַן ליעבליך אין די אויגען — קיילע
שטראַהלט פאר גליק).

ד ע ר ש ד כ ן (צוהיצט) : מיין טאָכטער האָט ניט קיין
קליידער, קיין נדן — פאר אייך איז דאָס ניט קיין כלה... איהר
פערשטעהט...

ל י כ ט ע נ ש ט י י ן : אייער טאָכטער איז שעהן אַהן
קליידער און רייך אַהן נדן... (קוקט זיך ביידע ליעבליך אָן). אי-
בעריגענס האָב איך אַלײַן א ביסעל געלד. איך בין גרייט אלץ
אָוועקצוגעבען איהר...

ד ע ר ש ד כ ן (איבערראשט) : און וואו בין איך? א
טאטען קומט אויך עפעס... איך גיב ניט אָוועק מיין טאָכטער
אומזיסט! איהר פערשטעהט!

ל י כ ט ע נ ש ט י י ן : איך פערשטעה... איך פער-
שטעה... אַז איך האָב ליעב אייער טאָכטער, האָב איך ליעב
אייך... איך וויל אייך ניט בעלידיגען. (נאָך אַ קורצער פּוּזע)
קענט איהר מיר ניט זאָגען, ליעבער פריינד, וויפיעל וואָלט איהר
בעקומען, ווען איהר פיהרט אויס דעם שידוך מיט פרייליין גרינ-
שפאן און מיר?

ד ע ר ש ד כ ן (אויפגערגט) : 5 הונדערט קערבלעך!
איהר פערשטעהט! נאנצע 5 הונדערט!

ל י כ ט ע נ ש ט י י ן : די סומע בעקומט איהר פון מיר.
וויבאלד איהר גיט נאָר אייער ברכה...

ד ע ר ש ד כ ן (ווי שיכור פאר גליק; הויבט אויף די
הענד צום בענשען) : איך ווינש אייך, איהר זאָלט...
ק י י ל ע (איבערשלאָגענדיג) : מיר וועלען זיך בענעהן
אַהן דיין ברכה, טאטע...

ד ע ר ש ד כ ן (לאַכענדיג צופרידען) : האָב איך אזא
יאָהר, וואָס פאר אַ כלה דאָס איז פאר אייך... פרייליין גרינשפאן
קומט אזוי צו איהר, ווי אַ קאץ צו אַ לייב...

ל י כ ט ע נ ש ט י י ן : איך ווייס דאָס אַלץ אַליין...
ק י י ל ע (לאַכענדיג) : און וואָס זאָנסטו אויפ'ן חתן, דו
ביזט דאָך אַ מבין?...

ד ע ר ש ד כ ן (ארוינגעהענדיג אין זיין ראָלע): דער
חתן איז אַ מושלם, אַ שרייבער, אַ זינגער, אַ פארשוינ און אַ פער-
דענער.

ל י כ ט ע נ ש ט י י ן (לאַכענדיג) : אזוי בין איך פער-
שריבען אין ביכעל ביי אייך?

ק י י ל ע : טאַטע, איצט געה זיך דורך אביסעל... איך
האָב מיט ליכטענשטיינען עפעס צו ריידען!...

ד ע ר ש ד כ ן : יא, קינדערלעך, איך וועל מיר דורכ-
נעהן... (צו ליכטענשטיינען) אַך, ס'א פערנגיגען, וואָס איך דארף
צו אייך ניט נעהן דולען אייך אַ קאַפּ מיט פרייליין גרינשפאַן!
(פון קיך ווייזט זיך צופעס קאַפּ).

צ י פ ע (ניט זעהענדיג ליכטענשטיינען) : פארוואָס
נעהסטו שוין ניט, נאָטע, אריין אהין וועגען שידוך... האָסט דאָך
געדארפט נעהן...

נ אָ ט ע : ס'איז שוין אויס שידוך! אויס שידוך!
צ י פ ע : וועה איז מיר — ווער האָט דאָס קאליע נע-
מאַכט?

(זי געהט אריין אין צימער און בלייבט פערשעמט.)

נ אָ ט ע : וועה האָט דאָס קאליע געמאַכט? — אונזער
טעכטערל... זעהסט, זי האָט צוגענומען דעם חתן... נעה טו אייזער
עפעס!

צ י פ ע (שטראהלענדיג פאר גלוק) : זאָל זיין מיט מוז!
(ליכטענשטיין מיט קוילען קוקען זיך ליעבליך אָן, געהען
לאנגזאם אריין אין קוילעס צימער, צופע געהט אריין אין
קיך. נאָטע בלייבט שמעחן שטאַרק פערקלערט וועגען אַ
טייעפּען ענין. — לאַנגע פּויע.

(עס עפענט זיך די טיר און עס געהט אריין דער פאָעט חייו-קעלסאָן).

דער שדכן (קוקט איהם אָן מיט פּעראכטונג):
 חייקעלסאָהן איך האָב דאָ פּערגעסען מיין בוך.
 דער שדכן (חיטערע): מיר ווייסען, מיר ווייסען...
 מען פּערגעסט דאָס בוך, כּדי נאָך אמאָל צו קומען. אבער, פּע-
 טערקע, אומזיסט...

חייקעלסאָן (שטארק פּערשעמט ווערענדיג): איהר
 מיסט זיך ניט... מיט אייך האָב איך קיינע געשעפטען ניט...
 מענשען, וואָס האַנדלען מיט די העכסטע געפיהלען...
 דער שדכן (ווערט פּלוצלונג בעגייסטערט מיט אַ אי-
 דעע, געהמט אריין די באָרד אין האַנד און זינגט עפעס אַ ניגונדעל,
 וואָס ווערט געזונגען ביי אַ שווער שטיקעל גמרא).

חייקעלסאָן (גרייט זיך צו געהן).
 דער שדכן (שנעל): שטעהט, שטעהט, יונגערמאן!
 איך האָב אייך געוואָלט עפעס זאָגען. שטעהט!
 חייקעלסאָן (קעהרט זיך אום, קוקט דעם שדכן אָן
 פּערוואונדערט און מיט שמאָלץ).

דער שדכן (בעטראכט חייקעלסאָנען פון קאָפּ ביז די
 פיס): הם... הם... (פּערטראכט זיך). גאָר נישקשה, גאָר ניש-
 קשה... כ'לעבען, און ענין... (צו חייקעלסאָנען) זאָגט מיר, איך
 בעט אייך... זיצט... זיצט, למאי זאָלט איהר שטעהן... זיצט.
 חייקעלסאָן (פּערוואונדערט): עס שאַדט ניט.. עס
 שאַדט ניט...

דער שדכן (זעהר גוטטערציג): זאָגט מיר, איך
 בעט אייך... פון וואנען זענט איהר אליין?...
 חייקעלסאָן (מיט שמאָלץ): א ווילנער.

דער שדכן (צופרידען): אזוי... א ווילנער... ווילנאָ
 איז אַ היבשע שטאָדט... איך קען ווילנאָ, ווילנאָ איז אַן אלטע

יחוס־שטאָרט... יא, ווילנאָ קען איד. (פויע). און ווי אלט זענט איהר...?

חייקעלסאָן : 25 יאָהר.

דער שדכן : ווי אזוי זענט איהר בעפרייט געוואָרן פון פריזיוו?

חייקעלסאָן (קורץ) : א בן־יחיד.

דער שדכן (צופרידען) : א בן־יחיד, הייסט עס... (האפט ארויס דאָס ביכעל און שרייבט).

חייקעלסאָן (פערוואונדערט) : אנטקעגען וואָס איז איז דאָס?

דער שדכן (געשעפטסמעסיג) : דאָס איז שוין מיין געשעפט... איהר וועט באלד הערען! (שמויכלענדיג זיס): זאָגט מיר, ווען איך גיב אייך א כלה, וואָלט איהר גענומען...?

חייקעלסאָן (פערווייט) : א כלה... ניין! איך דארף ניט א כלה... דורך א שדכן... פאר מיר פאסט דאָס ניט.

דער שדכן : עט, נאָרישקייטען! וואָס הייסט, פאר אייך פאסט עס ניט... איך ווייס מעהר ניט, צי וועט דאָרטען פאסטען... זיי קלויבען דאָרט... די גרינשפאנס... (בעטראכט איהם גענוי) הם... א גאנץ פיינער בחור, כ'לעבען.. (בעמערקט די לאַך גע האָהר פון הינטען) זי זוכט נאָר א שעהנעם. יא, אַט דאָס מאכט אייך קאליע — די האָהר... צו וואָס טראגט איהר אזוינע לאנגע קודלעס? צו א שידוך איז דאָס גע'הרג'עט...

חייקעלסאָן (מיט חבנעה): די האָהר קען איך אַכ־שערען. איך האָב שוין לאנג געטראכט וועגען דעם...

דער שדכן : אַט וועט איהר זיין א חוואט... די האָהר טאקע שערט אַב... פערשטעהט איהר מיך... און (קוקט איהם אן מיט א ספעציעלען שדכנישען שמויכעל) איהר וועט קריגען א כלה...

חייקעלסאָן (שעמעוודיג) : א כלה... כ'זוייס... א כלה... (ראש) עפעס א שעהנע...?

דער שדכן (שטרענג): א רייכע! ...
 חייקעלסאן: א רייכע? און שעהן נאך ניט? ...
 דער שדכן: שעהן... שעהן... נעהמט נאך אראב די
 האָהר... און לאָזט מיר אייער אַדרעס.
 חייקעלסאן (חויבט אַן דיקטירען): פראנצישקאנס-
 קא... (עס געהט אַרױן קױלע. נאָך איהר ליכטענשטױן. חױקעלסאָן,
 שטאַרק פערשעמט, הערט אױף צו דיקטירען).
 קיילע: אַה, הערר פאַעט! איהר זענט ווידער דאָ? ...
 חייקעלסאן: איך האָב דאָס בוך דאָ פערגעסען...
 דער שדכן: א בוך... א בוך... ס'וועט געהן אַ גאנג,
 ס'וועט געהן...

חייקעלסאן (ווינקט צום שדכן).
 דער שדכן: עס שאדט ניט... עס שאדט ניט... איי-
 גענע מענשען.

קיילע (לאכענדיג): יא, טאטע, עס וועט געהן אַ גאנג.
 א פאַעט איז אמאָל אױך פראקטיש. וויפיעל גיבען זיי, די גרינ-
 שפאַנס? ... (קוקט אַן ליכטענשטױנען און שמױכעלט).
 חייקעלסאן (קוקט זי אַן בױז): ניט אייער גע-
 שעפט!

דער שדכן: קדיג זיך ניט, טאָכטערקע, ער איז א
 וואוילער בחור, א גאנץ וואוילער בחור... עס וועט געהן אַ גאנג...
 איך געה טאָקע אריבער צו די גרינשפאַנס. (צו חױקעלסאָנען)
 נאָר די האָהר למען השם... די האָהר אראָבנעהמען...
 (חױקעלסאָן געהט אַרױס, נאָך איהם קױלע מיט ליכטענשטױ-
 נען).

דער שדכן (כלױבענדיג אַלױז): קען נעמאָלט זױן,
 חױסט עס, אז איך זאָל נאָך האָבען פרנסה אין צױיען... און
 דערצו האָט מױן טאָכטער א וואוילען חתן... (פרעהליך) ציפּע,
 דערלאנג אַ גלאַז טײ — די איז קאַלט געוואָרען...
 (פאַרהאַנג לאַנגזאַם)

א רוחינע דירה.

פערזאנען:

לאה, אן אלמנה.	{	איהרע מעכטער שניידערקעס.
ביילע		
זעלדע		

חיים, איהר יונגער זון, שפיעלט פידעל.
שרייבער, א קוואטיראנט.

די סצענע קומט פאר אין ווארשא.

(א קיך, זויכער אויפגערויסט, ביי די ווענד שמעמען
צוויי צוגנויפגעלעגטע אויזערנע בעמלעך, אין א ווינקעל
א נעהמאטשין, איבערגעדעקט מיט א ליילעך. אויף דער
פערד פערדעקמער קאלטער פליטע שמעקט א קלוינער לאַמט.
לאה זיצט בוים פליטע און פערריכט א העמד.

לאה, צוגעהענדיג צום טיר) : ווער קראצט דאָרמען די
טיר ? (שמעקט אויף און געקט עפענען)

ש ר י ב ע ר (אין אַבערמאָגענעם קורצען אַסיען-פאלטא, לאַנגע האַר, צושראַקענע אויגען) : איך האָב געטראָפּען צי
ניט... דאָ איז פערטער שטאָק ?
ל א ה (אַנגערוקט) : פערטער, פערטער, איהר קענט ניט
צעהלען ? ...

ש ר י ב ע ר (צו זיך קומענדיג) : איך האָב זיך צוטור
מעלט צעהלענדיג... (אַטהעמט אַב) ביי אייך ניט זיך אַב א בעט
פאר א פערזאָן ?

ל א ה (אַנקוקענדיג איהם מיט פערדעכטיגע בליקען) : דאָ...
דאָ... דאָ... ביי מיר...

ש ר י ב ע ר : איך זעה, אז ביי אייך דארף זיין שטיי, רוחיג... אזא דירה זוף איך טאָקע...

ל א ה : וואָס הייסט רוחיג... אוראי איז דאָ רוחיג... איהר
זעהט דאָך... קיינער ניטאָ... א גאנצער טאָג — קיינער ניטאָ.

ש ר י ב ע ר : און ביינאכט ?

ל א ה : וואָס הייסט ביי נאכט ? ביי נאכט שלאָפט מען
דאָך.

ש ר י י ב ע ר : פערשטעהט איהר מיך — ביי מיר איז דער עיקר די נאכט.

ל א א ה : וואָס הייסט דער עיקר די נאכט?
ש ר י י ב ע ר : איך בין, פערשטעהט איהר מיך, א שרייב-
בער.

ל א א ה : וואָס הייסט א שרייבער. איהר גיט אוראָקען?
ש ר י י ב ע ר . גיט דאָס מיין איך — ס'הייסט אוראָקען
גייעב איך אויך, דאָס הייסט אבער איך בין א לעהרער — איך
בין אבער דער עיקר א שרייבער, — דאָס הייסט איך שרייב,
איהר פערשטעהט, איך שרייב.

ל א א ה : , וואָס הייסט, איהר שרייבט? איהר שרייבט פא-
פירען?

ש ר י י ב ע ר : ניין, איך שרייב, פערשטעהט איהר
מיך, זאכען.

ל א א ה (פערוואונדערט) : זאכען — וואָס הייסט זאכען?
זאכען נייט מען דאָך — איך פערשטעה ניט, וואָס דולט איהר
מיר א קאָפּ! (קוקט אויף איהם מיט חשד).

ש ר י י ב ע ר (שמויכעלט) : זאכען הייסט ניט דוקא
קליידער, זאכען הייסט ארטיקלען.

ל א א ה : ארטיקלען? איך פערשטעה ניט, וואָס הייסט
ארטיקלען?—עפעס רעדט איהר פערשטעלט. (מיט גרויס חשד)
איהר זייט שוין לאַנג אין ווארשא?

ש ר י י ב ע ר . שוין צוויי יאָהר.

ל א א ה איך פערשטעה אָבער ניט, וואָס איהר טהוט!
זאָגט פשוט, וואָס מיינט איהר?

ש ר י י ב ע ר : פערשטעהט איהר מיך, איך בין א
שרייבער. איך שרייב געדאנקען, זאכען, לייערער.

ל א א ה (בערוהיגט) : אהא. איהר מאכט גראמען — איך
פערשטעה.

ש ר י ב ע ר (ווי בעלידיגט) : וואָס הייסט גראַמען? —
 איך שרייב אויף אַהן גראַמען. גראַמען איז ניט דער עיקר —
 דער עיקר איז דער געדאנק — אמאָל קען זיין אַ ליכער אַהן
 גראַמען און זי זאָל זיין בעסער, ווי מיט גראַמען.
 ל א ה. מילא, וואָס געהט עס מיר אָן — איהר ווילט,
 הייסט עס, וואָהנען דאָ.

ש ר י ב ע ר. יאָ. — אָבער איך זאָג דאָך אייך, דער
 עיקר, צי איז ביי אייך רוהיג?
 ל א ה. : שייף רוהיג. איהר זעהט דאָך.

ש ר י ב ע ר : יאָ, איצט זעה איך — דאָרט וואו איך
 וואוינ איז איצט אויף קיינער ניטאָ, פונדעסטוועגען לאָז איך
 צוויי וואָכען בעצאָהלטע און איך ציה מיר אַרויס.
 ל א ה. : פארוואָס?

ש ר י ב ע ר : ווייל דאָרט טומעלט זעהר ביינאכט, אַ סך
 קינדער און קווארטיראנטען.

ל א ה (כיטרע) : וואו זיינען זיי אלע בייטאָג?
 ש ר י ב ע ר : ביי טאָג ארבייטען זיי און ביי נאכט,
 אז זיי קומען זיך צונויף איז שרעקליך טומעלדיג. — איך קען
 אַ וואָרט ניט שרייבען.

ל א ה. : ביי מיר איז דאָס ניטאָ. איך לאָז ניט טומלען.
 אַבגענעסען און גענאנגען שלאָפען.

ש ר י ב ע ר : פאָלגט מען אייך דען?
 ל א ה (בייז) : וואָס הייסט פאָלגען? מיר מוז מען
 פאָלגען. וואָס הייסט עפעס ניט פאָלגען!

ש ר י ב ע ר (ווי דערשלאָקען) : יאָ, נאטירליך, אל-
 זאָ וואָס וועט קאָסטען אַ חודש?

ל א ה. : איהר האָט דאָך געלעזען אונטען אויפ'ן צעטעל—
 דריי רובל. שוין מיט געקאכט וואסער אלע אין דער פריה.
 ש ר י ב ע ר. ניין, אַ דאנק. געקאכט וואסער ברויך
 איך ניט — איך טרינק טהעע אין גאס.

לאה : נו, איהר דארפט נישט. וועל איך אייך ניט צווייג-
נען. איך צווייג קיינעם ניט — נאָר ס'איז אלץ איינס צו מיט
נעקאכט וואַסער, צו אַהן נעקאכט וואַסער, דריי רובל. א דירה—
א מלוכה !

שרייבער (בעטראכטענדיג פון דער קיד דעם צווייטען
צימער) : יא, די דירה איז א שעהנע — נאָר א שעהנע ! איך
האָב אָבער מורא, אז ביי-נאכט וועל איך אויך דאָ ניט קענען
שרייבען — ווי פיעל קינדער, זאָלען געזונד זיין, האָט איהר ?
לאה (בעזאָרגט) : אז אַך און וועה — דריי שטיקלעך
קינדער — צוויי מיידלעך און א אינגעל — זעהר א געראַטענער
אינגעל.

שרייבער : הייסט עס, נעהם איך ביי אייך די
וואוינונג. (בעטראכט די קיד מיט דעם צימער) וואו וועט איהר מיר,
למשל, ליינען ?

לאה : וואו איהר ווילט — איהר קענט ארבייטען אין
צימער און שלאָפֿען אין קיד מיט'ן בחור'ל צוזאמען.
שרייבער : דאָס שלאָפֿען איז ביי מיר נארישקייט.
דער עיקר די רוהיגקייט.

לאה : וועגען רוהיגקייט רעדט נישט, דאָס וועט איהר
שוין זעהן.

שרייבער : דאָרף מען אייך, הייסט עס, געבען האַנד-
געלד און איך ציה מיר באַלד אַרײַן.

לאה : פון מיינעטוועגען קענט איהר אפילו שוין.

שרייבער : איך וואוין טאקע דאָ ניט ווייט, דאָס
5טע הויז פון אייך — כ'האָב נאָך צוויי וואָכען צו וואוינען
דאָרט, נאָר מיר אַרט ניט די אַנדערהאלבען רובל — איך האָב
דאָרט פאַר צוויי וואָכען קיין איין אות ניט געשריעבען — געלד
שפיעלט ביי מיר קיין ראָלע ניט.

לאה (פילאָזאָפֿיש) : געלד איז בלאָטע.

שרייבער : אַלזאָ אַט האָט איהר א רובל האַנד-געלד.

ל א ה : און די אנדערע צוויי?

ש ר י ב ע ר (ווי פערווירט) : די אנדערע צוויי בע-
קומט איהר אין דריי טעג ארום — ס'איז פערשטעהט איהר
מיד, שווער — איך לאז צוויי וואַכען איינגעצאהלטע דירה-
געלד.

ל א ה (גוסתערציג) : נו, נו — זאָל זיין אין דריי טעג
ארום — ביי מיר וועט איהר נישט דארפן לאַזען. איהר וועט
זיין צופריעדען. געקאכט וואַסער וויפיעל איהר ווילט.

ש ר י ב ע ר (געריהרט פון איהר ווייבקיט) : ניין,
א דאנק—קיין געקאכט וואַסער ברויך איך ניט — איך טרינק
שטענדיג טהעע אין גאס, ס'הייסט, אין א קאוואַרניע. — איך
האָב שוין מיין קאוואַרניע.

ל א ה : נו, צווינגען וועל איך אייך ניט — איך צווינג
קינעם ניט.

ש ר י ב ע ר (אויפגערוימט) : הייסט עס, קען איך
מיד טאקע גלייך איבערציהען.

ל א ה : פון מיינעמוועגען כאַטש די מינוט.

ש ר י ב ע ר (פרעהליד) : אַלואַ נעה איך ברענגען מיין
טשעמאַדאנטשיקעל — (אָב).

ל א ה (אַליין). רוהינקייט וויל ער — פאר דריי רובעל
א חודש וויל ער רוהינקייט — א ליטוואק אביסעל — אַלץ קע-
נען זיי — לייערער שרייבען און נאָך — אז ער וועט ניט שריי-
בען קיין לייערער בין איך בדלות — מיינע וועהטאַנען אויף
זיין קאַפּ — פאר דריי רובעל וויל ער א רוהינע דירה (דערהערט
טריט). די קינדער געהען שוין. (שטעלט זיך אויף).

(עס געהט אַריין זעלדע, א מיידעל פון אַ יאָהר 23, אויס-
געפוצט אין אַ גרויסען הוט און אין אַ טאָדנעם מאַנטעל).

ל א ה : ווייסט זעלדע, שוין דאָ אַ קוואַרטיראנט —
א ליטוואק.

ז ע ל ד ע (בייז): פאָרט פערדונגען! — וואו וועסטו
איהם לעגען — ביי דיר צופוסען סיידען.

ל א א (ווייד): אָט רעד ניט קיין נאַרישקייטען — וואו
וועל איך איהם לעגען? א שאלה אביסעל — איך וועל שוין
געפינען אן אָרט — אזא יקרות קוילען — דריי רובעל וועט צו-
ניץ קומען.

ז ע ל ד ע: מילא, מאך א הקדש פון דער דירה, נעהם
צונויף אלע קבצנים פון דער וועלט און לאָז זיי האָ אריין! מילא
ס'איז ניט מיין דאגה. גיעב עפעס עסען — איך וויל מיד זע-
צען נעהען.

ל א א ה: שוין! (דערלאנגט זעלדען וועטשערע. דערווייל
קומט אַן די יונגערע טאכטער, ביילקע).

ל א א ה: אָט איז שוין ביילקע. ווייסט ביילקע, כ'האָב
שוין א קווארטיראנט.

ב י י ל ק ע: פרעהליך איז מיר — עפעס א שעהנער
בחור?

ל א א ה: א ליטוואק. ער מאכט לייעדער.

ב י י ל ק ע: אוי גוט! איך האָב טאקע לייעב לייעדער.
(זינגט).

שעהן ביזמו ליבטשע, ליובטשע!

שעהן ווי די נאנצע וועלט.

נאָר איין חסרון איז אין דיר,

וואָס דו האָסט קיין געלד.

ל א א ה (איראָניש): איצט קענסטו זינגען, באלד קומט
ער, וועט ער ניט וועלען ליידען. ער וויל רוהיגקייט — פאר דריי
רובעל אַ חודש וויל ער רוהיגקייט.

ז ע ל ד ע (אָבעסענדיג, זעצט זיך ביי דער מאַשין נעהען...)
אָט וועט ער האָבען רוהיגקייט. איך דארף היינט זיצען ביז
דריי און נעהען — איך מוז ענדיגען דאָס קלייד.

(עס הערען זיך טריט, עס געהט אריין ח י י מ א בחור
פון א יאָהר 18).

ח י י מ : מאַמע גיעב עסען. איך וויל אביסעל שפּיע-
לען אויף דעם פיעדעל. (געהט אריין אין צימער, ברענגט פון דאָרט
א פיעדעל, שפּיעלט די גאמט).

ל א א : שפּיעל, שפּיעל, דער ליטוואק וויל האָבען רוהיג-
קייט. (געהט אריין אין צווייטען צימער).

(באלד געהט אריין דער שרייבער, די מאַשין קלאַפּט, די פיע-
דעל ברומט, ער בלויבט שטעהען מיט'ן משעמאָדאָנטשיקעל אין מיר
און קוקט פאַראַוויס...)

ש ר י י ב ע ר : אַה, ענטשולדיגט. איך האָב א פנים פער-
בלאנדזשעט — איז דאָס דער פערטער שטאַק.

ל א א (צוריק ארויסגעהנדיג) : דאָ, דאָ.

ש ר י י ב ע ר (אויסשטעלענדיג די אויגען) : איך פער-
שטעה נאָר ניט. אָט אזוי נאָרט מען דאָס אָב. דאָ איז דאָך
שרעקליך. איך וועל דאָך ניט קענען א וואָרט שרייבען.

ל א א : נן, וואָס האָט איהר געוואָלט. צוליעב אייערע
דריי רובעל זאָל זיין טאָכטער ניט געהען און מיין זוהן ניט
שפּיעלען. נישטקשה, מען קען שרייבען ליעדער ביי-מאָג.

ש ר י י ב ע ר (אָוועקשטעלענדיג דעם משעמאָדאָנטשיק) :
מילא, די נאכט וועל איך שוין ביי אייך נעכטיגען. איך האָב
ניט וואוהין צו געהן — מאָרגען וועלען מיר זעהן.

(פאַרהאַנג).

די אורזאכע.

פערזאנען:

ליפא שטיינער, 27 יאָהר אלט.
ברוך היילפערט, אין די זעלבע יאָהרען.
פענני, 23 יאָהר אלט.

(די סצענע קומט פאר אין דער לעצטער צייט
 נאך דער רעוואלוציע אין א גרויסע שטאדט
 אין רוסלאנד. די סצענע שטעלט פאר א קלוינעם
 צימער מיט א בעזונדער איינגאנג, דאס צימער איז איינ-
 פאך מעבלירט, אויפ'ן טישעל, וועלכעס שטעהט ביים
 איינציגען פענסטער ליגען אייניגע דיקע ביכער, עטליכע
 בראשורען, צייטונגען; אויף די וואנד פון ביידע זייטען
 פענסטער הענגען א פאר קונסט-בילדער און אייניגע פא-
 מאגראפישע פארטרעטלעך. א הערבסט אָווענד, דאס צימער
 ווערט בעלויכטען פון געז.)

ל י פ א ש ט י י נ ע ר (אנשמענדיג אָבער נאכלעסיג גע-
 קלוידעט, וואָס גיט איהם צו א געוויסען חן, זיצט ביים טישעל און
 בלעטערט א בוך. עס הערט זיך א קלאפ אין טוהר, שטיינער רייכט
 זיך אָב פון בוך, געהט צו צום טוהר און רופט): אריין!

ב ר ו ד ה י י ל פ ע ר ט (שעהן געקלוידט, זעהט אויס
 ווי א פראנט און אן אינטעליגענט צוזאמען, מיט א שמויבעל אויף
 די ליפּען): וואָס טהוסטו, שטיינער?

ש ט י י נ ע ר : אָט, מען בלעטערט א בוך... לעזען איז
 ניטאָ קיין חשק... אין אלגעמיין זיינען די ביכער זעהר לאנג-
 ווייליג געוואָרען, איבערהויפט פאר די לעצטע צייט.

ה י י ל פ ע ר ט : ווער הייסט דיר זיי לעזען?

ש ט י י נ ע ר : וואָס טהוסטו דען?

ה י י ל פ ע ר ט : איך לעז זיי ניט... איך לעז אמאָל,
 די אלטע, די קלאסיקער...

ש ט י י נ ע ר : די קלאסיקער... זיי ריידען צו מיר נאָר
נישט... מיין הארץ בעגעהרט א ניי וואָרט... די אלטע זיינען
געווען צו געזונד... מיין זעלע איז אָבער אָנגעגריפען... איך זוך
דאָס קראַנקהאפטע... דאָס ראפּענירטע... דאָס אונגעווענהליכע...
ה י י ל פ ע ר ט : נו, די נייע גיבען דאָך דיר דאָס אין אַ
גרויסע מאָס... זיי זיינען דאָך אלע קראַנקהאפט, ראפּאנירט און
ניט נור אונגעווענהליך, נור פשוט משוגע...

ש ט י י נ ע ר : ניין, ניט אלע... עס איז דא אַ פאַר... די
זיינען טאַקי גוט, די איבעריגע אָבער זיינען נאָכאהמער, נאכ-
קרימער, קייען איבער ווערטער, וואָס זיינען אין דער מאָדע, זיי
פיהלען עס אָבער ניט דורך... זיי שטעקען מיר ניט צו מיט זייער
געפיהל, וועלכען זיי האָבען אליין ניט... עס איז, ברודער, ניטאָ
וואָס צו לעזען פאַר דעם נייעם מענשען...

ה י י ל פ ע ר ט : פראזען... נייער — אַלטער מענש...
מענשען זיינען אלע מאָל געווען דיזעלבע, מען ברוד זיך ניט
גריבלען.

ש ט י י נ ע ר : ווי איז אָבער, אַז עס גריבעלט זיך
ממילא... עס קומען פראגען, ווי אומגעבעטענע און לאָזען דיר
ניט אָפּ.

ה י י ל פ ע ר ט (אין אַ חזק טאָן) : למשל?

ש ט י י נ ע ר : למשל. (פערטראכט זיך) אַט טאַקע ווע-
גען לעבען... צו וואָס לעבען מיר? ... וואָס איז דער תכלית?
וואָס איז דער זין?

ה י י ל פ ע ר ט : אַ, יא אַ מאָדערנע פראגע... איך בין
אָבער ניט קיין מאָדערנער מענש. איך פרעג עס ניט... היינט
האָט גערעגענט, האָב איך געקויפט א רעגען־שירם. א וואוילע
זאך אַ רעגען־שירם...

ש ט י י נ ע ר (פערוואונדערט) : וואָס הייסט — אַ
רעגען־שירם... עפעס א סימבאל? ...

ה י י ל פ ע ר ט (לאכענדיג): א, דו סימבאליסט... אלץ
איז ביי איהם א סימבאל... וואָס האָט צו טהאָן א רענען־שירם
מיט א סימבאָל? פשוט, ס'האָט גערעגענט האָב איך געקויפט
א רענען־שירם, איך זאָל מיר נישט איינעצען...

ש ט י י נ ע ר : איך פערשטעה דיר נישט...

ה י י ל פ ע ר ט : פערשטעהסט נישט קיין איינפאכע זאך
כען... איך מיינ דערמיט צו זאָגען, אז איך לעב, ווייל איך לעב,
איך טהו אלץ, אום צו לעבען און צו פערדיטען מיר פון אלץ,
וואָס מאכט מיר דאָס לעבען אונבעקוועם. רעגענט, קויף איך א
רענען־שירם; איז הייס, טהו איך מיר אָן אין לייכטע קליידער;
איז קאלט, טהו איך מיר אָן אין דיקע קליידער... עס איז אלץ
אזוי איינפאך...

ש ט י י נ ע ר : וואָס איז אָבער מכה דעם זין פון לעבען?
דאָס לעבען מוז דאָך האָבען א זין...

ה י י ל פ ע ר ט : צו וואָס א זין? ס'איז מיר גענוג
דער אינסטינקט...

ש ט י י נ ע ר (בייז): דו רעדסט ווי ציניקער... און
ווי איז, אז דעם אינסטינקט ביזטו אריבערגעוואקסען, און
בלייבסט בלויז ביים אינטוועלעקט, ביים ריינעם פערנונפט, אזוי
צו זאָגען...

ה י י ל פ ע ר ט : ווען דער געזונטער אינסטינקט פער־
לאָזט דיר און דו בלייבסט ביים ריינעם פערנונפט, טאָ געה דאָן
אין משוגעים הויז אריין... דאָרט געפינען זיך מענשען מיט'ן
ריינעם פערנונפט...

ש ט י י נ ע ר (פערמיעפט): פערשטעהסט מיר שלעכט...
אָבער זאָלען מיר דאָס דערווייל לאָזען... מיינ נישט אז דו האָסט
מיר בעקעמפּפּט, בעזיעגט... איך בלייב ביי מיינס, אז דאָס
לעבען מוז האָבען א זין, אָבער איך בין גענוג געדולדיג צו זוכען
איהם; גענוג־געהענדיג צו געפינען איהם; אָבער וואָס טהוט מען,
ווען די דאָזיגע פראגע ננב'עט זיך אריין צו א שוואכערע פער־

זענליכקייט. ווייסטו, אז אזא פערזענליכקייט קען זעהר לייכט
בענעהן זעלבסטמאָרד...

ה י י ל פ ע ר ט : אַך זעלבסטמאָרד... א יִשעהנער וואָרט...
ער קלינגט מוזיקאַליש... זעלבסטמאָרד... איך האָב ניט לאַנג גע-
זעהן א בוך מיט'ן טיטעל: טויט... איך בין אריין צום פערלעגער
און האָט געפרעגט וואָס קאָסט אַבצוקויפֿען די גאַנצע אויפֿלאַגע.
ש ט י י נ ע ר : צו וואָס האָסטו עס געדארפט?

ה י י ל פ ע ר ט : אַך, צו וואָס... נאַטירליך ניט צום לע-
זען, ניט צום פערטיילען צווישען די אָרעמע מענשהייט. נאָר
פשוט צום פערברענען... אַ, ווען איך קען די אלע ביכער וואָס
פרעדיגען דעם טויט, פערברענען! אָדער ווען איך קען ווערען א
צענוואַר און פערביטען אזוינע ביכער גאָר צו ערשיינען. אַט רייד
בעסער מיט מיר נישט וועגען אזוינע פראַגען.. זיי זיינען ערש-
טענס דום, און צווייטענס נישט אויפֿריכטיג, דער סאַמע ניט-
אויפֿריכטיגער טויט, איז דער טויט פון מאָדערנעם זעלבסטמער-
דער...

ש ט י י נ ע ר : ווי איז אָבער, אז דער לעבען איז פאָרט
שווער?

ה י י ל פ ע ר ט : לידט מען מיט א שמייכעל... דא-
מאָלס איז שוין לייכט! פערשטעהסט... בלוז איין שמייכעל...
ש ט י י נ ע ר : ניט אלע קענען שמייכלען.

ה י י ל פ ע ר ט : ווארום? יעדער וואָלט עס געקענט,
ווען ער וואָלט נאָר געקוקט אויפֿ'ן לעבען מיט אנדערע אויגען.
ש ט י י נ ע ר : אַט צום ביישפּיעל, האָב איך א בעקאַנ-
טעם מיידעל, פעני הייסט זי... זי איז שעהן, קלוג, געבילדעט...
די לעצטע צייט אָבער טראָגט זי זיך ארום מיט'ן געדאַנק, אז
דאָס לעבען איז פּוסט, וואַכעדיג, ניט אינטערעסאַנט, און וועסט
לאַכען, איך האָב שטאַרק פאַר איהר מורא...

ה י י ל פ ע ר ט (איראַניש) : איך האָב אויך שטאַרק
מורא...

ש ט י י נ ע ר : פאר וואָס האָסטו מורא?
ה י י ל פ ע ר ט : און פאר וואָס האָסטו מורא?
ש ט י י נ ע ר : איך האָב מורא... גאָר איינפאך זי זאָל
ניט בענעהן קיין זעלבסטמאָרד...
ה י י ל פ ע ר ט : און איך האָב מורא, אז זי זאָל זיך
ניט פערלעבען, חתונה האָבען און געבוירען קינדער...
ש ט י י נ ע ר : (ווי אייפערזיכטיג) : אדך, מיין גאָט
הלאי... מיר דאכט אָבער, אז זי איז אזוי ווייט דערפון...
ה י י ל פ ע ר ט : פון וואנען געהמסטו עס?
ש ט י י נ ע ר : זי קומט צו מיר אלע אָווענד... איך
וואָלט אמאָל וועלען מיט איהר מאכען א שמועס וועגען ליעבע,
האָב איך אָבער מורא... זי איז אזוי ערענסט, אזוי פעסימיסטיש
געשטימט... א פאָר מאָל האָט זי מיר דאָס דייטליך געגע-
בען אָנצוהערען, אז זי וועט ענדליך מיט אלעם איבעררייסען,
מאכען אן ענדע.
ה י י ל פ ע ר ט : (שמייכלדיג) : איווא! ווירקליך
שרעקליך... איך הער שוין דעם שאס אין איהר איינזאם צי-
מער... (פויזע) איז זי ווירקליך א שעהן מיידעל?
ש ט י י נ ע ר : שעהמעוודיג) : א זעהר, זעהר חן'עוור-
דיג, האָט שווארצע אויגען, לאנגע האָר...
ה י י ל פ ע ר ט : געה ווייטער: א שעהן ענטוויקעלטע
ברוסט, לאנגע צארטע פיס...
ש ט י י נ ע ר : געה, דו ביזט א ציניקער, איהרע פיס
האָב איך נישט געזעהן.
ה י י ל פ ע ר ט : הם... ניט געזעהן... ביזטו אן עהרלי-
כער מאן... וועגען שעהנע פיס לעזטו דאָך בלויז אין די דע-
קאדענטישע ביכער... יא... נור ניט דאָס, ענטשולדיג... איך בין
ניט קיין ציניקער, איך האָב אבער שטארק ליעב דאָס לעבען.. און
לעבען איז ליעבע, אין ליעבע איז די פרוי... (פויזע)
קענסט מיר אפשר בעקענען מיט דער דאָזיגער פעני,

וואָס האָט שוואַרצע אויגען, לאנגע האָר און טראַגט זיך אַרום מיט זעלבסטמאָרד געדאַנקען.

ש ט י י נ ע ר (אין פערלעגענהייט): יא... פאר וואָס ניט?... זי דארף דאָ טאָקי זיין באלד... זי דארף דאָ נעהמען אַ בוך, זי לעזט זעהר פיעל...

ה י י ל פ ע ר ט: נאַטירליך... אז לעבען לעבט מען ניט, לעזט מען פיעל נייע ביכער און מען טראַגט זיך אַרום מיט זעלבסטמאָרד געדאַנקען.

ש ט י י נ ע ר: הייסט עס, אז לעזען ביכער... (עס הערען זיך מרים און אַ קלאפּ אין מוהר).
ש ט י י נ ע ר (צומאָגען): דאכט זיך זי... (היילפערס ענטפערט) אריין!

(עס בעווייזט זיך אויף די שוועל פעני, געקליידט איינמאך אַבער אנציהענד... פון קלוינעם הימלע וואָס איז אראָבגעריקט איבער'ן שמערען, קוקען אַרויס גלענצענדע שוואַרצע, פער'חלום'מע, פערבינקע אויגען, זי גיט שטוינער'ן די האַנד און שמויכלט ווי אין פערלעגענהייט).

פ ע נ י (דערוועהנדיג היילפער'ן): ביי אייך איז דאָ אַ פרעמדער מענש...

ש ט י י נ ע ר: אַ, ניין. עס איז אַ פריינד, אן איינער נער... פארדאָז... איך שטעל אייך ניט פאַר: פרייליין פעני, הער היילפערס.

ה י י ל פ ע ר ט (אויסציהענדיג איהר פריינדליך די האַנד און אַ דריק מהענדיג שטאַרק איהר קליינע הענטלעך): עס פרעהט מיך ווירקליך אייך צו קענען... (קוקט זי דרייט אָן; זי דע אַראָפּ די אויגען, הויבט זיי אַבער אויף צוריק און קוקט היילפער'ן אָן מיט נייגעריגקייט... געהט ענדליך צו צום שישעל און זוכט צווישען די ביכער).

ש ט י י נ ע ר: דאָס בוך וואָס איהר האָט געבעמען האָב ייז שוין פאר אייך...

ה י י ל פ ע ר ט : אדך, נענוג שוין מיט די ביכער... לאז
 מען אביסעל אזוי שמועסען...
 פ ע נ י (מיט א מרויעריגען, אבער חז'עוודיגען שטייכעל):
 האט איהר אזוינע אינטערעסאנטע טהעמאס?
 ה י י ל פ ע ר ט (ראש): יא, איך האב א שעחנע
 טהעמא.

פ ע נ י : וועגען וואס?
 ה י י ל פ ע ר ט : וועגען לייעבע...
 פ ע נ י (שטייכעל, באלד אבער ווערט זי מרויריג): איז
 עס ניט בלויז א ווארט... איז דען דא לייעבע? גלויבט איהר
 אין לייעבע?...

ה י י ל פ ע ר ט (דריקענדיג מיט די פלויצעס): זאג
 דערבאר... אין לייעבע ברויך מען דען גלויבען... לייעבע איז דען
 אן אבסטראקט... לייעבע איז דאך א ממשות'דיגע זאך... מין
 גאט!

פ ע נ י : א, איהר זייט אן אפטימיסט... עס פרעהט
 מיר... שוין לאנג ניט געזעהן אזא'ן אפטימיסט ווי איהר.
 (קוקט איהם אן גאנץ דרייסט).

ש ט י י נ ע ר (פיחלענדיג זיך מיט בעקוועט): א, דער
 הערר היילפערט איז שוין צופיעל אפטימיסט, מיט אבסטראקטע
 פראגען אינטערעסירט ער זיך ניט...

ה י י ל פ ע ר ט (לאבענדיג): א, פריינד שטיינער, איהר
 טרייבט רכילות... וואס הייסט איך אינטערעסירט מיר נישט?
 אין גענענטהייל, דאס אבסטראקטע איז ביי מיר א זעהר שענהער
 שפיעל. אזוי צו זאגען, א נימנאסטיק פאר מיינע געהירן, וועלכע
 פאדערען ארבייט, בעוועגונג, אבער ווי קומט עס צו פעסע-
 מיזם? שפינאזא איז ניט געווען קיין פעסימיסט...

פ ע נ י (נאאיוו): אבער אנדרעוועו... אך מין גאט, ער
 איז אזוי שווארץ ווי דער טויט... ער איז אזוי טיעף...

ה י י ל פ ע ר ט : א, מיין שעהנע מיידעל (פעני וויל
בייז ווערען, קוקט איהם אבער און גיט א שמויבעל, שטארק רויס
ווערענדיג) אנדרעיען זאגט איהר, צו וואס זשע לעזט איהר
איהם. ווען ער וואלט געווען אן אויפריכטיגער פעסימיסט, וואלט
ער דאך אזוי פיעל ניט געשריבען, א פעסעמיסט ליגט אין זיין
צימער'ל, פיפסעט א ליולקע און שפייט אין באלקען (אבערשט)
אלזא וועגען ליעבע. (צולאכט זיך).

פ ע נ י (שמויבעלט) : אויב איהר האט עפעס שעהנעם
צו זאגען...

ש ט י י נ ע ר (האלטענדיג א בוך אין האנד) : אט האט
איהר דאס בוך... לעזט איהר פריהער, נאכדעם וועל איך לעזען.
ה י י ל פ ע ר ט (לוסטיג און פריינדליך צו שטיינער'ן) :
אך, גענוג שוין! מיר געהען דאך ריידען וועגען ליעבע.
פ ע נ י (אונשולדיג) : דאס בוך איז דאך קלינער פון
אונז אלע.

ה י י ל פ ע ר ט (בייז) : ווער זאגט עס אייך? ... אלענ-
מאלס האלט איך מיך קלינער פאר אלע ביכער...
פ ע נ י (דרייסט) : אויב אזוי, וואלט געווען אינטע-
רעסאנט אייך דורכצולעזען...

ה י י ל פ ע ר ט (לאכענדיג) : א, ווען איהר לעזט מיר
דורך, וואלט איהר געוויס פערשפארט ביכער צו לעזען...
פ ע נ י (ווערענדיג אין גאנצען דרייסט און שטארק סער-
כאפט פון'ם גויעס בעקאנטען) : ברויך מען אייך לאנג צו לעזען?
ה י י ל פ ע ר ט (קוקט זי אן ערענסט) : א, זעהר לאנג,
דאס גאנצע לעבען...
פ ע נ י (ווי איבעראשט) : און איהר וואלט עס ער-
לויבט?...

ה י י ל פ ע ר ט (קוקט זי אן מיט ליעבע) : אייך — יא...
ש ט י י נ ע ר (מיט אויפערזוכט אין טאן) : ס'וועט אייך
נמאס ווערען...

ה י י ל פ ע ר ט : מעגליך... אלענפאלס וואלטען די ערש-
טע בלעטער געווען אינטערעסאנט...
פ ע נ י (פערשעהמט) : און נאכהער געהט עס פערוועלך-
פער און פערוועלסטער...
ה י י ל פ ע ר ט : וואס נאכדעם וועט זיין טראכטען ניט
קוין אמת'ע קלוגע.
פ ע נ י : איך מיין אויך אזוי...
ה י י ל פ ע ר ט (צופריעדען פון זיין ווירקונג אויף איחר):
וואלט איחר ניט וועלען זיך דורכגעהן אביסעל מיט מיר?
פ ע נ י (כאפט זיך אן) : א. יא... ווארום ניט... מיט
פערנעניגען! (זיי קלויבען זיך צו געהן).
פ ע נ י (קאלט) : און איחר שטיינער?
ש ט י י נ ע ר (אונבעהאלפען) : הא... איך... (קוקט אויף
חיילפערט'ן) ניין... איך וויל דערענדיגען א בוך...
ה י י ל פ ע ר ט (לוסטיג) : נו, געהן מיר ביידע!
(דורך די שוויבען הערט זיך גיסען א רעגען).
פ ע נ י : אוי, מיין גאט, א רעגען גיסט!...
ה י י ל פ ע ר ט : א דאס מאכט ניט... איך בין א פראק-
טישער מענש... איך האב היינט געקויפט א שירם...
פ ע נ י (לאכט) : אויב א שירם איז זעהר גוט... קומט!...
(זיי געהען ארויס... שטיונער בלויבט אליין, געהט אום א
וויילע חין און צוריק איבער'ן צימער; מורמעלט: — א שירם...
א שירם... ס'ווערט פינסטערער און פינסטערער, געהט צו צום שיש
נעחמט בלעמערן לאנגזאם א בוך).
(פארהאנג)

ערשמע ליעבע.

פערזאנען:

ליעבמאן, א מאן פון א יאָהר 30, מיט אַ סימפּאַטיש געזיכט.
אין די ווינקלען פון זיין געזיכט רוחט אַ פּויליש-
נע, קוים בעמערקבאַרע איראַניע. אין די גרויסע
ברוינע אויגען שווימט שווערמונג מיט ערפּאח-
רונג.

דאָזע, אַ מיידעל פון אַ יאָהר 23; מיטלער גראַציעזער וואַקס,
דאָס פנים רונד און אַנציהענד. די אויגען גרויס און
שוואַרץ. זי לאָזט זיי אַפּט אראָב, אָבער ווען זי חויבט
זיי אויף און קוקט אָן אין געזיכט איז איהר אַנשפּרעכענדי-
גען, מערקט זיך דאָרט עפּעס געהוימניספּולעס און אונ-
בעשטיממעט.

אין ליעבמאנ'ס צימער. א דרוי שמוחלען, א זאפע, א
מיש, צוויי פענסמער צום גאס, אויף די ווענד—בילדער.

ל י ע ב מ א נ (זיצענדיג אויף א ברעג זאפע און אַנבויגענדיג
דיג זיך צו ראָזע'ן, וועלכע זיצט אויף א שמוהל נעבען איהם) : אל-
זא, ראָזע, ווי פיהלסטו זיך ? (שמויכעלט) גוט ?
ר א ז ע (צופריעדען) : זעהר גוט... (קוקט איהם אין די
אויגען און לאכט).

ל י ע ב מ א נ (מיט מעהר היימערקייט) : און דו האָסט
מיד טאָקע נאָך אלץ ליעב ?

ר א ז ע (תמימות/דיג-קאָקעמיש) : רעדסט נאָרשקייט...
ל י ע ב מ א נ (לאכט) : אזוי גאָר ? — איך רעד נאָר-
רישקייט ? דארפסטו דאָך טאָקע מיד שוין אויפהערען צו ליעב
האַכען...

ר א ז ע (שפאסענדיג) : וואָס מיינסטו ? אז דו וועסט
מיר אזוינע פראגען שטעלען, וועל איך ביין ווערען...

ל י ע ב מ א נ (גוטמוטיג) : נו, שא, מיין ליעבע... שוין
מעהר ניט... קיינמאָל מעהר ניט. איך מאַך אלץ א שפאס... איך
האָב אזוי ליעב מיט דיר אמאָל א שפאס צו מאַכען...

ר א ז ע (גלעטענדיג איהם זיינע הענד) : דו ביזט, ליעב-
טאן, אזא גוטער, אזא גוטער...

ל י ע ב מ א נ (מאכענדיג זיך ווי דערשראָקען) : אי,
דאָס איז שלעכט ! קיין גוטער וויל איך ניט זיין... קיין גוטע האָט
איך פרויען ניט ליעב...

ר א ז ע (אַנגע'ברוגז'ט) : דו פערשטעהסט פרויען

שלעכט... איברינגענס זיינען דאָ פערשיעדענע... איך האָב בלויז
ליעב די גוטע מענער...

ל י ע ב מ א ז : און די שלעכטע ניט?

ר א ז ע (פעסט) : ניין! ניין!

ל י ע ב מ א ז : נו, און מיין חבר גאָלדבערג איז געווען
א גוטער? (קוקט איהר אַרײַן אין די אויגען).

ר א ז ע (פערליערט זיך עטוואס) : גאָלדבערג... ער... ער
איז געווען א שלעכטער... אבער ער איז דאָך געווען דער ערש-
טער, וועמען איך האָב ליעב בעקומען... איך האָב דעמאָלט אזוי
וועניג פערשטאַנען מענשען...

ל י ע ב מ א ז (צארט) : אָ, מיין אַרים מיידעלע... מיר
דאכט זיך, אז דו האָסט איהם גאָך איצט אויף אמאָל אין זינען.
אמת, ראָזע...

ר א ז ע (בייז) : הער אויף צו רעדען! מאכסט מיר
בייז! איך האָב איהם שוין לאנג פערגעסען...

ל י ע ב מ א ז : ווייל ער איז אוועקגעפאָהרען און דו
זעהסט איהם ניט. אָבער ווען ער קומט, למשל, צוריק?...

ר א ז ע (פעסט) : איך וואָלט איהם אפילו אַנקוקען נישט
געוואָלט...

ל י ע ב מ א ז : פארוואָס?

ר א ז ע (קוקט איהם ליעב אין די אויגען) : ווייל... ווייל
איצט האָב איך ליעב בלויז דיר...

ל י ע ב מ א ז : ביזטו זיכער דערין?

ר א ז ע : אוראי... זיכער! זעהסטו דען ניט? פיהלסט
טו דען ניט?...

ל י ע ב מ א ז (צערשמייט) : יא... איך פיהל, איך
פיהל... (מיט אַן ענדערונג אין דער שטימע, אויפשטעלענדיג זיך
און דורכגעהענדיג זיך איבער'ן צימער) און דאָך, ווען ער קומט
צו מיר, למשל, וואָלסטו זיך שטארק אויפגערעגט...

ר א ז ע (פעסט) : איך וואָלט גלייך אוועקגעגאנגען...

ל י ע ב מ א ז : פאר וואָס וואָלסטו אוועק?
 ר א ז ע : ווייל איך האָס איהם איצט...
 ל י ע ב מ א ז : האסטו? פאר וואָס וואָלסטו איהם הא-
 סען? נארעלע...
 ר א ז ע : רעד נישט וועגען איהם... איך וויל מעהר זיין
 נאָמען נישט הערען...
 ל י ע ב מ א ז : א מאָדנע זאך... ער איז מיין בעסטער
 פריינד און ראָך, ווען דו האָסט איהם, פרעה איך מיך אזוי.. עס
 איז נישט שעהן פון מיר...
 ר א ז ע : (שמיכלענדיג) : מעגליך, אז עס איז נישט אזוי
 שעהן... אבער דיין ראָזיגער געפיהל קומט דאָך פון דיין ליבע
 צו מיר, אמת? ...
 ל י ע ב מ א ז : (ענטיקט) : א, דו ביזט א קלונע מידער-
 לע! פערשטעהסט נוט זאכען...
 ר א ז ע : (מיט אַ שפיעלענדען שטאַלץ) : געוויס בין איך
 קלוג... וואָס דען מיינסטו, אז נאָר איהר זענט קלוג? ...
 ל י ע ב מ א ז : (ערנסט) : א, איך מיינ עס גאָר ניט...
 אַפּטמאָל דאכט מיר, אז די פרויען זיינען קליגער פאר אונז...
 אַפּט שרעק איך מיך פאר זייער שכל...
 ר א ז ע : שרעק זיך ניט, ליבעמאן... מיר וועלען דיר
 קיין שלעכטס ניט טהאָן...
 ל י ע ב מ א ז : ווער ווייס... (קוקט איהר אין די אויגען
 אַרײַן) : אַפּט דאכט מיר, אז גאָלדבערג איז געקומען און דו
 געהסט צו איהם צוריק אוועק... ראָזע, האָ? קען עס אמאָל נאָך
 פאַסירען? ...
 ר א ז ע : רעד ניט, ליבעמאן... פון גאָלדבערג'ן האָב איך
 שוין אויף אימער זיך אָבגעזאָגט... איבריגענס אינטערעסירט ער
 מיך ניט מעהר...
 ל י ע ב מ א ז : איז עס מעגליך אזוי ניד צו פערנעסען?
 ר א ז ע : (שוואַך) : זעהסט דאָך אז יאָ...

ל י ע ב מ א ז (געחט ארום חין און צוריק איבער'ן צימער,
שטעלט זיך פלוצים אָב געבען ראָזע'ן, געהט זי אָן פאר דער האַנד
און שרייט אויס, ווי גיט מיט זיין שטימע): ווייסט, ראָזע, גאָלד-
בערג איז היינט געקומען!...

ר אָ ז ע (איבערראשט): וואָס רעדסטו? דו ווילסט מיר
גענאָרען...

ל י ע ב מ א ז (טרוקען): עס איז א פאקט. היינט פריה
איז ער געקומען... און פאָהרט היינט ביינאכט צוריק אוועק...
ר אָ ז ע (קוים בעהערשענדיג זיך): בלוז איין טאָג?...
ל י ע ב מ א ז: יא, בלוז אויף איין טאָג...
ר אָ ז ע: נו, האָסט מיט איהם שוין גערעדט?...
ל י ע ב מ א ז: געוויס...
ר אָ ז ע: און זיך שוין מיט איהם געזעגענט?...
ל י ע ב מ א ז: ניין, איך דארף איהם נאָך זעהן... (קוקט
אויפ'ן זייגער) נאָך א האַלבע שעה...

ר אָ ז ע (שטארק אויפגערעגט, נישט קענענדיג זיך בעהער-
שען): וואָס רעדסטו?... באמת? נאָך א האַלבע שעה! מיין
נאָט, וואָס עס קען פאסירען...

ל י ע ב מ א ז: איך האָף אבער, ראָזע, אז דו וועסט
מיר לאָזען אליין מיט איהם... צו וואָס זאָלסטו זיך דארפן
פיהלען אין אן אונאנגענהמער לאַגע? דו וועסט באלד אוועק-
נעהן...

ר אָ ז ע (ווי אונצופריעדען): געוויס... איך וועל גלייך
אוועקנעהן...

ל י ע ב מ א ז: אָ, מיין גוטע מיידעלע! (וויל זי קושען).
ר אָ ז ע (לויכט אַבשטויסענדיג איהם): איך בין אזוי
איבערראשט... גאר אין מיטען דערינען גאָלדבערג!... האָט איהר
געהערט אביסעל. (אויפגערעגט).

ל י ע ב מ א ז : ווילסט איהם ניט זעהן... איך ווייס,
ראָזע, דו וועסט גלייך אוועקגעהן... איך רעכען, אז דו דארפסט
טאָקע שוין אוועקגעהן... אפשר געהט מיין זייגער ניט ריכ-
טיג...

ר אָ ז ע (צומומעלט) : דיין זייגער געהט שוין גאָר ריכ-
טיג... באלד געה איך... ווען קומט ער, זאָגסטו?
ל י ע ב מ א ז : ער קומט אכט.

ר אָ ז ע : איז נאָך דאָ צייט?...
ל י ע ב מ א ז : ניין, עס איז שוין וועניג צייט געבלי-
בען... וויבאלד אז דו ווילסט זיך מיט איהם ניט בעגעגענען,
דארפסטו שוין געהן...

ר אָ ז ע (אָנקוקנדיג איהם מיט פאָרוואַרף) : דו טרייבסט
מיד שוין גאָר?...

ל י ע ב מ א ז (פערוואונדערט און בעלידיגט) : ראָזע, וואָס
רעדסטו? איך טרייב דיר? ווי אזוי קענסטו עס זאָגען!... איך
מיין בלויז צו אויסמיידען פאר דיר אן אונאַנגענעמליכקייט,
צו בעגעגענען זיך מיט איהם...

ר אָ ז ע (פערלאָרען) : געוויס... איך וויל איהם ניט
זעהן... איך האָס איהם, איך פעראכט איהם... ער איז אַ מיאוס'ער
מענש!...

ל י ע ב מ א ז (קוקנדיג אויפ'ן זייגער) : אָ, ער דארף
שוין קומען... ראָזע, איך בעט דיר, געה אוועק.. עס איז בעסער
פאר אונז אלע דריי...

ר אָ ז ע : געוויס... איך קען זיין פרצופ ניט אָנקוקען...
איך האָב קיינמאָל אַ מענשען אזוי ניט פיינד געהאט, ווי איהם...
ל י ע ב מ א ז (אויסגערעגט) : יא, ראָזע... איך ווייס...
איך גלויב דיר... אבער דו מוזט שוין געהן...

ר אָ ז ע : געוויס געה איך... וואָס דען האָסטו געמיינט?
איך וועל וואַרטען ביז ער וועט קומען?.. ער וועט דערצו ניט

זוכה זיין! ... ערשט איצט האָב איך דערפיהלט מיין גאנצען
האַס צו איהם... ערשט איצט...

ל י ע ב מ א ן (שטערק פערלאָרען): איך שעץ אָב דייך
נע געפיהלען... ביי דיר האָט ער עס פערדיענט... אָבער, ראָזע,
עס איז שוין פינף מינוט צו אַכט... ער קען דיר נאָך טרעפּען
אויף די טרעפּ... צו וואָס דארפסטו דאָס? ...

ר אָ ז ע (שפּרינגט אויף): אַז איך וועל איהם טרעפּען
אויף די טרעפּ וועל איך גלייך ארויפלויפּען אויפ'ן העכסטען
שטאַק...

ל י ע ב מ א ן (אין העכסטער אויפּרעגונג): א, מיין גאָלד-
דען קינד... דייך צאָרען פערשטעה איך... אָבער זעה, עס איז
געבליבען בלויז דריי מינוט... ער קען דאָך אָנקומען. און דו
וועסט קיין צייט ניט האָבען איהם אויסצומיידען...

ר אָ ז ע: איך וועל שפּרינגען דורכ'ן פענסטער... זיי ריר-
הינ, ליעבמאן... איהם וועל איך שוין ניט אָנקוקען...

ל י ע ב מ א ן (מיט גרויס שרעק): אַ, מיין גאָט! עס איז
שוין באלד אַכט... נאָך צוויי מינוט... שנעלער, ראָזע... אַט איז
דיין מאַנטעל.

ר אָ ז ע (היסטעריש): קיינמאָל וועל איך איהם ניט
וועלען זעהן... ער איז אַ שלעכטער מענש...

ל י ע ב מ א ן (שפּרינגט פון אָרט): דו ביזט גערעכט...
אָבער דאָן מוזטו דאָך שוין ענטלויפּען, וואָרום נאָר איין מינוט
און עס וועט שוין זיין שפּעט.

ר אָ ז ע (ווייניגנדיג): מיין ליעבער ליעבמאן... נעהם
מיד ארום... דריק מיד פעסט צו צו דיר... אָבער פעסט... אַ, ווי
ליעב איך האָב דיר!.

ל י ע ב מ א ן (צושומעלט): יא... ראָזע... אַט, איך געה
צו דיר... (עס הערט זיך אַ קלינגען) ראָזע! ער געהט! ... וואָס
וועסטו טהאָן?

ר א ז ע (מיט א בעהאלטענער סרייד) : איך גלויב ניט, אז
דאס איז ער...

ל י ע ב מ א ז : זיכער ער... ער איז אלעמאל פינקטליך...
ר א ז ע (בייז) : נו, אז ער — איז וואס? איך לאך
מיד אויס פון איהם! ... איך וויל זיך נאָר ניט בעהאלטען פון
איהם... געה שנעל עפען איהם די טהיר...

ל י ע ב מ א ז (צורודערט, געחט עפענען די טהיר).
ר א ז ע (שטעלט זיך אוועק ביים שפיגעל... קעחרט זיך צום
אריינקומענדיגען גאלדבערג'ן) : העללאו מר. גאלדבערג. (דריקט
איהם די האנט).

ל י ע ב מ א ז (בלויבט איבערראשט).

(פאַרחאַנג)

דער נייער צימער.

פערזאנען:

נח ישפירא, דרויסג יאָהר אַלט.
חיים בערגעל, אין דיזעלבע יאָהרען.
העניע בלוט, א מיידעל פון עטליכע און צוואנציג יאָהר.

(די סצענע שטעלט פאר א צימער מיט צוויי פענסטער, וועלכע געהען ארויס צום חוץ; די פענסטער זיינען פערהאנגען מיט ווייסע גארדינען; אין מיטען צימער א קיילעכדיגער טישעל, ארום טישעל צוויי שטוהלען, ביי דער זייט א וויעג-שטוהל, אין איין ווינקעל צימער א עטאזשערקע וואו עס ליגען אין אונגארענונג אייניגע ביכער; ביי דער וואנט געגען איבער די פענסטער שטעהט א גרויסע ברויטע, שעהן פערבעטע בעט מיט צוויי קי-שעלעך אין דער ברויט).

ש פ י ר א (מיט א בלאס אינטעליגענטען אויסזעהן, שטעהט נעבען א פענסטער און קוקט א ווילע אין חוץ ארויס, נאָכדעם געהט ער צו צום בעט, גיט א פיהר איבער א קישעלע און בלויבט ווידער פערטייעפט, עס הערט זיך א קלאפען אין טיחר, שפירא רופט אויס): אריין!

ב ע ר ג ע ל (קוקט זיך ארום ווי איבערראשט מיט א שמוי-בעל אויפ'ן גלאט ראזירטען פנים): אָבער א צימער, א פאלאץ, וואָס איז מיט דיר, שפירא, ביזט רייך געוואָרען!...

ש פ י ר א (שמויכלענדיג): ניין, ברודער, קיין גביר בין איך נישט געוואָרען. אָבער עס האָט זיך מיר געמאכט א מציאה, שטעל זיך פאר, אזא צימער דריי דאָלאַר א וואָך... עס איז דאָך ווירקליך אונגעהערט ביליג!

ב ע ר ג ע ל : יא, ווירקליך ביליג (קוקט זיך ווידער ארום זיינע בליקען פאלען אויפ'ן בעט, צולאכט זיך): אבער, ברודער, א בעט! ווערסט דאך אין איהם פערלאָרען...

ש פ י ר א (פערלעגען): אמת טאקע... צו גרויס! ס'איז אייגענטליך א בעט פאר א פאָר פאָלק...

ב ע ר ג ע ל (שמויכלענדיג): וואָס מיינסטו? שפירא ס'וואָלט שוין טאקע צייט געוועזן... ביזט שוין, ברודער ניט קיין אינגעלע... ווי באלד א בעט איז שוין דאָ, נעהם א ווייב און פטר אן עסק!

ש פ י ר א (כלומרשט ביז): דול מיר ניט קיין קאפ... איך האָב ניט לייעב די נאָרישקייט...

ב ע ר ג ע ל (ערענסטער): נאָרישקייט? איך בין נאָך ניט זיכער, אז עס איז נאָרישקייט... די גרעסטע חכמים האָבען געהאַט ווייבער.

ש פ י ר א (לאכענדיג): ס'הייסט ווייל ס'איז דאָ א גרויסע בעט, דארף מען שוין חתונה האָבען...

ב ע ר ג ע ל : נו, יא, דאָס בעט האָט אביסעל א שייכות דערצו.

ש פ י ר א : נא... איך לייקען דאָס ניט... איך אָבער סוק אויף די הייראט אביסעל העכער...

ב ע ר ג ע ל (וויציג): ווארום? דאָס בעט איז גענוג הויך...

ש פ י ר א : אַט לאָמיר ריידען וועגען פרעהליכערע זאכען! (צוטרעגן) קאפע וועסטו טרינקען? ... איך קען בעשטעלען ביי דער מיסעס, זי איז א זעהר פריינדליכע קריסטין. זי האָט מיר געזאָגט, אז אויב איך וויל אמאָל אויפגעהמען א גאסט, קען איך אָנקלינגען, וועט זי מיר ברענגען קאפע.

ב ע ר ג ע ל : ניין, א דאנק... איך דארף שוין געהן... איך בין בלויז אריין אויף א וויילע, געוואָלט זעהן דיין נייעם צימער.

ש פ י ר א : איך דאנק דיר... עס איז טאקע אומעטיג ליך. איך האָב געשריבען העניען אויף, זי זאָל קומען, קען זיין זי זאָל נאָך היינט קומען. איך געה דערפאר ניט אוועק.

בערנעל (צופריעדען): אט דאס מיין איך טאקע, זאל זיין העניע, זאל זיין איידע... אבי ניט אליין (קוקענדיג אין בעט) און בפרט איצט, אז דו האסט אזא ווירקליך בעסוועם בעט...

שפירא (כלומרשט ביז): נו גענוג!...

בערנעל: זיי מיר מוחל, איך מיין ניט קיין שלעכטס... גלאט אזוי — מען קוקט אויפ'ן בעט, רעדט זיך ממילא... איצט ברודערקע, געה איך... איך דארף דא אריין געהן פאר דריי בלאקס.

שפירא: קום נאכדעם צוריק...

בערנעל: אפשר, אויב איך וועל דארטען ניט טרע-פען קיינעם אין דער היים. דערווייל גוד-באי, פריינד. (אב).

שפירא (כלויבענדיג אליין): זי וועט קומען צו ניט? (געהט צו צום בעט און ציחט זיך אויס אין דער ברייט, עס הערט זיך א קלאפ אין טיח. ער שפרינגט אויף, לויפט צו צום טיח און עפענט איהר. עס קומט אריין העניע; אנגעטחאן אין א נייעם סוט, דאס געזיכט אביסעל אָבעלעכט, אָבער נאָך מיט צארטען הן; די אוי-גען גלאנצען מיט בענקשאפט און בעגער).

העניע: א קוים געטראָפּען! הייסט עס — דא וואָהנט איהר! (בעטראכט דאָס צימער) א זעלטען שעהנער רום, צוויי פענסטער... (געהט ווייטער): א וויעג-שטוהל אויך... איך וועל זיך טאקע אביסעלע וויעגען (בעטראכט דאָס בעט, שויסט אויס מיט א גרויס געלעכטער) א, מיין גאָט, זעהט ס'ארע בעט! אזא גרויס בעט! שפירא, צו וואָס בעדארפט איהר אזא גרויס בעט? חי-יחי! אוי, איך דערהאלט ניט.. דא קען דאך שלאָפּען א גאנצע פאמיליע...

שפירא (פערשעהמט): נו, וואָס קען איך העלפּען... דאָס איז אן אמעריקאנער מיסעס.. ביי די אמעריקאנער זיינען אלע בעטען אועלכע גרויסע...

ה ע נ י ע (לאכענדיג אלץ): נו, איהר האָט גאָר ניט
 קיין מורא צו שלאָפּען אליין אין אזאָ בעט? ...
 ש פ י ר א : וואָס מיינט איהר... אביסעל איז טאקע נישט
 בעקוועם, מיר דאכט זיך, אז איך ווער אין איהר פערלאָרען, די
 ערשטע נאכט האָב איך ניט געקענט איינשלאָפּען. איך האָב מאַד-
 גע געפיהלט.

ה ע נ י ע (ערנסטער): ווירקליך מאַדנע.. איך וואָלט
 ניט געקענט ליגען אליין אין אזאָ גרויסע בעט...
 ש פ י ר א : יא, מיר איז אויך ניט אנגענעהם... מענ-
 ליד, אז די מיסעס וועט מיר געבען אן אנדער בעט...
 ה ע נ י ע (כאַפט זיך אָן): אָ, ניין, צו וואָס איבער-
 טרייבען? פערקעהרט, ס'איז גאנץ בעקוועם. ניין, בייט ניט
 אום... מיר געפעלט עס — ברייט, פריי!

ש פ י ר א : יא, אָבער איהר האָט דאָך געלאכט...
 ה ע נ י ע : אָ, איך האָב ניט געלאכט... איך האָב גלאט
 געזאָגט, אז עס איז א גרויסע בעט..

ש פ י ר א : אָבער עס איז באמת ניט בעקוועם...

ה ע נ י ע : פאר וואָס אייגענטליך?

ש פ י ר א (דרויסטער): ווייס איך, עס איז אייגענטליך
 א בעט פאר א פאָר פאָלק, פאר א מאן און ווייב... איך בין דאָך
 א בחור... איהר ווייסט דאָך... צו וואָס זאָל איך געברויכען אזא
 גרויס בעט...

ה ע נ י ע (שמויכלענדיג): נו, נעהמט מען א ווייב...
 וואָס איז? וועניג מיידלעך זיינען דאָ אין אמעריקא...

ש פ י ר א : אַך מוין גאָט! נעהמען א ווייב... קויפט מען
 דען א ווייב אין א דעפארטמענט סטאָר...

ה ע נ י ע : צו וואָס קויפען? איהר קענט דאָך אויס-
 קלייבען איינע פון אייערע בעקאנטע.

ש פ י ר א : ווייס איך, עפעס האָב איך דאריבער קיינ-

מאָל ניט געטראכט... אָט קען איך איך שוין א צוויי־דריי יאָהר
אין דאָך האָבען מיר וועגען אזעלכעס קיינמאָל ניט גערעדט...
ה ע נ י ע (פאכעט זיך מיט'ן מיכעל): אוי, ביי איך
איז דאכט מיר, צו הייס... עפענט אויף א פענסטער...
ש פ י ר א : יא, איך קען עפענען... אָכער טהוט אויס דעם
דזשעקעט...

ה ע נ י ע (פערלעגען): יא, ווירסליך, איך וועל מיך
אויסטהאן! (טהוט אויס דעם דזשעקעט, בלויבט אין א דורכזיכר
טיגע ווייסע ווייסט, דורך וועלכע עס קוקט ארויס איחר שעהנע
ווייסע ברוסט).

ש פ י ר א (קוקענדיג אויף איחר ווייסט): אָך, מיין
גאָט, איך האָב נאָך קיינמאָל ניט געזעהן איך אזוי שעהן...
ה ע נ י ע : אָ, איחר מאכט מיר קאמפלימענטען... פון
איך האָב איך עס ניט ערווארטעט...
ש פ י ר א (אויפגערעגט): פאר וואָס? איחר מיינט אז
איך ווייס ניט ווי אזוי צו שעצען איך?...
ה ע נ י ע (רויסלענדיג זיך): פאר וואָס עפעס דוקא
היינט?

ש פ י ר א : היינט האָב איך מיר עפעס דערפיהלט
דרייסטער, לעבענסלוסטיגער... א נייער צימער... נייע האַפנונג
נען (נעהמט זי אן פאר'ן האנד): זעצט זיך, העניע, לעבען מיר...
אָט דאָ...

ה ע נ י ע (פערשעהמט): וואָס עפעס דאָ? איך וועל
מיך זעצען אויפ'ן וויעג - שטוהל...
ש פ י ר א (אין העכערע אויפרגענוג): א, צו וואָס אויפ'ן
וויעג־שטוהל... דאָ, איז זעהר, זעהר אנגענעהם... (ער ציהט זי
צו זיך, זי פאָלגט איהם ווילענלאָז, זיי זעצען זיך ביידע צו. ער
גלעט איחר די האַר). איחר האָט זעלטען שעהנע האַר... צולאָזט
זיי, איך בעט איך, צו וואָס די שטאהלענע האַר־נאָרלען, די
שווערע קאמען, בעפרייט זיך פון זיי...

ה ע נ י ע (ווי דערשטעקען): ניין, ניין, מען דארף
ניט!... עס קען נאך אימער אנקומען...

ש פ י ר א (פליסטערענדיג): ניין, מיין הענעלע, קיינער
וועט ניט קומען... קיינער ניט... אז איהר זייט דא, ברויך איהר
קיינעם ניט... איהר וועל קיינעם ניט אריינלאזען... (שלעפט נער-
וועז די האַר-נאָדלען און די קאמען פון איהר קאפ, אַ מאַמענט, אין
די שווארצע שעהנע האַר ווערען צושאַטען איבער די שולטערען).

ש פ י ר א (שרויט אויס מיט ענטציקונג): ווי הערליך!
מיין גאָט! (שליסט זי אין זיינע ארעמס) הענעלע, טהייערע, איהר
האָב איהר יעצט אזוי ליעב, אזוי ליעב!

ה ע נ י ע (אין זיינע ארעמס): בלוז איצט?...

ש פ י ר א (פיוערדיג): ניט בלוז איצט.. שטענדיג,
שטענדיג, שטענדיג וועל איהר דיך ליעבען... (ראש) ווילסט, הע-
נעלע, זיין מיט מיר שטענדיג?...

ה ע נ י ע (קוקט איהם אן מיט פערשעהמענדע בליקען):
מיינט איהר עס ערענסט?

ש פ י ר א (מיט גלוט): אַ, מיט דעם הייליגסטען
ערענסט, העניעלע, מיין גאָלדענע! גלויב מיר! איהר מיין עס
ערענסט... (נעהמען זיך שטאַרק ארום).

ה ע נ י ע (בלויבענדיג פערגליווערט אין זיינע ארומס):
א מיין טהייערער! ווי גוט עס איז צו זיין צוזאמען!

ש פ י ר א : דאָס העכסטע גליק פון וועלכע איהר האָב
די לעצטע יאָהרען געטרוימט...

ה ע נ י ע (צולאכט זיך): און ווער, שפירא, איז אונזער
שרדן געווען...

ש פ י ר א (גלעטענדיג זי): א, דער שרדן איז דאָס שעה-
נע בעט, וועלכע האָט שארפער געמאכט מיין איינזאמקייט.

ה ע נ י ע (אין עקסטאז) : געבענטשט זאל עס זיין אויף
אימער!

ש פ י ר א (מיט כוונה) : יא, געבענטשט!
(העניע און שפירא קושען זיך הייסער און הייסער).

(פארהאנג)

דער שפאניער.

פערזאנען:

ליזא, 25 יאָהר, אַ ברוגעמין, זעהט אויס ווי אַ שפּאַניערין.
ראַזא, 20 יאָהר, איז אַ שוועסטער.
נחום, 25 יאָהר, זייערער אַ קוזין.
באַרדאַשי, 30 יאָהר, עכטער ברוגעט.
(די סצענע קומט פאַר אין ניו-יאָרק, די לעצטע צייט)

די סצענע שטעלט פאר אן ארים, אבער זויבער אויפגע-
 רוימט צימער. די צוויי בעמען זארגפעלטיג פערבעט.
 בלאנק-ווייסע ציבען אויף די קישענס. איבעראל מערקט
 זיך די ארבייט פון געשמאקפולע פרויען-הענד. 7 א זיי-
 גער אין אַווענד. דער גאז איז שוין אָנגעצונדען. אַז
 דער פאָרהאַנג חויבט זיך אויף, געמינט זיך אויף דער
 סצענע ליזא און ראָזא.

ל י ז א : די אידישע יונגעלייט מענען זיך אלע אויפ-
 הענגען... אלע ביז איינעם...
 ר א ז א : יא, זיי זיינען אלע גראָב... איך האָב זיי אויף
 פיינט...
 ל י ז א : זיי זיינען נישט אויפריכטיג און האָבען נישט
 קיין שום אהנונג פון וואָהרער ליבע...
 ר א ז א : פאָרהאַן זאָגאר אויסנאָהמען..
 ל י ז א : (האַקט זי ביז איבער) : געה זוך די אויסנאָהמען!
 דו ביזט נאָך יונג, אָבער איך... פון אַלע מיינע ליבעס מיט
 אידישע יונגעלייט האָט זיך אויסגעלאָזט א טייך. (פערחאפט זיך)
 קיין טייך אויך נישט... דאָס הארץ איז אזוי טרוקען...
 ר א ז א : מיינסט, אז ניט-אידען זיינען בעסער?..
 ל י ז א : יא! איך בין זיכער... איך בין זיכער... (געחט
 אום אויפגערעגט היין און צוריק איבער'ן צימער).
 ר א ז א : (מיט אַנטויל) : ליזע, עפעס ביזטו צופיעל פער-
 טיעפט...
 ל י ז א : יא, איך האָב עפעס צו דערצעהלען, נאָר איך
 ווייס נישט, וועמען קען איך עס ענטרעקען...

ר א ז א : פאר מיר, דאכט זיך, קענסטו אלץ דערצעה-
לען... ווייסט דאך, אז איך פערשטעה דיר און פיהל דיר מיט.
ל י ז א (פאלט איהר א וויינענדיגע אויפ'ן האלז) : און,
ראַזעלע, אז דו וואָלסט וויסען, וואָס ביי מיר קומט איצט פאַר
אין הארצען...

ר א ז א (געריהרט) : דערצעהל מיר, ליזא, דערצעהל...
ל י ז א (בערוהיגט זיך אַביסעל) : יא, דיר וועל איך עס
דערצעהלען... אייגענטליך וועל איך עס מוזען אלעמען דערצעהל-
לען... איך האָב פאר קיינעם קיין מורא נישט... ווייסט, ראַזע-
לע, עס קאָן זיין, אז אינגיכען זאָל איך פריי ווערען פון מיין
שאפ...

ר א ז א (שטארק פּעראינטערעסירט) : וואָס הייסט ?
ל י ז א : איך האָב מיט א פאַר וואַכען צוריק זיך בער-
קענט מיט איינעם, וואָס געהט אום נאָך מיינע טריט...
ר א ז א (גליקליך) : זעהר גוט ! זעהר גוט... און, ווי צו-
פירדען איך בין... דערצעהל מיר, ווער ער איז... בעקען מיר מיט
איהם...

ל י ז א : אַט דאָס איז אַבער דאָס איינציגע, וואָס איז
מיר שווער...

ר א ז א : פארוואָס ...

ל י ז א : ער איז נישט קיין איד.

ר א ז א (ווי דערשראָקען) : חם... א גוי...

ל י ז א (בייז) : דו אויך ! ... א גוי ! קענסט נישט זאָ-
גען האַטש א קריסט...

ר א ז א : ענטשולדיג, איך האָב מיר אויסגערעדט... איך
מיין טאָקע... א קריסט...

ל י ז א : ביי מיר איז נישטאָ קיין גוי און נישט קיין
קריסט — איך ווייס נאָר, אז ער איז א שפּאַניער...

ר א ז א : ווי אזוי האַסטו זיך מיט איהם בעקענט ?...

ל י ז א (שטראהלענד): אויף זעהר אן אינטערעסאנטע
אופן... איך בין מיט א פאָר וואָכען צוריק געפֿאַהרען מיט'ן עלע-
ווייטער, זיצט אזוי נעבען מיר א ברונעטער יונגערמאן מיט
אויגען, שוועסטערקע, מיט אויגען, אז זיי האָבען מיר דורכגע-
דרונגען... שוואַרץ ווי קוהל! ... און האלט אזוי די אויגען אויף
מיר און קוקט אויף מיר אזוי.. איך בין זיך מודה, אז איך האָב
אויך אויף איהם געקוקט... עפעס האָב איך זיך נישט געפֿיהלט
גענוג שטארק, נישט צו קוקען אויף איהם... ענדליך הער איך
ווי ער פרעגט מיר: — זענט איהר נישט קיין שפּאַניערין?...
איך בין אין אַנפֿאנג געוואָרען צוטומעלט און האָב נישט געקענט
איהם ענטפֿערן, נאָר באלד האָב איך געפֿאסט מוט און איהם
געענטפֿערט: צום בעדויערען, ניין... ער האָט א שמיכעל געטהאָן
און זיך אָנגערופֿען: ווירקליך צום בעדויערען... איך האָב גע-
מיינט, איהר זענט מיינס א לאַנדס-מיידעל... דאָ זיינען דאָ אזוי
וועניג אונזערע פֿרויען... ער האָט מיר אזוי דערמיט געריהרט,
אז איך האָב גלייך בעקומען מוט און געפרעגט: און נישט קיין
שפּאַניערין קען אייך דען קיין פֿריינד נישט זיין? איך ווייס
אליין נישט, וואו איך האָב געקריגען דעם מוט צו זאָגען איהם
דאָס... ער האָט מיר אָנגעקוקט מיט אזוי פֿיעל ליבעכע, אז איך
האָב געמיינט, איך צוגעה. נאָכדעם רופֿט ער זיך אָן: קען איך
האָבען דאָס גליק צו זעהן אייך נאָך אמאָל?

איך האָב איהם געענטפֿערט, אז איך קען איהם נישט... דאָך
האָב איך איהם פֿערשפּראכען צו טרעפֿען זיך מיט איהם אמאָל...
אז עס איז געקומען די סטיישיאָן, וואו איך האָב געדארפט אראָב,
איז ער אויך אראָב און האָט זיך אָנגערופֿען: איך וועל אייך
אליין נישט לאָזען געהן, איך וועל אייך בעגלייטען... אראָב-
געהענדיג פון די טרעפֿ, האָט ער מיר גלייך גענומען אונטערן
ארים. איך האָב נישט געהאט קיין קראפט ווידערצושטעהן און
ער האָט מיר בעגלייט ביז'ן הויז...

ר א ז א : זעהר אינטערעסאנט!

ל י ז א : זייט דאן טרעפען מיר זיך אלע אָווענד...
 ר א ז א : האָט איהר שוין גערעדט וועגען ערנסטעס?...
 כ'מיון, צו וואָס קען עס פיהרען?...
 ל י ז א : ער דארף היינט צו מיר קומען אהער. מיר
 דאכט, ראָזעלע, אז ער וועט זיין מיין חתן און שפעטער מיין
 מאַן... איך וויל, דו זאָלסט איהם טאקע קענען...
 ר א ז א : איך וויל איהם טאקע זעהן... איך האָב נאָך
 קיינמאָל קיין שפּאַניער נישט געזעהען... מען זאָגט, זיי האָבען
 זעהר הייס בלוט... אן אמת טאקע, ליזא?...
 ל י ז א (פערשעמט) : ווייס איך...
 ר א ז א : ווי הייסט, דו ווייסט נישט... האָט ער דען
 דיך נישט געקושט אמאָל...
 ל י ז א (לאכענדיג גומהערציג) : נארעלע, אויף דער גאס
 קען מען זיך נישט קושען.. א פאָליסמאן קען נאָך אוועקפיהרען
 אין סטוישאַן-הויז... אַט וועסטו איהם היינט זעהן...
 ר א ז א : איך וויל איהם זעהר זעהן! (נאָאיוו) איך וועל
 גלייך אוועקגעהן, איך וועל דיר נישט שטערען...
 ל י ז א (פערשעמט) : ביזט א נאָר... וואָס וועסטו מיר
 שטערען... דארפסט נישט אוועקגעהן...
 ר א ז א (צוהיצט) : ניין, איך וועל אוועקגעהן, איהר
 וועט זיך דאָ פערברענגען...
 ל י ז א (אויפגערעגט) : אוי, מיין גוט שוועסטערל!
 (צעוויינט זיך).
 ר א ז א : טאָ וואָס וויינסטו, נארעלע? געהערט אבי-
 סעל... וויינט נאָר... (בתמימות) וויינסטו ווייל א קריסט?...
 ל י ז א : ניין, דאָס ארט מיד נישט. וואָס ארט מיד, ווער
 עס וועט מיר געבען גליק... איך ווין גלאט אזוי, עס וויינט זיך...
 ר א ז א (דערמאָנענדיג זיך אַן עפעס) : אוי, ליזא... ווען
 נחום זאָל דאָס וויסען! ער איז אזא נאָציאָנאליסט, ער וועט אזוי
 ביזן זיין!

ל י ז א : נו, וועט ער ביין זיין! איהם איז גוט, אז ער האט ארום זיך פיעל אידישע מיידלעך... זאל ער פרובירען לער בען אזוי איינזאם ווי איד... א גאנצען טאג ארבייטען אין שאפ און אין אַווענד לייענען א פייפער, — וועט ער אויך נישט מאד בען קיין אונטערשיד פון א אידישער ביז א קריסטין...

ר א ז א : (גאכדענקענדיג) : אודאי אזוי... אין לעבע-זאד בען איז נישטא קיין איד און קיין קריסט...

ל י ז א : בכלל האב איד קיין מורא נישט פאר קיינעם... איד וועל מיין גליק נישט אַבשטויסען צוליעב אמונה... אז נחום קומט, דערצעהל איד איהם...

ר א ז א : ער דארף שוין טאקי דא באַלד זיין. ער האט נעכטען מיר געזאגט, אז היינט קומט ער. — שא, מיר דאכט, אז ער געהט...

ל י ז א : אפשר געהט דאס דער שפאניער? (עס עפענט זיך די טיר און נחום געהט אריין).

נ ח ו מ : (דערלאנגענדיג ביידען די הענד) : וואס מאכט איהר, מיינע שוועסטערליך?

ר א ז א : (לאכענדיג) : א תנאים!

ל י ז א : (צו ראָזען) : רייד נישט קיין נאָרישקייט..

נ ח ו מ : עפעס א סוד... דערצעחלט מיר, נאָרישע קינד דער. עפעס בין איד דאָך אייער גייסטיגער אָפּעקוּן...

ל י ז א : א נאָרישקייט, איד האב מיר בעקענט מיט א יונגענמאן, הייסט שוין ביי איהר מאכען תנאים...

נ ח ו מ : אדרבא, גאנץ פיין. תנאים איז א אידישע זאך...

ל י ז א : (ראש) : דער חתן איז אַבער נישט קיין איד.

נ ח ו מ : (איבערראשט) : נישט קיין איד... וואס הייסט נישט קיין איד?

ר א ז א : (שיסט אויס) : א קריסט...

נ ח ו ם : א קריסט ! ווי קומט ליזא צו קריסטען ? אר-
בייטסט דאָך אין א אירישען שאפ! ...
ל י ז א : וואָס מיינסטו טאָקע, אז אין ניריארק איז שוין
נאָר קיין קריסטען נישטאָ ? ...

נ ח ו ם (לאַכענדיג) : סיידען אין בראַנזוויל... איך בין
שוין דאָ דריי יאָהר און האָב נאָך קיין קריסט נישט געזעהען...
ל י ז א : נו, איז דאָך גוט... טאָ וואָס דארפסטו ארץ-
ישראל ? איז דאָך דאָ ארץ - ישראל....

נ ח ו ם : דאָס איז אן אנדער פראגע. וועגען ארץ-ישראל
האָבען מיר מאַרגען טאָקע א מיטינג... היינט אָבער דערצעהל
מיר, ווער איז טאָקע דיין נייער בעקאנטער. זיי פאָרויכטיג.
ל י ז א (בייז) : פאָרויכטיג ! פאָרויכטיג ! נאָר זיי
היטען זיך !

ר א ז א (קען נישט איינהאלטען זיך) : ווייסט, ווער איהר
חתן איז ? ... א שפאניער ! ...
נ ח ו ם (דערשראָקען) : א שפאניער ! ווי קומט זי צו א
שפאניער... דו בלאָפסט.
ל י ז א : ניין, ברודערל, זי בלאָפט נישט. מיין בעקאנ-
טער איז א ריינער שפאניער.

נ ח ו ם (ערנסט) : ליזא, וואָס רעדסטו, — נעהסט זיך
פערבינדען מיט א שפאניער ? ... האָסט נישט געלעזען די אירי-
שע געשיכטע ? ...

ל י ז א : וועלכע געשיכטע ? ...

נ ח ו ם (צוקאָכט) : דו ווייסט נישט פון דער געשיכטע
פון אידען אין שפאניע... ווייסט נישט, אז מען האָט אונז דאָר-
טען געברענגט אויפ'ן אויטאָ-דאָפּע...

ל י ז א (פער'הדוש'ט) : אויפ'ן וואָס ?

נ ח ו ם (קריכט זי בייז) : אויפ'ן וואָס ? אויפ'ן וואָס ?
— אויפ'ן אויטאָ-דאָפּע... די אינקוויזיציע...

ל י ז א : אינקוויזיציע... מיינע געשעפטען... אין שאפ
איז מעהר אינקוויזיציע...

נ ח ו ם : איך וועל דיר נישט לאזען האבען קיין געשעפ-
טען מיט'ן שפאניער... (אויסגעבראכט) : וועה! וואס א אידישע
טאכטער קען זיך ערלויבען!... אט דאס זאגט טאקע מאקס
נאָרדוי...

ל י ז א : שוין מאקס נאָרדוי — וואס איז דאס פאר א
מין אינקוויזיציע?

נ ח ו ם (ווייכער) : ליזא, ווייסט דאך, אז איך בין נישט
קיין פאנאטיקער, מיר ארט נישט זאלסט חתונה האבען, למשל,
מיט א סאציאליסט, כאטש פיינט האב איך זיי אויך, ווי א
איד — חזיר. (ווידער ביז) האב חתונה מיט אן איטאליענער,
צו אלדי טיוועל! מיט א יאפאנעזער, מיט א חינועזער, מיט אן
עסקימאס... וויבאלד אז איך ציהט צו גוים! אבער מיט א שפא-
ניער... דאס פאלק, וואס האט אירען אזוי געפייניגט...

ל י ז א (פארקאסטיש) : מיר האבען זיי נישט געפיי-
ניגט... מיינ אידישער באס פייניגט מיר מעהר...

נ ח ו ם : רעדסט ווי אן אנטיסעמיטין, ווי א פעררעטער
דין!

ר א ז א (האקט איבער) : עמיצער געהט.

ל י ז א (אויספאפענדיג זיך) : דאס איז ער! דער שפא-
ניער!

נ ח ו ם : איך וועל איהם ארויסיאגען!

ל י ז א : איך בעט דיר, זיי א מענש, געה אריין אין
מיין לאגע...

נ ח ו ם : א, טארקוועמאדא! אינקוויזיציע! אויטאדא-
פע! פערפלוכט זאלט איהר זיין!

ר א ז א : ששש...

(עס עפענט זיך די מיר און עס געהט אריין בארדאשי. נחום
שטעלט אויף איהם אויס די אויגען, גיט זיך אַ האַפּ צו איהם און
צולאָכט זיך).

נ ח ו ם : פייטעלאָוויטש... א רוח אין דיין טאַטען
אריין! ... ווען ביזטו דאָס געוואָרען א שפּאַניער? ...
(ליזא פערברעכט מיט די הענד; ראָזא האַלט זי צו, זי זאָל נישט
פאַלען).

נ ח ו ם (צו בארדאשי): אוי, איידער אזא איד, איז שוין
טאַקע בעסער אַ שפּאַניער...

(פאַרהענג)

ליידען.

פערזאנען:

פיוערמאן, א שריפטשמעלער, א פעסט געבוירער מאן
פון 30 יאָהר.
מערי, זיין פרוי, אונגעפער 26 יאָהר.

סצענע: א שרױב־קאבינעט, פאר מיטאג, די שטארען זױ-
נען אראָבעלאָזט איבער די פענסטער. אויף די ווענט קא-
פיעס פון מאָדערנע און קלאסישע קונסט־בילדער. אין מי-
טען צימער דער שרױב־מיש, ארום מיש א צוויי שטוח-
לען, בױ דער זױט א סאפע, די פרוי הויך און שלאַנק
מיט א בלאסט צארט געזיכט, מיט גרויסע, קלוגע און
ענערגישע אויגען. מאַכט אַרדענונג אין צימער. זי איז
געקלױדעט אין א מאָרגען־ראָק. עס געהט אַרױן פויערמאן
מיט א צױמונג אין דער האַנד. דאָס יונגע פריש ראזיר-
טע געזיכט שפּראַצט מיט לעבען, גלױבען און גליק. ער
בעמיטשט זיך אָבער צו זײן אונצופריעדען, אומזיסט. די
אויגען גרויסע, שווארצע און אויסדרוקספאלע, ווי בױ
א קלוג קינד — לאַכען.

פ י י ע ר מ א ן (אזוי ווי ביז): שוין ווידער א קרי-
טיק איבער מיין נייעסטעס בוך...
מ ע ר (צופריעדען) י ריהמט מען דײך ווידער ? (לא-
כענדיג) געוויס ריהמט מען דײך... כ'האַב נאָך קײנמאַל קײן
שלעכט וואָרט איבער דײך געלעזען.
פ י י ע ר מ א ן (שמיכעלט): די אידײאָטען ריהמען מײך
שטענדיג. אבער דער הײנטיגער קריטיקער איז שוין עטוואָס
קלײנער — ער ווארפט מיר וואָס פאַר.
מ ע ר י (אונרוהיג): אזוי נאָר! ווי וואגט ער עס אײ-
גענטליך? ...
פ י י ע ר מ א ן (ווי פערוואלקענט): ער האָט געכאַפט
מיין שוואכע זײט...

מ ע ר י : נעמליך, וועלכע ?

פ י י ע ר מ א ז (בייז) : ער שרייבט, אז אין מיין שאפען מעהלט דאס ליידען..

מ ע ר י : א חסרונ: די כלה איז צו שעהן!...

פ י י ע ר מ א ז (בייז אויף מער'ן) : ער איז דאך גע-
רעכט... איך האב עס שטענדיג געפיהלט און האב געוואוסט, אז
ענדליך וועט מען מיד פאקען. איצט האט מען מיד געפאקט!
(נאָכדענקענדיג) אין דער אמת'ן — ווי אזוי האב איך פרע-
טענזיעס אויף געניאליטעט, אז איך האב אין מיין לעבען קיין
מאָל ניט געליטען, נישט פיזיש, נישט מאָראליש... מיר האט
קיין מאָל קיין צאָהן ניט וועה געטהאָן, מיד האט קיין מאָל
דאס געוויסען ניט געביסען (נאָך אַ פּוּזע, בייז) : איך וויל ליי-
דען, הערסט, מערי, איך וויל ליידען!

מ ע ר י (צולאכט זיך) : אה מיין גאט, ווי קאמיש! אַ
מענש וויל ליידען...

פ י י ע ר מ א ז : נאר דו, נישט צוליעב מיר וויל איך
ליידען — צוליעב דער קונסט!

מ ע ר י (אָנקוקענדיג איהם פער'חדוש'ט) : נו, וואָס קען
איך דיר טהאָן, דו זאָלסט ליידען? ... זאָל איך דיר אפשר אויפ-
הערען טריי צו זיין?...

פ י י ע ר מ א ז (מיט אַ שטראַחלענדען געזיכט) : דענקסטו,
אז עס וואָלט געהאָלפען?...

מ ע ר י (בייז) : און דו ווייסט עס ניט? פיהלסט עס
ניט, אז דו וואָלסט דערפון געליטען?

פ י י ע ר מ א ז (ערענסט) : געוויס, געוויס, נשמה מי-
נע! אַך, ווי וואָלט איך געליטען! אַט איך פיהל שוין די ליידען!
אַה, מערי, פערלאָז מיד ניט!

מ ע ר י (שמויכלענד) : אבער דו ווילסט דאך ליידען
צוליעב דער קונסט!

פ י י ע ר מ א ז : הא, צוליעב דער קונסט.. די קונסט...
אך, יא, עס וואלט כדאי געווען, מערי — איך פיהל, אז אָהן
שטארקע איבערלעבעניש לעשט זיך מיין שאפען. איך מוז אַנ-
הויבען שטארק פון עפעס צו ליידען. איך מוז מיין קונסט פער-
טיעפען. צו שעהן איז זי, צו גלאט; זי מוז אין דער טיעף געהן,
מערי! וואלסט אימשמאנדע געווען מיר אונטריי ווערען?
מ ע ר י (שטייכלענד): צי איך וואלט אימשמאנד געווען?
וואס מיינסטו, דו ביזט דער איינציגער, וועלכען מען קען ליעב
האבען? נאר דו! (קוקט איהם אביסעל חזק'דיג אָן).
פ י י ע ר מ א ז (איבערראשט): דאס איז פאר מיר אן
אונערווארטעטע ענטדעסונג. טאקע אמת? נאך אזא ליעבע
וואלסטו מיר געקענט פערלאזען?
מ ע ר י (רוחניג און שמאלץ): נאך ווי פערלאזען!
ס'איז גאָר ניט אזוי שווער ווי דו מיינסט..
פ י י ע ר מ א ז (פערטראכט זיך): אוי, וואלט עס גוט
געווען... אוי, וואלט איך געליטען!
מ ע ר י (שמרענג): קענסט שוין ליידען..
פ י י ע ר מ א ז : ווארום עפעס שוין? ...
מ ע ר י (בעדייטענד): ווייל איך האב דיר שוין לאנג
פערראטעהן, אונטריי געבליבען..
פ י י ע ר מ א ז (שפרינגט אויף): דו האסט מיר שוין
לאנג פערראטעהן, ווען? ווי אזוי? דערצעהל!
מ ע ר י (לאזט אראָב די אויגען): ניין דערצעהלען דיר
קען איך עס ניט, איך וואג עס ניט, איך האב מורא..
פ י י ע ר מ א ז (נעחמט זי אָן ביי די הענד): ניין, דו
מוזט, דו מוזט מיר אלץ דערצעהלען. איך וועל דיר אלץ מוחל
זיין, נאָר דערצעהל... (קושט זי) דערצעהל, טהייערע מערי, דער-
צעהל ווען און ווי אזוי איז דאָס צוגעגאנגען..
מ ע ר י (שעמעוודיג): דאָס איז געווען מיט א יאָהר
צוריק, געדענקסטו ווען דו האסט פון דער זומער-וואהנונג גע-

מוזט וועגען דיינע ליטערארישע געשעפטען אויף א פאר וואָ-
כען אַבפּאַהרען?...

פ י י ע ר מ אַן (מיט ברענענדיגע אויגען): איך גע-
דענק, נו?...

מ ע ר י (פערדעקט מיט די הענד די אויגען): ניין, כ'קען
ניט דערצעהלען... איך קען ניט... איך קען ניט דערצעהלען...
איך קען ניט... איך בעט דיר, פייערמאן, לאָז מיר איצט אָב-
אן אנדערס מאָל...

פ י י ע ר מ אַן (העכסט אויפגעבראכט כאַפּט זי פאר די
הענד): ניין, מערי, איך לאָז דיר ניט אָב, מוזט מיר איצט אַלץ
דערצעהלען, אַלץ, פון אַלץ ביז תיו... ווי אזוי איז עס צוגעגאנגען
און ווער איז ער געווען, און וואו איז ער איצט... אַלץ, אַלץ...
מ ע ר י (וויינענדיג): וועסט שוין צופיעל ליידען...

פ י י ע ר מ אַן (בעפעהלענדיג): ניט דיין עסק! פער-
גינסט שוין מיר ניט דאָס ביסעל גליק, אז איך וועל ליידען?
אזוי ווייט האלט עס שוין!...

מ ע ר י (צארט): ניין, מיין ליעבער — אזוי ווייט
האלט עס ניט! אויב דאָס ליידען איז פאר דיר ווירקליך א מוז,
וואָלט איך אוראי געוואָלט דו זאָלסט ליידען, מיר פערדריסט
אַבער, פארוואָס זאָלסטו דוקא דורך מיר דיין ערשטע שווערע
איבערלעבעניש בעקומען... אַך, מיין גאָט... (זי זיפצט פער-
צווייפעלט).

פ י י ע ר מ אַן (צושטעהענדיג צו איהר): נו, מערי,
דאָס זאָל דיר גאָר ניט אַארען, פערקעהרט, דו דארפסט זיך פון
איין זייט גליקליך פיהלען, וואָס א דאנק דיר וועט מיין שאפען
נעהמען אן אנדער ווענדונג.

מ ע ר י (אויפלוויכטענד): אויב דיר איז ניהא... אל-
זא איך וועל דיר אלעס דערצעהלען.

פ י י ע ר מ אַן (שטארק געשפאנט): ניעכער.. ווי אזוי איז
עס פארגעקומען.

מ ע ר י (עטוואָס שעמענדיג, אָבער דרייַסט): דו ביזט
דאָמאַלס אוועקגעפּאָהרען, קענען איבער, געדענקסט דאָך, האָט
געוואָהנט א יונגער מאַן...

פ י י ע ר מ אַן (גלעטענדיג דעם שטערען): אַט דער
ברונעט פון קרום, וואָס האָט אויסגעזעהן ווי א גרוזין.

מ ע ר י (שמיכלעט פערשולדיגט): יא, אַט דער יונג-
גער-מאַן... אָנפאנגס האָט ער מיר בלוז פריינדליך בעגריסט,
נאָכדעם האָט ער געבעטען ערלויבעניש מיך צו בעגלייטען ביז'ן
וועלדעל אויף מיין שפּאַציער. דאָס דריטע מאָל האָט מיך שוין
אלוין צו איהם געצויגען און ווען ער האָט מיך איין מאָל איינגע-
לאָרען צו זיך אין שטיבעל א גלעזעל קרימער וויין טרינקען, האָב
איך ניט געקענט ביישטעהן און בין אריין צו איהם... אַך, מיין
נאָט, עס איז געווען א שטארקער מאָמענט.

פ י י ע ר מ אַן (אין גאַנצען פערכאפט פון דעם ראָמאַן):
אין וואָס איז דער מאָמענט אייגענטליך בעשטאַנען... דערצעהל
דאָך...

מ ע ר י (פרעך שמיכלענדיג): איז עס דיר ניט בע-
קאנט... האָסטו דען מיך אויף אָנפאנגס אזוי ניט פערלאקט,
ווען אפילו ביי אנדערע אומשטענדען! ? אָבער דעם אמת גע-
זאָגט, ביי דעם „קרימער בריינעט“ איז עס נאָך פאנטאַסטישער
און מעהר בעצויבערענדר געווען... אַך, זיין ערשטער קוש! דעם
וועל איך ניט פערגעסען כל זמן איך וועל לעבען. ניין, פייער-
מאַן, דו האָסט נאָך קיין מאָל מיך אזוי שעהן און ליידענשאפט-
ליך ניט געקושט... זיין קוש איז אזוי ווי א פייער אין
מינע ביינער אריין און האָט מיך פארברענט...

פ י י ע ר מ אַן (מיט שטראַלענדע אויגען): אַה, עס
איז אזוי הערליך!..

מ ע ר י (גאַנץ ערשטוינט): וואָס איז הערליך ?
פ י י ע ר מ אַן (מיט בעגייסטערטען געזיכט): אַט די

גאנצע געשיכטע און ווי אזוי דו גיכסט עס איצט איבער —
ס'איז ווירקליך א זעלטענע פאָעמע...

מ ע ר י (בייז): נו, און וואָס איז פון דיין ליידען? ...
פ י י ע ר מ א ן (ווי דערמאנענדיג זיך אן עפעס): אה,
בנאמנות, איך האָב גאָר פערגעסען.. די געשיכטע איז אזוי
שעהן, אז איך האָב גאָר פערגעסען, אז דאָס אלץ האָט מיט
דיר, מיין געליעבטער, פאסירט.

מ ע ר י (אויסשטעלענדיג די אויגען): נו, ליידסטו
דערפון גאָר ניט?

פ י י ע ר מ א ן (פערוואונדערט): יא, ביזס גערעכט,
איך ווייס אויף ניט... מיר דאכט, אז איך לייד גאָר ניט.. איך
פערשטעה עס גאָר ניט... די גאנצע געשיכטע איז צו שעהן...

מ ע ר י (בייז): ביזט אן איריאַט! די גאנצע געשיכטע
טע איז א ליגען, דאָס האָב איך בלויז אויסגעטראכט צוליעב
דיין גליק...

פ י י ע ר מ א ן (שטאַרק ענטווישט): אה, ס'איז א לייער
גען.. אה, אזא שעהנע געשיכטע! א שאָד!... ביזט א שלעכט
טע!... עס פערדריסט מיר באמת, עס טהוט מיר ווירקליך
לייד...

מ ע ר י (וויינט): איצט זעה איך, אז דו האָסט מיך
גאָר ניט לייעב... איצט לייד איך...

פ י י ע ר מ א ן (קושט זי): נארעלע, איך האָב דיר
זעהר, זעהר לייעב, אָבער די קונסט האָב איך דאָך לייעבער...
פערשטעהסט? — די קונסט. איך וואָלט פאר איהר באמת גע-
וואָלט ליידען.

מ ע ר י (נאָך אלץ בייז): וועסט נאָך ליידען, ווארמ!

פ י י ע ר מ א ן (פרום): הלואי!

מ ע ר י (געהט אָב פון בעס, צולאכט זיך).

(פאַרחאנג).

די שידונה

פערזאנען:

ראָזע און ליזא, צוויי מיידלאך — חבר'טעס,
בערמאן. א יונגערמאן פון עטלאכע און צוואנציג.

אין ראזע'ס צימער, ריין אויפגערוימט. א קליינע שמאלע
בעט ביי דער וואנט. איבער'ן בעט הענגען בילדער און
א קליינער פארטרעט. ראזע און ליוזע זיצען ביים קליין
טישעל. לאנגע פאוועזע.

ל י ז א (אויפשטעלענדיג זיך) : ראזע... איז דאס טאקע
אן אמת. אז... (האקט זיך אָב).

ר א ז ע (קוקט זי אָן) : וואס?...?

ל י ז ע (צוגעהענדיג צו דער וואנט און אַנקוקענדיג דאָס
פארטרעטעל) : אז ער האָט שוין אן אנדער מיידעל...

ר א ז ע : מען זאָגט... (שמויכעלט).

ל י ז ע : נו, וואָס געהסטו פאַרנעהמען?

ר א ז ע (דריקט מיט די פלייצעס) : פאַרנעהמען? ! מיין
גאָט! צו אזא שטופע בין איך נאָך גאָט צו דאנקען ניט דערגאנץ
גען — שלעפען אין געריכט וועל איך איהם ניט. קיין טויזענד
דאָלאַר פאר יעדען קוש, וואָס ער האָט מיר געגעבען וועל איך
ביי איהם ניט פאַדערען.

ל י ז ע (לאכט) : טויזענד דאָלאַר פאר יעדען קוש! ... עס
וואָלט אזוי פיעל געלט אויף דער וועלט ניט געווען. איך דענק,
אז ווען דו מאַהנסט ביי איהם אַ ניקעל פאר א קוש וואָלסטו
אויף געוואָרען א גביר'טע...

ר א ז ע : (אביסעל פערשעמט) : ניט אזוי ווי דו מיינסט...
אבער וואָס געווען איז געווען... איצט איז אלעס אויס...

ל י ז ע : ארט עס דיר גאָר ניט?...

ר א ז ע : (נאָכדענקנדיג) : פאר דיר וועל איך זאָגען דעם
אמת... עס טהוט אזוי וועה, שוועסטער...
(קעהרט זיך אום מיט'ן פנים צום וואנט).

ל י ז ע : (געהירט) : האָסטו שוין גערעדט מיט איהם?

ר א ז ע : יא... אבער ניט וועגען דעם... איך שפיעל דאָך
די ראָלע, אזוי ווי מיר וואָלט די גאנצע זאך ניט אָנגעגאנגען...
ער איז גאנץ איבערראשט.

ל י ז ע : (פאָרשענדיג) : זעהסטו זיך נאָך אמאָל מיט
איהם?

ר א ז ע : יא... ער דארף דאָ באלד אויף זיין... אבער שוין
דאָס לעצטע מאָל...

ל י ז ע : צו וואָס?

ר א ז ע : (שטייכלענדיג) : זעגענען זיך.. ער וויל זיך
צוגעהן, ווי פריינד.

ל י ז ע : (פעררוואנדערט) : דאָס איז קאָמיש... מיין מיר-
נונג איז, אז קוים פערלאָזט ער מיך, וואָלט איך איהם אפילו
ניט וועלען בעגעגען...

ראָזע : (מיט וועהטאָג) : עס איז גרינג צו זאָגען...

ל י ז ע : געוויס איז עס ניט אזוי לייכט... איבריגענס וועל
איך דיר לאָזען אליין. איך וויל זיך מיט איהם ניט טרעפען...
איך קען איהם אין פנים ניט קוקען...

ר א ז ע : וואָס ביזטו אויף איהם אזוי בייך?...

ל י ז ע : איך ווייס... א מאן, וואָס ליבעט ניט טריי זיין
נעליעבטער האָב איך פיינט...

ר א ז ע : (פערטיעפט) : פיינט? ... נאָך אלע זאכען איז
דאָך דאָס א געפיהל זאך... אבער אויב דו ווילסט געהן וועל איך

דיך ניט אָבהאלטען... עס איז טאקע בעסער... די צושיידונג וועט
וואהרשיינליך פאָרקומען זעהר טראַגיש (לאכט מיט גאַל).
ל י ז ע : נו, טאָ זיי מיר געוונט... האלט זיך מוטיג.
ר אָ ז ע (ווי בעלוידיגט) : דאָס לאָז שוין איבער צו
מיר.

(ליזע אָב).

ר אָ ז ע (אליין) : אָד, ווי דאָס הארץ קלעמט! נאָט גיב
מיר כח! (עס הערט זיך אַ קלאפען אין טהיר) דאָס איז ער!...
(כאפט זיך פאר'ן ברוסט, געחט עפענען).
ב ע ר מ אָן (אריינגעהענדיג, בלויבט שטעהן פערווירט).
ר אָ ז ע : (בעהערשענדיג זיך) : זעצט זיך, מיסטער
בערמאן.

ב ע ר מ אָן (מאכט איהר נאָך) : „מיסטער“ בערמאן!...
ווי לאנג בין איך א מיסטער געוואָרען?
ר אָ ז ע : דאָס ווייסט איהר בעסער...
ב ע ר מ אָן (בעטראכטענדיג זי) : מיסטער... איהר? !...
אָד, מיינ נאָט!... ווי אלץ לאָזט זיך אויס אזוי!
ר אָ ז ע : איהר האָט נאָך טענות? ...
ב ע ר מ אָן (לאָזט אַראָב דעם קאַפּ) : געוויס... אָבער דאָך
די פריינדשאפט קען מען דאָך נאָך אָנהאלטען...
ר אָ ז ע : פריינדשאפט? יא... איך ווינש אייך ניט קיין
שלעכטס...

ב ע ר מ אָן (בעלויכטען) : מיינט איהר עס אמת?
מיינ ליעבע ראָזע!
ר אָ ז ע (שטרענג) : אַהן צערטליכקייטען! איך ליעב עס
ניט...

ב ע ר מ אָן (פערחדוש'ט) : ראָזע! איהר ליעבט ניט
קיין צערטליכקייטען? !
ר אָ ז ע (נאָך שטרענגער) : אלענפאלס ניט איצט און
ניט פון אייך...

ב ע ר מ א ז (קוקט זי אָן אַ בעלידיגשער): יא... אפשר
 ביזטו גערעכט... פארדאָן — אפשר זיינט איהר גערעכט...
 איך קען מיך אלץ ניט אבגעוועהנען פון דעם „דו“...
 ר אָ ז ע (סארקאסטיש): אזוי געפעלט ער איך, דער
 ליעבער „דו“?...

ב ע ר מ א ז (ענטציקט): יא... לאָמיר זיין ווידער אויף
 דו...

ר אָ ז ע (שמויכעלט זיעגערש): און יענע מיידעל? ...
 ווי אזוי וועט איהר זיין מיט יענער מיידעל? ...
 ב ע ר מ א ז: ראָזע, פייניג מיך ניט!

ר אָ ז ע: איך פייניג אייך? אויב אזוי, געהט אוועק...
 ב ע ר מ א ז: אוועקגעהן אין אזא שטימונג? ניון, דאָס
 איז מיר אונמעגליך... אַלרייט, איך געה... אבער מיר מוזען זיך
 שיידען ווי פריינד...

ר אָ ז ע (האַלטענדיג זיך שטאַלץ): געוויס...
 ב ע ר מ א ז (בעטענדיג): גיט מיר אייער האנט...
 ר אָ ז ע (ציחט איהם אויס די האנט)...
 ב ע ר מ א ז: מעג איך א קוש טהאָן? ...
 ר אָ ז ע (מיט ווירדע ווי אַ קעניגין): אין האנט—יא...
 ב ע ר מ א ז: ערלויבט מיר אויך אין די ליפּען...
 ר אָ ז ע (ווי בעלידיגט): אין די ליפּען! דאָס איז
 שוין פון אייער זייט אַ ביסעל פרעך...

ב ע ר מ א ז: פרעך? ! וואָס רעדט איהר? ...
 ר אָ ז ע (בייז): צוואַנזאָר צו פרעך (זי נעהמט צו צור-
 ריק די האנט) ניון, איך ערלויבט אייך אפילו אין האנט אויך
 ניט... איבריגענס, עס איז שוין שפעט... איך האָב נאָך וואו צו
 געהן...

ב ע ר מ א ז (אַ צוטומעלטער): ראָזע... איך בעט דיך,
 איך קען פון דיר אזוי נישט אוועקגעהן... זאָגנדרבאר... דער

געדאנק, אז די, וואָס איז מיר אזוי נאָהענט געווען, זאָל פלוצים מיר ווערען אזוי פרעמד, מאכט מיר משוגע... עס איז דאָך אונז בעגרייפליך!... די, וואָס איך האָב אין מיינע אַרימס געהאַלטען, זאָל איך פלוצים נישט טאָרען אַנריהרען און אזוי אויף אייביג פערלירען... דאָס איז אַ גרויזאמע שטראַף... (נאָכדענקענדיג) אויב אזוי... (קען עס נישט ארויסזאָגען).

ר א ז ע : אויב אזוי — איז וואָס?

ב ע ר מ א ז : (קומענדיג צו זיך): אויב אזוי, ביזטו מיינע ווידער... איך ווייס נישט פון קיין אנדערע... ראָזע, מיינ טייערע... איך קען נישט אוועקנעהן פון דיר אַהן א קוש!... דו און נאָר דו ביזט מיינע...

ר א ז ע : (ווי אַ זינגערין): וואָס-זשע וועט איצט יענע זאָגען?...

ב ע ר מ א ז ע : אַ, דאָס איז געווען אַ מיספערשטענד-ניס, א טעות. לייעב האָב איך בלויז דיר.

ר א ז ע : (ציהט צו איהם אויס די האַנט): איצט מעגסטו...

ב ע ר מ א ז : און אין די ליפען?...

ר א ז ע : (קלערט מיט אַ שעלמישער מינע): אין די ליפען? אין די ליפען?... נא, זאָל זיין אין די ליפען אויך! אָבער מיט אַ בעדינגט... מוזט מיר זאָגען, ווער איז יענע...

ב ע ר מ א ז : (ווי פערשעהמט): אַך, פרעג נישט... צו וואָס זאָלסטו פערלירען אַ חבר'טע...

ר א ז ע : (איבעראשט): איז עס ליזע?

ב ע ר מ א ז : (לאָזט אַראָפּ דעם קאָפּ): יא...

ר א ז ע : (לאכענדיג): אויב אזוי, ביזטו ווערט א קוש... (פאָלען אַריין איינע די אנדערע אין די אַרעמס...)

(פאַרהאַנג שנעל).

דער חומאָריסט.

פערזאנען:

פייערמאן, א שריפטשמעלער, א יאָהר עמליכע און דרויסן.
בייקא, זיין פרוי; אין זעלבען עלטער, זעהט אָבער אויס
פער'חשן'ט און געעלטערט פאר דער צייט.
דער לענדל אָרד, א איד פון עמליכע און פירציג
יאָהר.

די סצענע קומט פאר אין ניו-יאָרק.

פ י י ע ר מ א ז (קומט אריין פון גאס אין קיך, דאָס ווייב
שמעהט מיט אַ פערקאשערטע קלייד, האַלט אין מיטען וואָשען דעם
פלאַך): חאַ-חאַ-חאַ (לאכט נאָכאַנאַנד).

ב י י ל א (קוקט איהם אָן ערשטוינט): וואָס איז מיט
דיר די שמחה?

פ י י ע ר מ א ז: קענסט עס נישט פערשמעהן? איך קען
דיר נאָר זאָגען איין וואָרט: פרנסה...

ב י י ל א (דערשראָקען): פרנסה? פון לאכטן וועסטו
האַבען פרנסה...

פ י י ע ר מ א ז (מיט געבעט): איך בעט דיר ביילא, פון
היינט אָן מוזטו מיט מיר לעבען גוט, וועניגסטענס ווען איך וועל
דארפֿען שרייבען. (דערמאָנט זיך עפעס און צולאכט זיך ווידער).

ב י י ל א (קוקט איהם אָן): וואָס איז מיט דיר, זעהסט
דאָך אויס ווי אַ חזק...

פ י י ע ר מ א ז: ווי אַ חזק... חזק איז איצט מיין
פרנסה.

ב י י ל א (פֿערוואַנדערט): חזק דיין פרנסה... ביזט
ווירקליך משוגע געוואָרען.

פ י י ע ר מ א ז (ערנסטער): משוגע געוואָרען בין איך
ניט, מיין עובדא איז אבער איצט, צו מאכען זיך משוגע, (דער-
מאָנט זיך אין עפעס) חאַ-חאַ-חאַ: ווי מיינסטו, איך וועל קע-
נען?... (פֿערטראכט) איך דארף בלויז אריין אין דער שטימונג...
דו זאָלסט מיר אבער נישט קאליע מאכען מיט דיינע תחינות...

ב י י ל א: מיט וועלכע תחינות?

פ י י ע ר מ א : איך רעד עס וויציג, איך מײן מיט
דיינע טרויריגע שמועסען וועגען געלד און נאך זאכען... פאר
מיר איז דאָס איצט סם.
ב י י א : דער לענדלאַרד איז שוין דאָ צוויי מאל גע-
ווען, ער...

פ י י ע ר מ א : (האָקט איהר דערשראָקען איבער) : דער-
צעהל מיר ניט קיין מעשות איצט... איך בעט דיר רחמים, איך
טאָר עס ניט וויסען...

ב י י א : (בייז) וואָס זאָגסט מען צו איהם? ער וויל
שוין נאָר פון לענדלאַרד ניט וויסען... ער וועט דיר ארויסשטע-
לען אויפ'ן גאָס...

פ י י ע ר מ א : (פערשטאַפט זיך די אוירען) : גולד'טע,
הרג'עסט מיר אוועק!... איך טאָר היינט אזוינס ניט הערען, ווען
ניט בין איך קאפוט מיט מײן נייעם דזשאב...

ב י י א : וואָס פאר אַ נייעם דזשאב? האָסט דאך אין
פייפער אַ דזשאב ביי דעם פנקס פון די מתים, האָט מען דען
איהם דיר שוין אויסגעכאפט — דיינע קאָלעגען!...

פ י י ע ר מ א : הערסטו דאך, אָט דאָס איז דאָך דאָס
אונגליק... איך האָב ביז אהער געהאט מײן אכטיילונג, דעם
פנקס פון די מתים, די מודעות שרייבען וועגען די בית-עולם'ס,
דאָס איז געווען אנגעמאָסטען פאר מיר, אין דעם אכטהיילונג
האָב איך מיך געפיהלט ווי אַ פיש אין וואַסער... מיינס אַ
מודעה'לע וועגען אַ שטיקעל קרקע אויף אַ קבר איז געווען אַן
אמת שטיקעל שעקספיער... דעם טויט פערשטעה איך דורך און
דורך... אז איך בין געווען אַ אינגעל, אין מײן שטערטעל, פלעג
איך גאנצע טעג אבליגען אויף'ן בית-עולם... איז דאך אַבער
אמעריקא... מען כאפט אויס דעם ביסען פון מויל...

ב י י א : (דערשראָקען) : ווער האָט דיר דעם פנקס פון
די טויטע אויסגעכאפט?

פ י י ע ר מ א ז : ווער פרעגסטו, טאקי דער רעווערענד פון דער רעדאקציע... דאכט זיך א טייערער איד, פסקנ'ט שאלות אלע ווייבער, נעהמט זיך צו מתיר מאכען די עגונות חתונה צו האַבען און האָט ברויט בשפע, האָט זיך איהם פערוואַלט מיינע מתים...

ב י י ל א : אַט דאָס רעווערענדיל... איד וואָלט איהם די ציעגענע בערדעל אויסרייסען...

פ י י ע ר מ א ז (ווייבער) : ער איז אין גאנצען נישט שולדיג, אביסעל האָט דער „מענדזשער“ זיך געסטארעט פאר איהם, דער מענדזשער איז א גרויסער קלעריקאל, טענה'ט ער: אז ביי דעם מתים פנקס פאסט זיך בעסער א רעווערענד.

ב י י ל א : וואָס איז, און דו ביזט דען אן אפיקורס חלילה? פ י י ע ר מ א ז : נאָרישקייט, אן אפיקורס? זיי וויי-סען, אז איד האָב מיין פליכט צו די מתים ערפילט עהרליך... נאָר געה טענה מיט זיי, בפרט, אז זיי האַבען מיר געגעבען אן אנדער אבטהיילונג אין דער צייטונג...

ב י י ל א : וועלכע?

פ י י ע ר מ א ז (דערמאנענדיג זיך, סטארעט זיך צו זיין פרעהליך) : די קיצעלדיגע וועלט... אביסעל משמח זיין דעם לע-זער.

ב י י ל א : וועסטו דאָס קענען?

פ י י ע ר מ א ז (פערטראכט זיך) : כ'מיון, וואָס איז שייך קענען... מיט די מתים איז לייכטער, אָבער אז מען מוז... אַט דאָס בעט איד זיך דאָך טאקע — דערצעהל מיר ניט קיין טרויריגע זאכען: דאָס קען מיר אוועק'הרג'ענען. איד דארף אויף מאָרגען אוועקשטעלען א פאָר פרעהליכע שטיקלעך... גאָט ווייס...

ב י י ל א (בייז) : אַ, דו מרה שחורה'ניק איינער, ער נעהמט זיך אָן צו קיצלען דעם עולם! ביזט דאָך א טויטער

מענש... און וואָס איז מכח דיין מאַגען... געווען ביים דאָקטאר
היינט?

פ י י ע ר מ א ן (דערשראָקען): דערמאן מיר ניט מיין
מאַגען, איך בעט דיר, איך טאָר עס ניט וויסען...
ב י י ל א (נאָך טעהר ביי): ער טאָר עס ניט וויסען!...
ביזט דאָך שוין א סקעלעט...

פ י י ע ר מ א ן (ווארפט מיט די הענד): גזל'טע, הער
אויף!... קוילעסט מיר... איך דארף היינט אזוינע זאכען ניט
הערען... לאָז מיר עפעס אנשרייבען א פרעהליך שטיקעל...
ב י י ל א (פער'וואש'ט): א פרעהליך שטיקעלע... גע-
פעלט איך מיין בעל'שמחה... דער לענדלאָרד דארף באלד קור-
מען, און ער וויל פרעהליך זיין...

פ י י ע ר מ א ן (ווארפט זיך ביז צו ביולא'ן): הערסט
ניט אויף?... ווידער דער לענדלאָרד...

ב י י ל א (העכסט אויפגערגט): אויב דער לענדלאָרד
איז דיר וועניג, קומט באלד דער גראַסערי-מאן אויף...

פ י י ע ר מ א ן (פערצווייפעלט): דו לאָז מיר אַב היינט
מיט דינע טרויעריגע ידיעות, וואָרים מיר וועלען בלייבען אַהן
ברויט... איך מוז מאַרגען ברענגען א וויציגע זאכעלע... דאָס
ערשטע מאָל, פערשטעהסט?...

ב י י ל א (וויל עפעס ענטפערען, נאָר עס עפענט זיך די
טיהר און עס געהט אריין דער לענדלאָרד).

ל ע נ ד ל אָ ר ד : נו, וואָס וועט זיין, היינט איז שוין
דער צעהנטער, איהר צאָהלט זעהר ניט פינקטליך... איך וועל מיר
זען אָננעהמען מיטלען...

פ י י ע ר מ א ן (מיט גרויס בקשה אין טאָן סטאַרעט זיך צו
שמיכלען): איך בעט אייך היינטיגעס מאָל ניט אָבעסען מיר
דאָס האַרץ, עס געהט מיר אין לעבען... איהר פערשטעהט.

ל ע נ ד ל אָ ר ד (פערוואנדערט): וואָס הייסט, ניט

אבעסען אייך דאָס האַרץ? ... וואָס זייט איהר ביי מיר, א בן יחיד? צו וואָס? וואָס מאכט איהר זיך נאָרשיש? ...

פ י י ע ר מ א ז : (ווייל איהם געבען צו פערשטעהן) : פער-
שטעהט איהר מיך מיסטער... איך האָב פערשטעהט איהר מיך
אזא שטעלע געקראָנען, וואָס איך טאָר נישט האָבען קיין עגמת
נפש... דאָס איז אזא מין אבטהיילונג אין מיין צייטונג... ס'איז
א פרעהליכע אבטהיילונג, פערשטעהט איהר מיך, זעהר א פרעה-
ליכע אבטהיילונג...

ל ע נ ד ל א ר ד : (מיט אויסגעשטעלטע אויגען) : הייסט
נב, אז איך זאָל אייך נישט מאַהנען... און געבען אייך פרייע
וואָהנונג...

פ י י ע ר מ א ז : ניין, ניט דאָס... פערשטעהט איהר
מיך, ביז אהער האָב איך געהאט מיין אבטהיילונג וועגען די
מתים, סעמעטעריע און דאָס גלייכען... דאמאָלס וואָלט מיך
אפילו נישט געארט, איהר זאָלט מיך ארויסשטעלען אויפ'ן
גאס, איצט אָבער, פערשטעהט איהר מיך, האָט די מתים דער
רעוורענדר אין די רעדאקציע איבערגענומען און מיר האָט ער
איבערגעגעבען די קיצעלדיגע וועלט, ס'איז אזא מין אבטהייר-
לונג צום לאכען... א צייטונג דארף האָבען אלץ, אומעטיגעס און
פרעהליכעס, ווי א טהעאטער למשל... נו, האָט מען מיר אנ-
שטאָרט די מתים מפצה געווען מיט דער פרעהליכער אבטהייר-
לונג... היינט פערשטעהט איהר מיך, מוז איך אָנשרייבען די
ערשטע פרעהליכע זאָך... נאטירליך, דארף עס זיין געראָטען,
ס'הייסט וויציג, פול מיט הומאָר... נו, אז איהר וועט מיך „בא-
דערען“ מיט דירה געלד, וועל איך דען קענען?

ל ע נ ד ל א ר ד : דאָס זיינען תרוצים, איך וויל פון אזוי-
נע זאכען ניט וויסען, פון מיינעט וועגען מעגט איהר בעגראַד-
בען מתים, פון מיינעט וועגען מעגט איהר קיצלען אייערע לע-
זער — איך וויל דירה-געלד, מאַרגען פריה וועט איהר מיר מור-
זען געבען... (לענדלאָרד ביז אָב).

פ י י ע ר מ א ז : נו, ווי עס איז פטור געוואָרען... דער
גראַסער־מאָז זאָל כאַטש היינט נישט קומען..
ב י י ל א : און אז ער וועט מאָרגען קומען, איז שוין
גוט ?

פ י י ע ר מ א ז (מיט געבעט) : דו אויך...
ב י י ל א , יא, אויך אויך...
פ י י ע ר מ א ז : גזל'טע, לאָז מיר שרייבען א פרעהליכע
זאך אויף מאָרגען...
ב י י ל א (בעטראכט זיך און געהט אַוועק פון איהם עפעס
מורמלענדיג, אַ לאַנגע פּוּזע).

פ י י ע ר מ א ז (אויפ'ן קול) : מיר איז גוט ! מיר איז
גוט !... אלץ איז א ליגען : דער לענדל־אַרד מיט'ן גראַסער־
מאָז, דער מאָגען מיינער קאַכט אויסגעצייכענט... עס וועט זיין
מאָרגען א פרעהליכע זאך.. (זעצט זיך שרייבען, שרייבט אַן עטליכע
ציילען און לאַכט צו ביילע'ן) הערסטו ביילע, עס געהט ! נישט
ערגער פון די מתים... דער עולם וועט צופלאצט ווערען פאר נע-
לעכטער...

סינדער.

פערזאנען:

יאזעף, א יונגערמאן פון א יאָהר דרויסן.
אידא, זיין פרוי, א יאָהר זעקס-און-צוואנציג.
ביילע, אידאס א שוועסטער, פינף-און-דרויסיג יאָהר אַלט.
אייב, א אינגעל פון ניין יאָהר.
בעני, א אינגעל פון אַכט יאָהר.
בעסי, א מיידעלע פון זיבען יאָהר.
א קינד, אויף דער ברוסט.

די סצענע קומט פאָר אין ניו־יאָרק, אין דאָן־טאָן.
 אַ זונטאָגדיגע פּרוהלינג־טאָג, נאָכמוטאָג, אידא זיצט אין
 אַריס־מעיכלירטען פּראָנטי־צימער און האַלט אַ בריעף אין
 האַנד. די אויגען איזערע קוקען אָבער אין דער זייט, ווי
 זי וואַלט געווען שטאַרק פערטראַכט.
 עס געהט אַריין יאָזעף פון צווייטען צימער.

י א ז ע פ : נו, אידא... וואָס טראַכסטו? ווילסט אפּשר
 אויסטראַכטען אַ מיטעל, ווי אזוי רייך צו ווערען?
 א י ד א (טרויעריג) : אויף דעם האָב איך שוין נישט.
 איבעריגענס, יאָזעף, יאָג איך מיך גאָר נישט אזוי שטאַרק נאָך
 רייכקייט.

י א ז ע פ : רייכקייט... עס רעדט זיך גאָר אזוי... מיי-
 נען מיינ איך, איך זאָל זיך אַרויפאַרבייטען כאַטש אויף פינג-
 און־צוואַנציג דאָלאַר די וואָך, דו זאָלסט נישט דארפּען געהן
 אַרבייטען... מיינ טייער טייבעלע! (נעהמט זי צערטליך אַרום).
 א י ד א (שוואַך אַכשטויסענדיג איהם) : לאַז מיך אָב,
 איך בעט דיך.

י א ז ע פ : דו ביסט ביין, אידא?
 א י ד א (פּרוינדליכער) : ניין, איך בין נישט ביין...
 איך האָב געלייענט דעם בריעף פון דער מאַמען, וואָס איך האָב
 נעכטען פאַרנאָכט בעקומען פון יוראָפּ.
 י א ז ע פ : וואָס שרייבט זי? זי וויל אודאי עטליכע
 דאָלאַר... ממה נפשך, וועלען מיר אַברייסען פון אונזערע וויי-
 דזשעס און שיקען איהר.

א י ד א : זי בעט נישט און דאָרף נישט קיין געלד...

י א ז ע פ : וואָס דען ?
א י ד א : (ווי פערשעמט) : זי פאָדערט נאָר עפעס אַנ-
דערש.

י א ז ע פ : וואָס, צום ביישפּיעל ? ...
א י ד א : (שוואַך) : ווייס איך וואָס... (דרייַסמער) און
אפשר איז זי טאָקע גערעכט ?
י א ז ע פ : ווייז אהער דעם בריעף.
א י ד א : עס איז רעכט, אז דו וועסט נישט לייענען מיין
מאַמעס חכמות... אַ אידענע פון דער אַלטער וועלט... זי ווייס
נישט פון היינטיגע המצאות...

י א ז ע פ : (נייגיריג) : וואָס, למשל, שרייבט זי ?
א י ד א : (מיט אַ מרויעריגען שמייכל) : זי הייסט מיר
דאָקטאָרען זיך.

י א ז ע פ : וואָס איז דען ? האָסט איהר געשריעבען, אז
דו ביזט קראַנק ?

א י ד א : (בייז) : ביסט אַ נאַר.
י א ז ע פ : פּלוצלונג אַ נאַר געוואָרען... דאָס שמעהט
אויף אין דיין מאַמעס בריעף ?

א י ד א : ניין, דאָס זאָג איך אליין...

י א ז ע פ : פארוואָס בין איך אַ נאַר ?

א י ד א : (ערנסט) : ביסט אַ טרום.

י א ז ע פ : שוין אַ טרום אויף ?

א י ד א : (פעסט) : יאָ... איך אויף. מיר זיינען נאָרען און
טרוסען... מיר, די היינטיגע, די כלומרשט ענטוויקעלטע, בע-
וואוסטזיניגע... די מאַמע אָבער ווייס פון קיין חכמות נישט... זי
מאָהנט און אייניקעל...

י א ז ע פ : (ווי ערוואַכענד) : אַהאָ ! אַ קינד ! (געהט
ארום היין און צוריק איבער'ן צימער).

א י ד א : יאָ, אַ קינד... זי הייסט מיר געהן צו אַ דאָק-
טאָר... קורירען זיך... (סאָקאסטיש) די קליינשטעדטעלדיגע אי-

דענע ווייס נישט, אז איך בין שוין געווען ביי א דאקטאָר א פאָר מאָל, ווי אזוי קיין קינדער נישט צו האָבען...

יאָ זעה: אַט וועל איך זיך אפשר אינגיכען ארויפאר-
בייטען אויף העכערע ווידזשעס... דו וועסט נישט דארפן גע-
הען אַרבייטען, פערשטעהסט, מיין טייערע? (געחט צו צו איהר
און קושט זי מיט גרויס לוגשאפט).

איך א (ווערט געריהרט): אַט דאָס זאָג איך דאָך, אז
מיר זיינען טרוסען. און מיט קלענערע ווידזשעס קען מען זיך
נישט ערלויבען קינדער צו האָבען? ... (זי צעוויינט זיך). יאָזעה,
עס איז מיר זעהר אומעטיג. איך בענק אזוי נאָך אַ קינד... אפטר
מאָל פארנאכט, אז עס ווערט פינסטערליך אין האַל, איך געה
דורך און זעה א וועלכעס קינד אויף די טרעפּ זיצען, מעג עס
זיין אַן אַרימס, א שמוציגעס, האפ איך עס און קוש עס אויס
די גליעדער. קומט די מוטער פון קינד, דאן אנטלויף איך פון
קינד כבושת נגב... איך בין דאָך עפעס א היינטיגע, האלט נישט
פון קינדער...

יאָ זעה (זיפצט).

איך א (היציגער): און וואָס איז דאָס אומגליק, אז
מען געהמט וועניגער ווידזשעס? ... אַט, מיין שוועסטער דאָ,
זי איז אַ פראַסט ווייבעל, איהר מאן פערדינט, דאכט זיך, וועניג-
נער ווי דו, און דאָך...

יאָ זעה (איראָניש): ביזט איהר מקנא?

איך א: אפשר יאָ... (פויזע). איך האָב איהר געשריע-
בען, זי זאָל קומען אהער. עס קען זיין, זי זאָל טאקע באלד קור-
מען... זי האט אפילו געבעד קיין צייט נישט. שטענדיג מיט די
קינדער האט זי צו טאן... אפשר וועט זי קומען...

יאָ זעה (איראָניש): אַ גרויס גליק. „אָנגעפלאָדיעט“
אזוי פיעל קינדער, לעבען אלע אין שמוץ, אין דחקות... ניין, זאג
דיר, וואָס דו ווילסט... מיר געפעלט עס נישט...
(עס חערט זיך אַ קלאפען אין טיר).

א י ד א : יאָזעף, געה עפען, עמיצער געהט.
 (יאָזעף געהט אויפמאָכען די מיר. עס שימען זיך אַרײַן אין
 צימער אויב, בעני, בעסי, נאָכדעם ביילע מיט אַ קינד אויף ד הענד).
 א י ד א (דערפרעהט) : א, ביילע! גוט, וואָס דו ביזט
 געקומען... וואָס מאכסטו? (זי צוקושען זיך) און דאָס איז דײַן
 קלײַנינקע... (ווייל דאָס קינד געהמען צו זיך, דאָס קינד צעוויינט
 זיך).

ב י י ל ע : וואָס רעדסטו... זי וועט דען געהן צו אַ
 פרעמדען?... אַט נאָר אויף די הענד און אויף די הענד.
 א י ד א (פערזאָרגט) : האָסט פון זיי גענוג, נעבער...
 ב י י ל ע : קײַן בײַז נישט... זיי האָדעווען זיך אויס...
 אַט אייב איז שוין א פערדינער (לאכט).
 (איידא און יאָזעף ווענדען זיך צו אייב'ן. יענער פערשעמט זיך)
 א י ד א : אזוי, אייב, דו פערדינעסט שוין געלד... וואָס
 טהוסטו דען?

א י י ב (מיט גרויס גדלות) : איך פערקויף שבת נאָכ'ן
 סקוהל „הענקיטשיפס" און פייפערס.
 ב י י ל ע (שמויכעלט מוטערליך) : אז אָך און וועה צו זיין
 פרנסה! פונדעסטוועגען פערדיענט ער אַ האלבען דאָלאַר...
 י אָ ז ע פ : א, איז ער דאָך טאַקי אַ לײַט. וואָס טהוט
 ער מיט'ן געלד? מוז אודאי אויסספענדען אויף קענדי?
 ב י י ל ע : דאָס דוקא נישט... ער גיט אוועק ביז אַ גראַד
 שען... עס קומט צוניץ... און בעני, מיינט איהר, פערדיענט שוין
 אייך אַ קוואַדער אַ וואָך (לאכט).

א י ד א (לאכט לוסטיג) : אַ גאנצען קוואַדער...

י אָ ז ע פ : וואָס טהוט ער?

ב י י ל ע (מיט עניוות) : איך הייס איהם אַ פנים, נאָר
 ער וויל אַלײַן... שבת און זונטאג פריה האפט ער זיך ארויס מיט
 א בערשטעלע און אַ קלײַן בענקעלע און מאכט אַ „שיין", ווער עס
 וויל... ער גיט מיר אויך אוועק אינגאנצען...

א י ד א (לוסטיג): שפיוזער!
 ב י י ל ע : וואס מיינט איהר, מיר האָפּען טאקע, אז זיי
 וועלען אונז אמאָל שפיוזען... זיי זאָלען זיך נאָר אויסהאַרע-
 ווען...

(יאָזע מיט אידען קוקען זיך איבער).
 ב י י ל ע : און דו אידא... נאָך אלץ אזוי אָהן א קינד...
 פּע, עס געפּעלט מיר נישט...
 א י ד א (סארקאסטיש): מיין יאָזעף דארף אָנהויבען נעה-
 מען מעהר ווידרזשעס... (רעדט צום קינד): שא, שא! (דאָס קינד
 ציהט זיך צו איהר. זי ווערט דערפרעהט) קום, טייערינקער, קום צו
 מיר. (דאָס קינד געהט. אידא נעהמט עס ליעב ארום און געהט אַרום
 איבער'ן צימער, זונגענדיג אַ קינדיש ליעדעלע).
 ב י י ל ע : נישקשה, וועסט קענען זיין אַ מאַמע...
 י אָ ז ע פּ (ליעב אנקוקענדיג אידען מיט'ן קינד): מיר
 האָפּען...

383.

פערזאנען:

שטארק, א מאן פון אונגעפער 35 יאָהר.

שמילמאן, אין דעם זעלבען עלטער.

ראזע, א פרוי פון א יאָהר 30.

די סצענע שטעלט פאר א גרויסען זאל, רייך מעבלירט,
לינקס א סאמעטענער פארהאנג, וואו עס געפינט זיך די
צווייטע אבטהיילונג פון זאל. אווענד. דער זאל איז
העל בעלויכטען. שטארק, א זעלבסטצופריעדענער מיט א
גליקליכען שמויבעל אויף די ליפען, שפאצירט ארום איר
בער'ן זאל. געהט צו צו דעם פארהאנג, נעהמט איהם פאר-
נאנדער און מורמעלט.

ש ט א ר ק (פאר זיך): זי שלאפט... גליקליך ווי א
קינד... ריין פון זינד... זאל זי שלאפען. (מאכט צו צוריק די צוויי
טהיילען פון פארהאנג. דערהערט קלינגען). ווער זאל עס זיין?
(געהט עפענען די טהיר).

ש ט י ל מ א נ (געהט אריין שטיל, מיט געמאסטענע טריט,
די ליפען פערביסען, ווי ער וואלט מורא האבען זיי אויפצומאכען,
עס זאל פון מויל ניט ארויספליהען א סוד. ענדליך מורמעלט ער
ארויס): גוטען אָווענד.

ש ט א ר ק: גוטען אָווענד (גענעצט צופריעדען).

ש ט י ל מ א נ: מעג איך זיך זעצען?

ש ט א ר ק (גענעצט געמאכטערהייט): וואָס פרעגסטו?

ש ט י ל מ א נ (קוים שמויבלענדיג): ווייס איך... איך

האָב מורא דו זאָלסט מיר ניט הייסען ארויסגעהן.

ש ט א ר ק: נו, אזוי ווייט בין איך נאָך ניט שלעכט.
(שמויבעלט).

ש ט י ל מ א נ: יא... אזוי ווייט נאָך נישט. (זעצט זיך

אנידער. — פאָווע).

ש ט א ר ק: האָסט עפעס צו זאָגען?...

ש ט י ל מ א ו : א סך.. זעהר א סך...

ש ט א ר ק (גענעצט) : פאר א סך האב איך ניט קיין
נערלד. וואס? וויעדער טענות...

ש ט י ל מ א ו : האסט מורא פאר מינע טענות?...

ש ט א ר ק : מורא? גאט בעוואהר... איך האב קיין
מאָל ניט מורא געהאט פאר שטארקערע, בפרט פאר דיר.

ש ט י ל מ א ו : אזוי שטארק פיהלסטו זיך?

ש ט א ר ק : געוויס... ווען איך וואָלט ניט געפיהלט אין
מיר א גרויסע מאכט וואָלט איך ניט בעזעסען דעם דאָזיגען
זאָל.

ש ט י ל מ א ו : (שמיכעלט) : וואָלט דער דאָזיגער זאָל
מינער געווען.

ש ט א ר ק : מעגליך... איך וויל עס ניט ליסקענען.

ש ט י ל מ א ו : ליסקענען? אלע ווייסען, אז דו האסט
מיד בערויבט...

ש ט א ר ק : דאָס הייסט ניט בערויבט... קיין רויבער
בין איך ניט... איך האָב בלויז געהאט די מאכט און אלעס איז
צו מיר אריבערגעגאנגען.

ש ט י ל מ א ו : אפילו מיין יונג-שעהן ווייבעל...

ש ט א ר ק (גוטמוטהיג) : אפילו דיין יונג, שעהן וויי-
בעל... איבריגענס שעהן איז זי ערשט ביי מיר געוואָרען... אבער
לאַמיר ניט רעדען אזוי הויך. זי שלאָפט דאָ אונטערן פאָרהאנג
זי קען זיך אויפכאפען און זיך איבערשרעקען...

ש ט י ל מ א ו : ניין, זי שלאָפט אלע מאָל גאנץ גע-
שמאק... איך קען איהר שלאָפן...

ש ט א ר ק : אלווא, וואָס ווילסטו זאָגען?

ש ט י ל מ א ו : זאָגען? וויל איך גאָר ניט... איך
וויל גאָר אביסעל פילאָזאָפירען!

ש ט א ר ק (קוקט איהם אן פערוואונדערט) : וואָס עפעס

אין מיטען דערינען. ווייסט דאָך, אז צו פילאָזאָפיע האָב איך
קיינמאָל קיין נייגונג ניט געהאט.

ש ט י ל מ א ו : יא, אבער איך — יא. די לעצטע צייט,
זייט דו האָסט דאָס געשעפט פון מיר אוועקגערויבט און מיין
ווייב, בין איך שטענדיג פערטראכט: ווי אזוי איז דאָס געשעהן.
ש ט א ר ק : איינפאך: איך בין שטארקער פאר דיר...
איך האָב די מאכט.

ש ט י ל מ א ו : מאכט? יא... געוויס... (פאָוע). און
ווי וועט זיין, אז איך וועל קריענען די מאכט?
ש ט א ר ק (שמויכעלט): דאָס קען קיינמאָל ניט פא-
סירען. מיט דער מאכט ווערט מען געבאָרען...

ש ט י ל מ א ו : געבאָרען... הם... טשיקאווע... אָט ווער
גען דעם טאָקע טראכט איך: צו איז מאכט א צופאל, אָדער עס
ליעגט אין דעם מענשען'ס נאטור...

ש ט א ר ק : דו ברעכסט זיך אומזיסט דעם קאָפּ. מאכט
איז ניט קיין צופאל. אזעלכע שלים-מזל'ס, האָב איך קיין פאר-
איבעל ניט, ווי דו, ווילען זיך איינרעדען, אז עס איז א צופאל,
אז ס'ווענדעט זיך אָן קאפּריו פון דער השגחה ווי איהר פילאָ-
זאָפישע שלים-מזל'ס רופט עס... א, איך ווער שוין באלד אליין
א פילאָזאָף (לאכט).

ש ט י ל מ א ו : אביסעל פילאָזאָפיע קען דיר ניט שא-
דען... ווער ווייס — אפשר וועסטו אויף אמאָל א שלים-מזל
ווערען, וועט עס דיר צוניץ קומען.

ש ט א ר ק : איך בין היינט צו גוטמוטהיג געשטימט,
זאָנסט וואָלט איך דיר דיינע לעצטע ווערטער ניט געשוויגען—
איך וועל ווערען א שלים-מזל? — קיינמאָל ניט!

ש ט י ל מ א ו (שמויכלענדיג קוים בעמערקבאר): מעגליך...
אז ניט... אבער מיין מיינונג ווענען מאכט איז אן אנדערע.
ש ט א ר ק (נייגערדיג): נעמליך?

ש ט י ל מ א ו : נעמליך, אז אַט היינט האַסטו זי און
מאַרגען האָב איך זי, די מאכט, מיין איך.

ש ט א ר ק : דו רעדסט נאָרישקייטען.

ש ט י ל מ א ו (שטאַלצער) : בעלידיג מיך ניט...

ש ט א ר ק (בייז) : וואָס איז דען ?

ש ט י ל מ א ו (שטאַלץ) : אזוי... איך האָב ניט לייעב, אז

מען בעלידיגט מיך...

ש ט א ר ק (מיט חוזק) : ביזט א גאנצער שיסער גע-

וואָרען...

ש ט י ל מ א ו (טראָציג) : אפשר יא... איבריגענס בין

איך געקומען ברעכען דיין מאכט.

ש ט א ר ק (לאכט) : עס אמוזירט מיך. איך פערשפאָר

צו געהן מיט ראָזע'ן אין טהעאטער: ער איז געקומען צוברעכען

מיין מאכט! ווי געפעלט עס אייך ? (לאכט געזונד און צופריעד-

דען).

ש ט י ל מ א ו (ארוינלעגענדיג די רעכטע האַנד אין טאַש) :

לאך נישט!

ש ט א ר ק (לאכט נאָך שטאַרקער).

ש ט י ל מ א ו : איבריגענס — לאַך... דו ביזט דאָך אן

אַלמעכטיגער...

ש ט א ר ק : געוויס!

ש ט י ל מ א ו : ביזטו זיכער ?

ש ט א ר ק : נאָך ווי.

ש ט י ל מ א ו (געהט צו געהנטער צו איהם, קוקט איהם אָן

מיט פויערדיגע, אָבער שמייכלענדיגע בליקען) : קיין מינדעסטער

צווייפעל ?

ש ט א ר ק : דער וואָס האָט די מאכט צווייפעלט ניט.

ש ט י ל מ א ו : און איצט ?

ש ט א ר ק (דערשראָקען) : שטילמאן! וואָס בעדייטעט

עס ?

(פאר שטארק'ס אויגען גיט א בליק דער שפיץ פון א רעוואל-ווער).

ש ט י ל מ א ז : דאס איז א רעוואלוציער געלאדען... זיי פארזיכטיג, ווארים איין דריק און דו לעגסט מיט דיין מאכט, ווי א פנר אויף דר'ערד... נו, וואס זאגסטו איצט וועגען מאכט? ש ט א ר ק (שטאמלענדיג) : נאטירליך... אזוי אונער-ווארטעט... אבער בערוהיג זיך, שטילמאן...

ש ט י ל מ א ז : איך בין גאנץ רוהיג... זיי רוהיג בלויז דו... ווייל איין ווארט, וואס עס וועט מיר ניט געפעלען פון דיר, קען דיר טויטען...

ש ט א ר ק (בלייב און דערשראקען) : א, יא! איך בין רוהיג.

ש ט י ל מ א ז : דיין מיינונג וועגען מאכט? ש ט א ר ק : נאטירליך, מיר מאכען אפט טעות'ן... ש ט י ל מ א ז : ניין, דאס שטעלט מיר ניט צופריעדען — דו זאג דיטליך: דו ביזט א נישטיגקייט.

ש ט א ר ק : בעליידגסט מיר. ש ט י ל מ א ז : קיין דינגעניש ניט! איך האב איצט די מאכט, אלזא: (שטעלט אן דעם רעוואלוציער). ש ט א ר ק : נאטירליך...

ש ט י ל מ א ז : וואס, נאטירליך? ש ט א ר ק (גאנץ שמיל) : איך בין א נישטיגקייט. ש ט י ל מ א ז : איצט זעה איך, ווי וואהר עס איז: ביזט א נישטיגקייט און א לומפ. א יא, ביזט א לומפ?

ש ט א ר ק : מעהר אדער וועניגער... ש ט י ל מ א ז : און אין מאכט גלויבסטו נאך?... ש ט א ר ק (פילאזאפיש) : וואס איז מאכט... א נא-רישער צופאל. א פערבלענדעניש...

ש ט א ר ק : אט איצט האב איך דיר גערן, רעדסט ווי

א פילאָזאָפּ, ווי א שלים-מזל, ווי איך האָב פאראכטאָגען געדערט... (פאועז) און זי שלאָפט?

שטאַרק: יאָ... זי האָט מיין חרפה ניט בייגעוואָהנט...

שטימאַן: איך האָב געוואָלט זי זאָל יאָ ביינוואָהר

נען... געה וועק זי אויף...

שטאַרק (פערצווייפעלט): אָ, ניין, ניט זיי אזוי

גרויזאם... נוצ ניט אויס דיין מאכט געגען א שוואַכערען...

שטימאַן (גרויסמוטיג): גוט... טאָ פערלאָז גלייך

דאָס הויז... איך וויל דאָ בלייבען אליין מיט איהר...

שטאַרק (כאַפט זיך אָן): אָ, אויב דו לאָזט מיך אָפּ,

געה איך אוועק מיט פערגעניגען... זי איז דאָך דיין ווייב... איך

האָב זי ביי דיר אוועקגענומען מיט מיין מאכט, — איצט קלינגט

עס אזוי וויציג... אדיע... ווען זאָל איך צוריק קומען?

שטימאַן: וועסט שוין קומען צו מיר...

שטאַרק: זיכער, זיכער! נעהם זי געזונטערהייד... זי

זאָל נאָר וועלען.

שטימאַן: אָ, זי וועט שוין וועלען...

(שטאַרק אָב).

שטימאַן (פונאָדערנעהמענדיג די צוויי טהיילען פון

פאָרהאנג, עס בעווייזט זיך אַ ברויטע בעט. ביי אַ ווינקעל, אויב-

געוויקעלט אין קישענס ליעגט ראָזע אין די קליידער און שלאָפט).

שטימאַן (אריינלעגענדיג דעם רעוואָלווער צוריק אין

טאַש): ראָזע!

ראָזע (וועקענדיג זיך): שטאַרק?

שטימאַן: שטעה אויף, ראָזע.

ראָזע (דערקענט נישט די שטימע): שטאַרק, גיב מיר אַ

קוש...

שטימאַן: ווארט א וויילע...

ראָזע (כאַפט זיך אויף, דערזעט שטימאַן'ען און בלייבט

פערווירט): שטילמאן, ווי קומסטו אהער?...
 ש ט י ל מ א ז : איך בין געקומען דיר געוואָהר ווער
 רען, זעהען וואָס דו מאכסט. (נעמט זי אָן ביי דער האַנד).
 ר א ז ע (בייז): לאָז אָב, צווישען אונז איז איצט אלעס
 צוריסען.

ש ט י ל מ א ז : געוויס, געוויס...
 ר א ז ע : וואָס טהוסטו דאָ? און וואו איז שטארק?
 ש ט י ל מ א ז : מיט שטארקען איז שוין אויס... (לאַכט).
 ר א ז ע : וואָס מיינסטו אויס... שליס-מזל איינער. (וויל
 אַרויס פון בעט).

ש ט י ל מ א ז : ליעג נאָך!...
 ר א ז ע (שטופט איהם אָפּ): ריהר מיד נישט אָן, ביזט
 מיר דערוויעדער... (שרויט) שטארק... שטארק! וואו ביזטו?
 ש ט י ל מ א ז : שטארקען האָב איך געהייסען געהן...
 ר א ז ע : דו איהם? ווי אזוי, וואָס פלוידערסטו? ביזט
 משוגע געוואָרען?...

ש ט י ל מ א ז : אפשר הייסט עס משוגע... איך האָב
 איהם געציינט אַ רעוואָלווער... גלויבסט ניט? נאָ זעה!
 (נעמט אַרויס פון טאַש און צייגט איהר).

ר א ז ע (דערשראָקען): מיין גאָט, ווי קומט עס צו
 דיר?...

ש ט י ל מ א ז : איך האָב מיד איבערגעלעגט... פער-
 שטעהסט, איך האָב ערפאהרען, אז מיט די מעכטיגע מוז מען זיך
 בענעהן ווי מיט חילנט... אַך, ווי ער האָט זיך דערשראָקען. דער
 הונד.

ר א ז ע : ווער האָט זיך דערשראָקען?
 ש ט י ל מ א ז : דיין מעכטיגער שטארק!...
 ר א ז ע : ווירקליך?

ש ט י ל מ א ז : נאך ווי.. ער האט מיר צוגעגעבען, אז
 ער איז נישטיגקייט און א לומפ און איז געלעגען ביי מיינע
 פיס... עס איז געווען א הערליכע סצענע...
 ר א ז ע (שמויכלעט) : ביזט דאך נאך א גאנצער העלד
 געווארען... אינטערעסאנט.

ש ט י ל מ א ז : זעהסטו!
 ר א ז ע : אויב אזוי דריק איך דיר די האנד.
 ש ט י ל מ א ז : און מעהר נאך נישט?... א, דו שלעכט
 ווייבעלע...

ר א ז ע (שעלמיש) : ווילסט, איך זאל דיר טאקע א קוש
 געבען?

ש ט י ל מ א ז : געוויס...
 (כאפט איהם אריין אין איהרע ארעמס).
 ר א ז ע : אינטערעסאנט... איז ער געלעגען פאר דינע
 פיס?... אט דער מעכטיגער מאן...
 ש ט י ל מ א ז (שמויכלענדיג) : שמעל זיך פאר!
 ר א ז ע : יא, ווירקליך — מאדנע... ער האט ביי מיר
 אלעס פערלארען...

ש ט י ל מ א ז : און איך?
 ר א ז ע : א, דו האסט ביי מיר צוריק געוואונען...
 ש ט י ל מ א ז : אלעס?
 ר א ז ע (שעלמיש) : אלעס... אלעס...
 (עס הערט זיך א קלינגען).

ר א ז ע : ער קומט דאך צוריק...
 ש ט י ל מ א ז : איך בין זיכער, אז מיט פאליציי.
 ר א ז ע (געריהרט) : ער וועט דיך ארעסטירען?
 ש ט י ל מ א ז (שמויכלענדיג) : מעגליך...
 ר א ז ע : א, ניין, איך וועל ניט ערלויבען. דער פייגלינג!
 ניין! בעהאלט דעם רעוואלוצער... גיב מיר איהם אהער, איך וועל
 איהם בעהאלטען ביי מיר... נעה עמען!

ש ט י ל מ א ן (געהט אויפמאכען. עס געהט אריין שטארק מיט צוויי פאליציוליסט).

ש ט א ר ק (אָנווייזענדיג אויף שטילמאן'ען): אַ, יער איז דאָס!

ר א ז ע (לויפט צו): וואָס איז?

ש ט א ר ק: בעזוכט איהם!

(די פאליציי בעזוכט שטילמאן'ען).

א י י ן פ א ל י צ י ס ט: ער האָט ניט קיין רעוואָלווער.

ד ע ר צ ו י י ט ע ר: ווירקליך..

ר א ז ע (מאָכט זיך כאלו לא ידעה): וואָס פאר א רע-

וואָלווער — ער איז מיין מאן און איז געקומען נאָך מיר.

ש ט א ר ק: דו ביזט דאן געשלאָפען, דאן... וואָס ווייס-

טו דען, פערלאָז זיך אויף מיר...

ר א ז ע (אויפגערעגט): אַ, דו פייגלינג, לומפ, אויף

דיר זיך פערלאָזען!... (צו די פאליציי לייט): דער הערר שטארק

מאָכט א בלבל... איך בין ניט געשלאָפען... ער וויל רואינירען

מיין מאן...

ד י פ א ל י צ י י ל י ט (העפלירד): אויב אזוי

ענטשולדיגט... (צו שטארק'ען): דאָס עדות זאָגען פון א דאָמע

מוזען מיר אָננעחמען, בעזאָנדערס, ווען קיין שום רעוואָלווער

האָבען מיר ניט געפונען.

ר א ז ע: ווי קומט צו מיין מאן הערר שטילמאן, א רע-

וואָלווער... א געמיינער בלבל!

(די פאליציי אָב).

ר א ז ע (צו שטארק'ען): ביזט א נאָר אַח א פייך

לינג...

ש ט א ר ק (איבערראשט): ראָזע!

ר א ז ע: איך האם דיר! (צו שטילמאן'ען): קום, שטיל-

מאן, פערצייה מיר...

ש ט י ל מ א ז : אַדיע, שטארק. נו, וואָס איז עפעס מכח
מאַכט...

ש ט א ר ק : ביזט א העלד מיט א רעוואָלווער...
ש ט י ל מ א ז : שוטה — דער רעוואָלווער איז א קינד-
דערשער, צום שפּיעלען, ניט צום שיסען... דו האָסט זיך אומ-
זיסט געשראַקען.

ר א ז ע (נעהמט ארויס דעם רעוואָלווער פון אונטער דער
בלוזה, וואו זי האָט איהם בעהאַלטען) : ווירקליך — חא — חא —
מיין העלד! און פאר אַזאַ רעוואָלווער האָט ער זיך דערשראַקען...
שטילמאן! ביזט ווירקליך א העלד!.. קום!

ש ט י ל מ א ז : נו, שטארק... וואָס איז עפעס מכח
מאַכט... א געבוירענע זאך אָדער א נאַרישער צופאַל? ...
ש ט א ר ק (בלייבט שטעהען אונבעוועגליך מיט אַן אַראַב-
געלאָזטען קאָפּ)...
(פאַרהאַנג. ראַנגזאם).

צו שפעם.

פערזאנען:

לאה, א מיידעל פון א יאָהר זיבען-און-צוואנציג, מיט אַ פֿערוועלקט
געזיכט, האָלב אויסגעלאָשענע אויגען. אַ נייטאָרין.
ביילקע, אַ יונג מיידעל, מיט אַ בליהענדען געזיכט, שוואַרצע ברע-
נענדיגע און גומע אויגען, אויף שכירות ביי לאה'ן.
די אַלטע מוטער, אַ אידענע פון אַ יאָהר פינף-און-זעכציג, געהט
אוינגעבויגען, רוקט זיך אין שטיבעל ווי אַ
שאַמען, רעדט שמיל מיט אַ קרעכץ.
איסאק, אַ בחור פון אַ יאָהר דרייסיג, מיט אַן ערנסט פנים, טראָגט אַ
שוואַרצע בלוזע.

די סצענע קומט פאר אין א פראווינציעלער שטאדט אין דער ליטא, אין די לעצטע יאהרען נאך דער רוסישער רעד-וואלוציע.

די סצענע שמעלט פאר א קליון שטיבעל, ביי דער מיר — רעכטס — אן אויווען; קעגענאיבער דער מיר ביום איינ-ציגען פענסטער, וואס קוקט ארויס אין שמוציגען הויף, א הילצערנער נישט-געפארבטער מיש, אויף וועלכען עס זיינען אנגעווארפען וועשצויג; נעבען מיש שמעהט א נויח-מאשין און א מאכורעט. ביי די איבעריגע צוויי שווארצע ווענד פון שטיבעל שמעהען — רעכטס א בעטעל מיש בעשצויג, לינקס א הילצערנע סאפקע. א ווינטער-אָווענד. לאה און ביי ל ק ע זיצען ביי דער ארבייט ביום מיש און נויהען, פערזונקען אין געדאנקען. דער לאמפ אין מיטען מיש ברענט טונקעל.

ב י י ל ק ע (נאך א לאנגער פויזע, קוקענדיג צום אלמען וואנד-זייגער): שוין צוואנציג מינוט צו אכט, נאך צוואנציג מיר-נוט...

לאה (גוטמוטיג): קוקסט מיר צופיעל אויפ'ן זייגער. ב י י ל ק ע (האלב פערשעמט): ס'איז א געוועהנהייט... לאה: ס'איז נישט קיין געוועהנהייט. ס'איז א ליעבע. ער שמעהט שוין אודאי אין ראג און ווארט אויף דיר. יא, ביי-ל-קע?...

ב י י ל ק ע (לאכט): ס'איז נישט אזוי ברענענדיג, ווי איהר מיינט. (קוקט ווידער צום זייגער, מיינענדיג, אז לאח בעד-מערקט נישט).

ל א א ה (מיט א זיפץ) : יא, ס'איז נישט אזוי ווי איך
 מיין. וואָס ווייסען מיר פון אזוינע זאַכען... (שטיל ווי צו זיך)
 אויף מיר האָט קיינער נישט געווארט... קיינער נישט געווארט...
 ב י י ל ק ע : וואָס איז?.. פארוואָס? (קוקט אויף איהר
 ווי מיט מיטגעפיחל).

ל א א ה : פארוואָס? הא, פארוואָס? (שמויכעלט ביטער-
 ליד) כ'לעבען, איך ווייס אלליין נישט פארוואָס. (קוקט אויפ'ן זיי-
 גער). נו, קענסט שוין באלד געהן, וועסטו איהם שוין זעהן.
 באלד... עס ציהט, וואָס? זאָג, שעם זיך נישט... עס ציהט?...
 ב י י ל ק ע (מיט אראַכגעלאָזטע בליקען) : וואָס איז זיך דאָ
 צו שעמען. איך וויל איהם טאָקי זעהן... ס'ציהט טאָקי..

ל א א ה : יא, עס ציהט, איך ווייס... (אויפגערעגט עטוואָס)
 זאָג מיר ביילעקע, אז איהר טרעפט זיך ביידע, וואָס טהוט איהר?
 זאָג, גארעלע, זאָג...

ב י י ל ק ע (פערשעהמט) : וואָסהייסט וואָס טוען מיר...
 מיר געהען שפאצירען, מיר ריידען...

ל א א ה (קוקט זי אָן ליידענשאַפטליך) : און אז דו קומסט
 צו איהם... זאָג נאָר...

ב י י ל ק ע : צו איהם... צו איהם געה איך זעהר זעלמען..
 כ'לעבען זעהר זעלמען..

ל א א ה (מיט מעהר ליידענשאַפט) : אָבער אז דו ביזט ביי
 איהם, ווי אזוי פערברענגט איהר? ... זאָג... מיר מענסטו זאָגען...
 איך בין דאָך דיינע נישט קיין בעל-הבית'טע, איך בין דאָך דיין
 נע א חבר'טאָרין... זאָג מיר אלץ.

ב י י ל ק ע : אורדאי וועל איך אייך זאָגען... איך האָב
 גאָר קיין מורא נישט... ער נישט מיר אמאָל א קוש...

ל א א ה (לעגט אַוועק די אַרבייט) : אמאָל א קוש... נישט
 מעהר? דאָס ביזטו שוין א ליגנערין... איך גלויב נישט... איך
 מיין, אז איהר מוזט זיצען נאָכאנאָנד און קושען זיך... יא?..

ב י י ל ק ע (לאכט פערשעמט) : נאכאנאנד טאקע נישט...
נאר מען קושט זיך גענוג... חירחירי! איך איהם נישט, אפשר
זעלטען אמאל... אבער ער — א מאדנער! מילא אייך וועל איך
שוין אלץ דערזעהלען — ער וואלט זיך נאר געקושט און גע-
קושט...

ל א ה (פלאמט אויף, אטעמט שווער) : וואו, למשל, קושט
ער דיר... זאג, שעהם זיך נישט...

ב י י ל ק ע (שוין ווערענדיג פרוי) : א מאדנער איז
ער... איהר ווייסט וואו — אט דא א. (זי ווייזט אויף איהר וויי-
סען האלז) אט דא! זעלטען ווען אויף די ליפען.

ל א ה (לאכט לוידענשאפטליך) : ער איז נישט קיין נאר!...
האסט טאקי א שעהנעם האלז...

ב י י ל ק ע (אלץ מעהר צוקאכענדיג זיך) : אז איך וואלט
וויסען, אז איהר וועט נישט לאכען, וואלט איך אייך נאך עפעס
דערזעהלט... ניין! דאס דערזעהל איך שוין נישט... ער איז
אזא מאדנער!...

ל א ה (ווידער שטארק אויפגערעגט) : נארעלע, וועמען וועל
איך דערזעהלען? וואס בין איך עפעס — א בעריידערין... איך
האלט דאס דען פאר אן עולה? ... אדרכא, הלואי וואלט איך
אמאל... ניין, נישט דאס... דערזעהל, וואס איז עס פאר א מאד-
נער... איך קען דאך איהם, ער איז דאך, פערקעהרט, א גאנץ
ליעבער יונג... דערזעהל...

ב י י ל ק ע (בויגט זיך אן צו איהר) : אבער געדענקט!
איהר זאלט קיינעם נישט דערזעהלען... אז מיר בלייבען אמאל
לאנג אליין, בעט ער מיר. נאר ניין... איך שעהם מיר... איך
וועל עס נישט דערזעהלען...

ל א ה (שטעלט זיך אויף, מיט א ציטערענדען קול) : איך
בעשווער דיר, דו מוזט דערזעהלען! האסט אָנגעהויבען, מוזטו
דערזעהלען.

ב י י ל ק ע (שוין אויך לוידענשאפטליך, פליסטערט שטיל):
 אז ער קושט מיר שוין גוט און דא אין האלץ, בעט ער מיר, איך
 זאל אַבשפּילינען די בלוזקע... און אז איך וויל נישט, שפּיליעט
 ער אליין אָב... איך האָב דאמאָלס קיין כוחות נישט צו וועהרען
 זיך... איך פאל עפעס אריין ווי אין א חלשות... עפעס געהען
 מיר ווי אויס די כחות, און ער קושט מיר אין ברוסט... אוי,
 לאה'לע, איך מוז אויך שוין דערצעהלען אלץ: עס איז מיר דא-
 מאָלס עפעס אזא מחיה... אזא מחיה... איך געה אויס...

ל א ה (פאלט צו איהר צו און געהמט זי שטארק אַרום): אוי,
 מיין קלוגע ביילקע! טהוסט גוט! גוט! גוט!

ב י י ל ק ע (ווי ניט גלויבענדיג): טאקע, איהר מיינט
 עס מיט אן אמת? זאגט, איהר זענט דאך א געבילדעטע... איהר
 ליענט דאך אזוי פיעל ביכלעך... איך ווייס גאָרנישט. אמאָל
 האָב איך חרטה דערויף, און אמאָל דאכט זיך מיר, אז עס איז
 גאָרנישט. ער זאגט, אז מען מעג אלץ... פונדעסטוועגען „אלץ“
 וויל איך נישט...

ל א ה (העכסט אויפגערגט): מען מעג אלץ, אלץ!...

ב י י ל ק ע: איך מיין אויך, אז מען מעג, אויב מען האָט
 זיך ליעב אויף אן אמת.

ל א ה: מען מעג, מען מעג... קלוגע מעגען, אבער נאָרען
 טאָרען נישט...

ב י י ל ק ע: איצטער בעט איך אייך, דערצעהלט מיר
 אויך, אייער איסאק קושט אייך אמאָל? ... ער איז עפעס אזא גער-
 בילדעטער... מיינער איז קנאפ געבילדעט... זאגט, איך בעט
 אייך... איך מוז דאָס וויסען...

ל א ה (טראכט אַ ווילע): מיינער? איסאק? ער איז
 נאָר נישט מיינער... אזוי בעקאנט... מען ארבייט צוזאמען אין
 בעוועגונג... ער קומט אמאָל ארויף...

ב י י ל ק ע: ביי אייך קושט מען זיך נישט, איך ווייס...
 איהר זענט ערנסטע מענשען.

לאה (האלב איראניש): יא, מיר זיינען ערנסטע מענ-
שען. מיר האָבען דערצו קיין צייט נישט. (עס הערען זיך שווערע
שריט פון אן אלטען מענשען). די מאמע געהט, געה שוין, בייל-
קעלע, שוין אכט.

די אלטע מוטער (קומט מיט אַ קויש, אין וועל-
כען עס ליגען אויפ'ן דעק אָנגעפרוירענע עפעלעך): נו, א טאָג
אַ ביסעל... אָנגעקאלייעט זיך און פרעג וואָס... נישט געלייזט
קיין גאנצען פערציגער. און דער גאָראָדאָוואי, א קלאָג נאָך איהם,
ס'אר אַ מין הונד אַ גוי דאָס איז, לאָזט נישט שטעהן אויפ'ן
טראָטואר. האָטש גיב איהם אַ קרענק... אוי, מיינע שטעכעניש
איהם! (קרעכט).

ביילקע (שוין אן אָנגעטאָענענע צום אוועקגעהן, שטיל
צו לאה'ן): גערענקט-זשע, לאה... א סוד...

לאה: גוט, מיינ קינד, האָב קיין מורא נישט... געה
שוין גיכער, א רחמנות אויף איהם...

ביילקע: נישקשה, יער האָט צייט. (לאכט) א גוטע
נאכט!

לאה: א גוטע נאכט! (זיפצט).

די אלטע מוטער: א גוטע נאכט, טאָכטערקע...
געה געזונד!... (צו לאה'ן) ס'אר אַ פארשוין אַ מיידעל! אַ
מחיה אויף איהר צו קוקען... האָט שוין אַ חתן, האָב איד גע-
הערט.

לאה (פערטראכט): יא... זי האָט...

די מוטער: נו, וואָס ביזטו אזוי פערזאָרגט... דו
וועסט אויך האָבען...

לאה (בייז): מאמע רייך נישט!...

די מוטער (מיט אַ קרעכץ): נו, שא, איד רייך
נישט. נו, עס עפעס, איד האָב געבראכט אַ גוט שטיקעל שמע-
טענע-קעז, אָבער טאקע אמת שמעטענע-קעז...

לאה: מאמע, איד בעט דיר, רייך נישט וועגען קעז...

ד י מ ו ט ע ר : רייך נישט וועגען קען? ... פארוואס
נישט ריידען? ... איך האב מיט א כיון געקויפט שמעטענע-קעזן...
עס היילט אין הארצען...

ל א ה (איראניש): היילט אין הארצען... וועסט שוין
מיר דאס הארץ נישט היילען...

ד י מ ו ט ע ר : ביי דיר איז דאך אלץ פערקעהרט, וואָס
מען זאגט דיר פאָלגסטו נישט... זעה ס'אָר אַ פנים דו האָסט
טאָקע...

ל א ה (אויפגערעגט): מאמע, הערסט נישט אויף אמאָל!
(שטעלט זיך קוקען אין דעם קלוינעם שפיגלעלע ביים וואַנד, פער-
ריכט גערוועזן די האָהר) מאַמע!

ד י מ ו ט ע ר : וואָס איז?
ל א ה (ניט דרויסט): מאַמע... איך וויל דיר עפעס בע-
טען, זאָלסט קיין פאראיבעל נישט האָבען... דו מוזט דאָס מיר
טהאָן... איך וויל, זאָלסט היינט געהן נעכטיגען צו דער מוהמע
שרה'ן...

ד י מ ו ט ע ר (ערשטוינט): וואָס איז אזוי? צו וואָס?
הא, לאה?

ל א ה (ניט געפינענדיג באלד קיין ווערטער): פער-
שטעהסטו, איסאק האָט מיר געבעטען... איסאק האָט געזאָגט,
אז מען וועט זיך דאָ היינט צונויפקלויבען... מען דארף דאָ ריי-
דען וועגען א וויכטיגע זאך... ווייסט דאָך... זיי ווילען נישט,
אז אַ פרעמדער מענש זאָל זיין דערביי... פערשטעהסט... ביי
דער מוהמע שרה'ן איז דאָך גוט צו שלאָפען...

ד י מ ו ט ע ר : ס'איז דאָך מיר אַ חרפה... וואָס וועל
איך זאָגען? ציצעליסטען דארפען זיך אן עצה האַלטען... מען
וועט דאָך מיר אויסלאַכען...

ל א ה : מאַמע, איך בעט דיר, היינט טהו דאָס מיר,
אַבער גיכער... (אויפגערעגט) אַבער גיכער! ... מאַמע, האָב קיין
פאראיבעל נישט, איך מוז... איך האָב צוגעזאָגט... (געשט אופ

הין און צוריק) מאמע, געה אוועק...

ד י מ ו ט ע כ : שא, איך געה, איך געה...

ל א ה : געהם עס עפעס אָב... נור גיכער, מאמע... ער
קומט באלד.. זיי קומען באלד...

ד י מ ו ט ע ר (האלב בייז) : איך וועל שוין דאָרטען
עסען... אז אָך און וועה איז צו מיר... (רוקט זיך ארויס ווי אַ
שאַטען. לאה בלויבט אַליון. געהט אום הין און צוריק איבער דער
סצענע, קוקט אַלע וויילע אין שפיגל און מורמעלט).

ל א ה (פאר זיך) : היינט מוז איך זיך אויסזאָגען... איך
וויל געניסען! געניסען! געניסען! (זי דערהערט טריט, ווערט
אויפגערעגט).

א י ס א ק (געהט אַרױן פאװאליע. דער אַכגעמראָגענער מאַנ-
טעל איז פונאַנדערגעשפילעט, עס זעהט זיך אַרױס די שוואַרצע
בלוזה). נומען אָווענד! (גיס לאה'ן די האַנד).

ל א ה (האַלט די האַנד אַ לענגערע וויילע און דרוקט) : גור-
טען אָווענד, איסאק... נו?...

א י ס א ק (אָוועקזעצנדיג זיך) : וואָס נו? געווען היינט
אַ סך ארבייט... איך מוז באלד ווידער געהן. היינט איז אַ סתאָר-
קע...

ל א ה : אזוי, אַ סתאָרקע... ווידער אַ סתאָרקע... איהר
מוזט געהן טאקע?

א י ס א ק (קוקט זי אָן) : עס פערשטעהט זיך — איך
מוז... וואָס איז דאָס פאר אַ פראגע... איהר וועט אויך געהן...

ל א ה : יא... אודאי — איך וועל אויך געהן... (פויעז)
איסאק!

א י ס א ק : „איסאק און איסאק“! וואָס איז אזוינס?
ל א ה : איך האָב געוואָלט... בלייבט גאָר דאָ... די מאמע
איז נישטאָ...

א י ס א ק : וואָס רעדט איהר... מען מוז געהן אויף דער
סתאָרקע... מען ווארט דאָרט... קומט!

ל א ה : איך קען נישט געהן... די מאמע איז נישטא...
א י ס א ק : וואו איז די מאמע? זי קומט דאך מסתמא
באלד...

ל א ה : ניין, זי קומט נישט... זי קומט נישט...
א י ס א ק (פערואונדערט) : פארוואס?
ל א ה (שטאמלענדיג) : איך האב זי בכיון אוועקגעשיקט.
איך האב געוואלט... (האקט זיך אָב).

א י ס א ק : עפעס זענט איהר, לאה, היינט מאדנע... איהר
רעדט נישט. עפעס א מאדנע קאנספיראציע...

ל א ה : א קאנספיראציע... יא... א געפעהרליכע זאך...
א י ס א ק (ווי בעלעדיגט) : פאר מיר האט איהר קאנס-
פיראציעס? פאר מיר?!...

ל א ה (קוקט איהם אָן) : איהר מיינט דען, אז איהר
מענט וויסען פון אלע קאנספיראציעס (שמויכעלט ביטער).
א י ס א ק (זיכער) : איך מיינ, אז יא. איהר ווייסט
עס גאנץ גוט...

ל א ה : איך? איך ווייס גארנישט... איך ווייס גאר-
נישט...

א י ס א ק : נו, לאה, דערזעהלט...

ל א ה : וועט איהר בלייבען דא?

א י ס א ק : איך קען נישט... די סחאדקע... מיר מווען
געהן...

ל א ה : אזוי, די סחאדקע... נו, טא קומט... איך געה
אויף.

א י ס א ק : און איהר וועט טאקע נישט דערזעהלען?

ל א ה (פערביסען) : ניין... מען טאר נישט... מען טאר
נישט... קאנספיראציע... (לאכט זיך היסטעריש פונאנדער).

א י ס א ק (קוקט זי אָן פערואונדערט) : לאה, וואָס איז
מיט אייך? זאגט! רערט!

ל א ה (בערוהיגט זיך): ניון, ס'איז גארנישט. פרעג
וואָס האָב איך אוועקגעשיקט די מאַמע... איך האָב עפעס גע-
מיינט... איך האָב עפעס געוואָלט, און האָב גאר פערגעסען, אז
ס'איז שוין שפעט...
א י ס א ק (ניט פערשטעהענדיג): יא, ס'איז שוין טאקע
ש פ ע ט... קומט אויף דער סחאָדקע...

די מצולת.

פערזאנען:

דער גבאי.
די רביצין.
חסידים.

די סצענע שטעלט פאר א חסידיש שטיבעל אין אלטען סטול.
 א נידעריגער באלקען. אין מיטען א גרויסער מיט, צוויי-
 שטען פער הילצערנע רונדע זיילען, איבערגעדעקט מיט א
 צוהאקטער טאפע. ביי די זייטען אלטע בענק. ארום די
 דונקלע ווענד שטעהען קלענערע און גרעסערע מיטען,
 אנגעווארפען מיט אלטע ספרים. ביים עסד רויכערן צוויי
 גרויסע יאָהרצויט-ליכט. מיטער פון עסד הענגט דער
 ארון-קודש, פערדעקט מיט א פרבות, פון אויבען מיט א
 גאלדענער עטרת. עס איז צוויי דיר זייגער בייטאג, א
 נאסער גראָהער הערשטאָט קוקט ארוין דורך די פענס-
 טער מיט די קלוינע שטיבען. די טצולח, א טיעפער זוכפ,
 ליגט אויסגעצויגען הונטערן שטיבעל. ערשערווייז איז
 זי פערצויגען מיט א געדוכטען שטיבעל. איין חסיד
 מיט א צופלאַכטענער באָרד, מיט לאַנגע געקרויזעלטע פאות
 קוקט ארויס דורכ'ן פענסטער, קוקט צו דער טצולח און
 ברוסט ענדליך ארויס צו די איבעריגע חסידים.

ע ר ש ט ע ר ח ס י ד : אזא נבלה ! מען זאל מסר'ן
 א רבין ! דאס איז נאָר א מתנגדישע מלאכה !
 צ ו ו י י ט ע ר ח ס י ד (א יונגערמאַנשיק מיט א געל
 שימער בערדעל, האַלב הייזעריגלעך) : וואָס דען, א חסיד וועט
 אזוינס טאָן ? קיינמאָל נישט ! — א חסיד מעג אפילו נתפּקר
 ווערען, וועט ער א רבין נישט מסר'ן ! דאָס איז געוויס זייערס א
 שטיקעל ארבייט ! עוכרי ישראל !
 א ד ר י ט ע ר ח ס י ד ' (אין די מיטעלע יאָהרען, אין
 א צוריסענער אלטער זשוּפּיצע, מיט אויסגעשטאַרטע בלויע אוילענ-)

בויענעם, מיט אַ געדיכטער שווארצער באָרד און טיעפע שווארצע אויגען): וואָס ווילען זיי, די ימח־שמו'ניקעס, וואָס אַרט זיי די מצולֶה? באַשר זיי זאָגען — עס איז שעדליך פאַר'ן געזונד, אַ שלעכטע לופט... נאסקיוט... ווייס איך וואָס! אַט האָט דער אַל־טער זכרונֹו לברכה געלעבט צוויי און אכציג יאָהר...

ע ר ש ט ע ר ח ס י ד (סאַרקאסטיש): לופט... שמופּט... אלץ איז ביי זיי לופט... קיין הימעל איז נישטאָ, נאָר לופט... מען קען זיי, די אפיקורסים... די מצולֶה, האָבען מיר אַ מסורה, איז דוקא אַ רפואה פאַר אַ סך שלאַפקייטען.. דער אַלטער האָט נאָך דאָ מיט זיינע חסידים תשליך אָבער־יכט. ווילען זיי עס נאָר פערשיטען!...

צווייטער חסיד: חי־חי! זיי ווילען... און אז זיי ווילען, איז וואָס? נישקשה, זיי וועלען נישט אויספיהרען... דער גבאי איז אוועקגעפאָהרען צום איספראוויניק — עס וועט שוין ווערען רעכט... די חסידים וועלען קיין ועלד נישט ושאַלעווען...

(פון חסידישען הויף דערדערט זיך אַ געווייזן).

דער ערשטער חסיד (פערזאָרגט): די יונגס־טע טאָכטער, רחל'ע, איז עפעס אַ חולה.

אַלע חסידים: אָוואָ! אָוואָ!

דריטער חסיד: מיט די קינדער האָט דער רבי געבעד נישט קיין גליק. פאַר צוויי יאָהרען איז געשטארבען ר' חיימ'על צו צוויי און צוואַנציג יאָהר... אזא צדיק! ער וואָלט איבערגעשטיגען דעם רבין אין תורה... פאַראַיאָהרען איז די על־טערע טאָכטער נפטר געוואָרען — צוויי וואָכען נאָך דער חתונה... אזא יפת תואר... היינט איהר צדקות... גאָט זאָל שוין זיך מרחם זיין אויף רחל'ען... (פויזע) ווייסט איהר נישט, וואָס איז איהר אזוינס?...

דער יונגער מאַנטשיק: עפעס זאָגט מען, אז וועט טהוט איהר נאָרנישט... נאָר זי בענקט... וואָס איז

דאָס פאר אַ מין חולנית, ווייס איך נישט... בענקען! וואָס איז שייך בענקען... דאכט זיך אין הויף איז פרעהליך... פרייטאג-צור נאכטס, שבת, שבת-צורנאכטס — אזוי פיעל נגינה... פארוואָס זאָל זי בענקען?... אַ מאָדנע זאך!...

ד ר י ט ע ר ח ס י ד (שושקענדיג): מען זאָגט כלומרשט, אז זי האָט געוואָלט ערגיץ פאַהרען... עס איז אפילו אַ זאך, וואָס לעגט זיך נישט אויפ'ן שכל... דעם רבינס אַ טאָכ-טער...

(דאָס געוויין ווערט גרעסער, די שטימע פון אַ פרוי חערט זיך אַלץ געהענטער און געהענטער. ענדליך עפענט זיך אויף די טיר און אין שטיבעל פאַלט אַרױן די רבוצין — אַ מאָגערע פרוי אין די פופֿ-ציגער יאָהרען; זי איז אַנגעטראָגן אין אַ שוואַרץ קלױד, אויפ'ן קאָפּ אַ האָהר-באַנד. זי לויפט צו צום אַרױן-קודש, פאלט צו איהם צו און חליפעט).

ד י ח ס י ד י ם : גאָט זאָל העלפֿען, גאָט זאָל העל-פען...!

ד י ר ב י צ י ן (פון אַרױן-קודש חליפענדיג): זי איז מסוכן... זי געהט אויס ווי אַ ליכט... (זי געהט אַראָפּ פון אַרױן-קודש און בלויבט שמעהן אין מיטען שטיבעל, די אויגען צו דער מצולה געווענדט).

ד ע ר ע ר ש ט ע ר ח ס י ד (פרייסמענדיג): זי וועט אים ירצה השם זיין געזונד... אַ גאָווינע, אז מען איז אמאָל קראנק!...

ד י ר ב י צ י ן : דער גבאי איז נאָך נישטאַ פון אים-פראַווינק?...!

צ ו ו י י ט ע ר ח ס י ד : ניין..

ד ע ר ד ר י ט ע ר ח ס י ד : גאָט וועט העלפֿען... דער איספראווינק, זאָגט מען, איז אַ גוטער בוי, ער געהט געלד...

די רבי ציין : הא... ער נעהמט געלד... הייסט עס וועט די מצולה בלייבען...

ער שטער חסיד : נאך א שאלה ! וואס דען? מען וועט זי פערשיטען? גאט זאל אויסהיטען... די מצולה וועט בלייבען, ביז וואנען דער הויף וועט בלייבען... ביי אונז איז די מצולה הייליג.... דא האט נאך דער אלטער, זכרוננו לברכה, תשליך אב-געריכט מיט זיינע טויזענדער חסידים...

דער יונגער מאנטשיק (חניפה'דיג) : זאגט זיך נישט, רביצין ! די מצולה וועט בלייבען... (ער שטארקט זיך) רבי'צין זאלט איהר מיר געזונד זיין... וואס איז דען אייער רחל'ען? ... טאקע א שטארקער חולה?

די רבי ציין (וויינענדיג) : אוי, גאט זאל זיך מרחם זיין ! א גרויסע חולה איז זי, איז געל ווי א וואקס...

דער יונגער מאנטשיק : נו, און וואס זאגט דער דאקטאר?

די רבי ציין (וויינענדיג) : ער זאגט, אז יענע קינדער, וועה איז מיר, זיינען אויך צוליעב דער מצולה אוועק-געגאנגען יונגע פון דער וועלט... (די חסידים לאזען טרויעריג אראב די קעפ).

דער יונגער מאנטשיק : הייסט עס טאקע, אז די מצולה שאדט... היתכן... אזא הייליגע זאך? ...

די רבי ציין : דער רבי טענה'ט אבער, אז דער דאקטאר מאר ווייס נישט... ער זאגט, גאט וועט וועלען, וועט רחל'ע זיין געזונד... די מצולה, זאגט ער, איז דער מקור פון גאנצען חסידי'שען לעבען... אז מען זאל פערשיטען די מצולה... די חסידים (איבעראשט) : נננו? ...

די רבי ציין : אז מען וועט פערשיטען די מצולה, וועלען אלע חסידים אראב פון דרך הישר... ער האט א קבלה נאך פון אלטען רבין...

דער ערשטער חסיד : זעהט איהר ! און דא
קומען די אפיקורסים און ווילען זי פערשיטען... אויסגעראט זא-
לען זיי ווערען !...

די רביצין (טרויסעלט זיך פאר שרעק) : שילט זיך
נישט, אידען... מען טאָר נישט...

דער יונגער מאַנטשיק : אוראי טאָר מען
נישט שילטען...

די רביצין (אַ ווייבענדיגע, אַב)...
(עס לופט אריין דער גבאי — אַ הויכער, שטאַרק געבויטער
איד אין די מיטעלע יאָהרען... רעדט פרעהליך).

דער גבאי (צום ערשטען חסיד) : נו, אביסעל אַן
אַרבייט געהאט !... קוים מיט צרות גע'פועל'ט...
די חסידים (אין איין קול) : געפועלט ?...

דער גבאי : א מטמון גאָלד וועט עס קאָסטען. אָבער
פערשיטען וועט מען נישט... גאָט צו דאנקען, גע'פועלט !...
דער יונגער מאַנטשיק (פרעהליך) : דאָרף
מען דאָך געהמען אביסעל משקה...

דער גבאי (רייבענדיג די הענד) : אין אַווענד וועט
מען אַ הוליע טאָן... דער רבי וועט אויך זיין... ווי ער שטעהט
אויף פון שלאָף, זאָג אויך איהם אַן די שמחה.

דער יונגער מאַנטשיק : אויך מוין, אז ער
ווייס דאָס שוין אליין...

דער ערשטער חסיד (מיט אמונה) : אַ שאלה,
צי ער ווייס...

דער גבאי : הם... ווייסען ווייס ער שוין אליין.
אָבער אויך וויל האָבט די מצוה פון אָנזאָגען אַ גוטע בשורה...

דער יונגער מאַנטשיק : טאקע אַ גרויסע
מצוה !... אויך בין אויך מקנא !

(פון חויף הערש זיך דאס געווייזן פון דער רביצין : רחל'ע !
רחל'ע !)

דריי מיידלעך.

פערזאנען :

חיים זישעס, א פערמעגליכער בעלי-הבית.	
חנה, זיין פרוי.	
זייערע צוויי שעהנע מעכטער.	{ גאלדע אסתר
דעם עלטסטער	{ דער מיטעלסטער דער אינגסטער
דעם מיטעלסטער	
דעם אינגסטער	
חייקעל מעקלער, חיים זישעס א פרוינד.	
דעם חייקעל	{ חייקעל העלענא מאניע
דעם העלענא	
דעם מאניע	

צויט : וועלמ-קריג. ארט : לעמבערג.

אין חיים זישעס חוין, אין גרויסען עס-חדר. מעכלירט
 אויפ'ן אלט בעל-הביתישען שטויגער: אין מיטען שטוב
 א גרויסער טיש אָבער געדעקט מיט אַ טישטוך, ארום טיש
 עמליכע שטוהלען, אויף די ווענט בילדער פון גוטע איד-
 דען און אַ מאַס פון ארץ ישראל. אין שטוב דרעהען זיך
 ארום ווי שאַטענס חיים זישעס, זיין ווייב, די צוויי
 טעכטער, די מוטער ברעכט אַלע וויילע מיט די הענד. עס
 הערט זיך אַ קלינגען. אַלע ציטערען אויף. גאַלדע און
 אסתר טוליען זיך צו דער מאַמען. חיים זישעס געהט
 עפענען די טהיר. עס קומט אריין חיים מעקלער, אַ איד
 אין די מיטעלע יאָהרען מיט לעבעדיגע אָבער גוטע אוי-
 גען. חסידיש אָבער זויבער געקליידט, די לאַנגע באָרד און
 די לענגליכע פאות אין אַרדענונג. ארוינקומענדיג שווייגט
 ער אַ וויילע, ווי ער וואָלט אַרײַן אין אַ חוין פון אַן
 אבל און ער וואָלט לויט'ן דין, פריהער פאר'ן בעל הבית
 ניט געטאָרט אָנהויבען רעדען. ענדליך מורמעלט ער
 אַרויס:

חייקעל מעקלער: צייטען!

חיים (קוקענדיג אויף דער ערד): נו... וואָס הערט
 זיך עפעס אין שטאָרט?

חייקעל מעקלער: שלעכט, אָבער נאָך מיט
 חסד... קיין בראַנפּען איז ניטאָ זיינען זיי רוחיגער. זיי פאָרערן
 אלץ פראָדוקטען און געלד.

חיים: האָט מען דאָך שוין זיי געגעבען...

חייקעל מעקלער (ביטער שמייכלענדיג): עס איז דען דא א שיעור פאר'ן שונא... דערצו מסר'ן די פאליאקען און די רומענער ווייזען אן אויף יעדען רייכערען אידען...
חיים: עס איז איצט דען פאראן א רייכער איד?... אלע חרוב...

חיים מעקלער: מילא, אז עס איז ניטא וועט מען זיי ניט געבען... אבער דאס וואס עס איז דא און זיי נעהמען אליין — אט דאס איז שלעכט... (קוקט אויף די צוויי טעכטער, גאלדע און אסתר) צו וואס דרעהען זיי זיך ארום אין שטוב, קער גען פענסטער? עס איז א סכנה...

חנה: זיי זיינען ביז איצט געווען אין קעלער... דער-פרוירען געוואָרען, זיינען זיי ארויף אביסעל אַנוואַרעמען זיך... אַרימער פייגעלעך מיינע... דער זוהן אין מלחמה, ווער ווייס וואו זיין געביין איז אהינגעקומען און די טעכטער דארפען ציטער רען ווי א בלאט פאר יעדען שאַרף... (צואוויינט זיך) געהט קינ-דערלעך, צוריק אין קעלער אריין...

חייקעל מעקלער: אוראי אין קעלער!... איך האָב געזעהען דא אין גאס ארומדרעהען זיך א באנדע אפיציע-רען... זיי האָבען מיך נישט בעמערקט, איך ווייס? קען זיין, אז א מאַנסביל טשעפען זיי דוקא ניט. (שמייכלענדיג) זאָלען זיי מיר טשעפען! וואָס פאר א ווערט האָט היינטיגע צייטען דאָס לעבען אין גאנצען?... עס איז נמאס געוואָרען! איך האָב פאר זיי קיין מורא ניט! אבי מיינע טעכטער זיינען גאָט צו דאנקען אין וויען... ווער ווייס, צו זיי האָבען דאָרטען צו עסען, אָבער לבל הפחות זיינען זיי זיכער פון דעם שונא...

חנה (וויינענדיג): און אונז האָט דאָס הארץ ניט גע-לאָזט אין אזא צייט אוועקשיקען זיי... דער זוהן אין מלחמה, זאָלען כאָטש די טעכטער מיט אונז בלייבען... ווער האָט זיך געריכט, אז דער שונא וועט אזוי גיך אריינפאלען אהער... (צו די קינדער) נו, איהר האָט זיך שוין אָנגעוואַרעמט? געהט, קינ-

דערלעך אין קעלער אריין — זיי קענען אלע וויילע אהער אריין-
פאלען. (אסתר און גאלדע דערשראקענע אָב).

ח נ ה (קוקט ארויס אין פענסטער, שמעקט אַ וויילע און
לויפט אָב פון פענסטער, פערברעכענדיג די הענד מיט אַ שרעקלי-
כען געשרוי): וועה איז מיר! — דריי אָפיציערען געהען גלייך
אהער!

ח י י ס (געקט צו צום פענסטער): יא... מיר דאכט, אז
זיי געהען אהער... שלעכט! געה אריין צו די קינדער אין קע-
לער...

ח י י ק ע ל מ ע ק ל ע ר (בעטראכטענדיג חנה'ן): עט...
אן אלטע אידענע... זי קען בלייבען...

ח נ ה (פערשעקט): ווייס איך וואָס...
(הינטער'ן טהיר הערט זיך אַ קלאַנג פון שפּאַרען און שווער-
דען און אַ הויך רעדען געמישט מיט אַ געלעכטער).

א ל ע: (מיט שרעק) זיי געהען...

(די טהיר גיט אַנקלינגענדיג עפענט זיך ראש אויף, עס פאלען
אריין דריי אָפיציערען פון דרויסן ביז פּערציג יעהריגען עלטער
אין לאַנגע שינגעלען, פּערגארטעלט מיט ברוימע פּאַיאסען, רעכט ביין
ברוסט אַ רעוואָלווער אין אַ רימענעם בויטעל, און אַ שווערד, וואָס
שלעפט זיך נאָבלעסיג אָבער מיט שטאַלץ איבער'ן דיל.

ד ע ר ע ל ט ע ר ע ר א פ י צ י ע ר (שטרענג, אָבער
מיט געוויסער גרויסמוטיגקייט!): נו, איד! ביזטו צופריעדען,
וואָס רוסען זיינען אריין צו אייך אין לואָוו?

ח י י ס (קוים פערשמעהענדיג): טאָק וועלמאָזשני פאַן...
(די איבעריגע אָפיציערען לאַכען).

ד ע ר ע ל ט ע ר ע ר א פ י צ י ע ר (צו חנה'ן): און
דו חייעטשקע... (בעטראכט זי) ביזט שוין אלט? ווי אלט ביזטו,
חייעטשקע?

ח י י ק ע ל מ ע ק ל ע ר: זי פערשמעהט ניט, וואשע

בלאגארנדיע — זי קען ניט קיין רוסיש... אן אלטע אידענע...
איבער זעכציג...

ח נ ה (קומענדיג צו זיך, שאַקעלט מיט עניוות מיט'ן קאַפּ):
סטאַראַ קאביעטא, פאנאָוויע...
(די אָפיציערען לאַכען).

ד ע ר מ י ט ע ל ס ט ע ר א פ י צ י ע ר : נו, וואו
זיינען אייערע קינדער?...
ח י י ם (דערשראָקען): ניטאָ... מיר האָבען ניט קיין
קינדער...

ד ע ר ע ל ס ט ע ר א פ י צ י ע ר (לאכענדיג):
בעזרעמניקעס?... וואָס?...

ד ע ר א י נ ג ע ר א פ י צ י ע ר : וואו זיינען
אייערע יונגע חייטשקעס? האָ? בעהאלטען? אָדער אוועקגע-
שיקט צו פראנץ יאָזעפ'ן פאר אַ מתנה...

ח י י ק ע ל מ ע ק ל ע ר : זיי האָבען איין זוהן... אין
מלחמה געבעד...

ח י י ם (זיפצט): יעדען סיז...
ד ע ר ע ל ס ט ע ר א פ י צ י ע ר (מיט אַ געמאַכטע
בייזקייט): קענען אונזערע געגאנגען.. שיעסען אויף אונזער
חיל!... (דראָהענד מיט'ן שווערד).

ח י י ם (דערשראָקען): ער האָט טאקע ניט געוואָלט...
וואָס האָט ער געזאָלט טהאָן?...

ד ע ר א י נ ג ע ר א פ י צ י ע ר (שפיעלענדיג
מיט'ן שווערד): יא... קיינער וויל פון אייך ניט געהן... אונזערע
אויף... אבער מען געהמט זיי, מיר שטעלען זיי אין ערשטען
פייער... (צולאכט זיך).

ד ע ר ע ל ס ט ע ר א פ י צ י ע ר (ערנסט ווערענדיג
צו די איבעריגע אָפיציערען): נו, ברידער, וואָס אַן אמת איז
אַן אמת... אונזערע אידען זיינען גאָר נישטמקשה'דיג... אין מיינ
ראַטע האָט אַ אידעל סייז לעבען געראטעוועט... מען האָט איהם

איצט די פיס ארונטערנענומען... ער האָט בעקומען א געאָר-
ניעווסקי! א העלד אַ איד! ניטאָ וואָס צו רעדען!

ד ע ר א י נ ג ע ר ע ר (מיט אַ ביווען פויערל אין די
גראַהע אויגען): אָבער הערר קאפיטאן... איך פיהל, אז ביי
דעם דאָזיגען אידען דארפֿען זיין טעכטער... איך בין שוין אַ
מבין דערויף... דאָס הויז שמעקט מיט יונגע אירישקעס...

ד ע ר מ י ט ע ל ס ט ע ר אָ פ י צ י ע ר : יא... איך
שפיר!... זיי זיינען דאָ... וויפיעל ווייס איך ניט... אָבער עס זיין
נען דאָ הייעטשקעס (צולאכט זיך מיט אַ צופריעדענעם געלעכטער).

ד ע ר ע ל ט ע ר ע ר אָ פ י צ י ע ר (אָנקוקענדיג
חיים'ן און חייקעל מעקלער): ווער איז דאָ דער בעל הבית?

ח י י מ : (שטאַמלענדיג) איך...

ח י י ק ע ל מ ע ק ל ע ר : איך בין א שכן...

ד ע ר ע ל ט ע ר ע ר אָ פ י צ י ע ר (גומטוויג):
זאָג דעם אמת, האָסטו עפעס טעכטער?

ח י י מ (פעסט): ניין!

ח נ ה : ניעמא, פאנאָוויע, ניעמא... טילקאָ יעדען סיזן...
(די אָפֿיציערען לאַכען).

ד ע ר ע ל ט ע ר ע ר אָ פ י צ י ע ר : נו, דאן מוזטו
פאר אונז שאפען מיידלעך... פערשטעחסט? ... עס וועט אייך ניט
העלפען קיין חכמות... מיר זיינען וואָיענע מענשען. מיר האָבען
אונזער האָנאָר! וואס אונז קומט, קומט אונז! קוים האָבען מיר
די שטאַרט איינגענומען, קומט קאָנטריבוציע...

ח י י מ : וואוּזשע זאָל איך אייך נעהמען?

ד ע ר מ י ט ע ל ס ט ע ר אָ פ י צ י ע ר : ניט אונזער
זאך! מיר האָבען שוין ניט קיין געדולד צו זוכען...

ד ע ר א י נ ג ע ר ע ר אָ פ י צ י ע ר (בייז): איד!
ברענג אונז דריי שעהנע אירישע הייעטשקעס, ווען ניט,
(ציהט דעם שווערד).

חייקעל מעקלער (קענטיג בעפאלען פון א אי-
דע): וואָשע בלאַהאַראָדיע... איך וועל אייך ברענגען...
חיים: (קוקט איהם אָן מיט פאַרוואורף).
חייקעל מעקלער (אין דער שטיל צו חיים'ען):
מבית־חזונות...

חנה (ברעכט די הענד): אַ בראָך איז מיר געשעהן!...
חיים (פליסטערט): ס'איז שרעקליך!
חייקעל מעקלער: נזירת ת"ד...
דער אינגערער אָפּיזיציער: וואָס פלאַפעלט
איהר אויף אייער ווילדען לשון! רעדט ווי מענשען! רוסיש
רעדט!

חייקעל מעקלער: דא... פאַרוסקי... פאַרוס-
קי... יא פאַנימאָו!

דער עלטערער אָפּיזיציער: זיי וועלען שוין
קענען רוסיש! אונזערע אידען קענען אלע רוסיש! מיר וועלען
זיי. דאָ אויף אויסלערנען!
חייקעל מעקלער (פערניגט זיך אין אַ קאָמישען
אופן).

(די אָפּזיערען צולאכען זיך).

דער אינגערער אָפּיזיציער: שנעל, קום צו-
דיק און ברענג רעכטע סחורה, ווען ניט, הרג'ענען מיר דאָ אויס
דיינע אידען...

חייקעל מעקלער (מיט שרעק): זארים, זארים!
סייטשאַם... (אָב).

דער עלטערער אָפּיזיציער (בעטראכטענדיג
דאָס בילד פון אַ רבי'ן אויפ'ן וואַנד): חטאָ אָן טאָקאָי?..
חנה (מיט הנאה): וועלקי ראבין... באָד... (צויגט
מיט'ן פינגער צום הימל...)

דער עלטערער אָפּיזיציער: דא, ראבין...
(שמיכעלט און ציחט לאַנגזאָם דעם שווערד... שמעכט קאַלמבלוטיג)

דורך דאָס בילד, עס פאלען מיט גערויש שטיקלעך גלאַז, דאָס בילד
צוהאַקט אויף צוויי פאלט אַראָפּ אויף דער ערד... די אָפיציערען לאָ-
כען... חנה ווישט זיך די אויגען... חיים זיפצט און קוקט ארויס
צום פענסטער).

ד ע ר ע ל ט ע ר א פ י צ י ע ר (אָנקוקענדיג די
פאלעסטינא מאַפּע): אַ עטאָ שטאָ זא יערונדא?
ח י י ם: (קוקט מיט ליעבע בליקען אויפ'ן מאַפּע און
שווייגט).

ד ע ר ע ל ט ע ר א פ י צ י ע ר (בייז ווערענ-
דיג): וואָס שווייגסטו?

ח י י ם (מיט איינגעהאלטענעם צאָרן): פאלעסטינא...
ח נ ה (מיט תחנונים): טשעפע ניט האַרלעכען, א זינד...
ד ע ר מ י ט ע ל ס ט ע ר א פ י צ י ע ר (איראָניש):
זייער אַלט־פאָטער־לאַנד...

ד ע ר א י נ ג ע ר א פ י צ י ע ר (מיט חוזק):
יערוסאלימסקיע דוואָריאָניע...
(אלע דריי אָפיציערען צולאכען זיך... עס הערט זיך אַ קלינג-
גען אין מחיר; חנה געהט אויפטאַכען).

ח י י ק ע ל מ ע ק ע ר (ארוינקומענדיג פערשעהמט,
גאָך איהם דריי מיידלעך...) דריי מיידלעך... געבראכט, וואשע
בלאָהאַראָדיע...

(די דריי מיידלעך מיט אויסדרוקספּאָלע שוואַרצע אידישע
אויגען מיט אָנגעלעכטע געזיכטער, קוקען אויף די אָפיציערען,
ווי טראָציג. חיים און חנה קוקען פערשעהמט אויף דער ערד.

ד ע ר א י נ ג ע ר א פ י צ י ע ר (בעטראכטענדיג
זיי אונצופריעדען): וואו האָסטו, איד, זיי געקריגען?

ח י י ק ע ל מ ע ק ע ר: אין שטאָדט... ביי איין
בעל חבית... ביי א צווייטען... ביי א דריטען... די שעהנסטע אי-
דישע מיידלעך אויסגעקליבען... אלץ פאר אייך!

דער עלטערער אפיציער: ביזט א מאד-
שעניק! אזוינע סחורה קענען מיר אין דער היים! אט דאס איז
דער חן פון אייערע אידישע טעכטער?... מיאוס'ע!
חייקעל מעקלער (דערשראקען): פון צרות,
וואשע בלאהאראדיע... אויסגעוואנדערטע... מלחמה-צייט...
דער אינגערער אפיציער: (קוקט אויף
מאנקען): נישקשה... (געהט צו איהר צו און געהט זי אן פאר'ן
ביוסט).

חייקעל מעקלער (צו מאנקען): האלט זיך ווי
א צנועה...

מאנקע: (לאזט זיך בלוטרשט נים!)
דער מיטעלסטער אפיציער: אויגען
האבען זיי שעהנע, ברענענדיגע אבער די קערפערס... (בעקוקט
זיי).

חייקעל מעקלער (מיט התלהבות): שעהנחיי-
טען, וואשע בלאהאראדיע, קראסאוויצעס... נאך די מלחמה...
צרות...

דער עלטערער אפיציער (געהט צו העלענ-
קע): נו, יערוסליאמסקא פרינצעס... ביזטו טאקע אזוי עהר-
ליך ווי דו מאכסט זיך...

חייקעל מעקלער: עהרליכע קינדער ווי גאלד...
שעמעוויגע! זעהט איהר דען נים... קוים ביי זיי גע'פועלט!
חנה און חיים (נים וויסענדיג וואו צו בעהאלטען
זיך): וועה! וועה!

(די אפיציערען בעקוקען די מיידלעך, וועלכע שטעהען מיט
אראבעלאזטע קעפ. עס דערהערט זיך פלוצים פון ערגעץ א היסטערי-
שער געוויין...)

די אפיציערען (מיט פרייד): פרויען-געוויין!
עס זיינען דא פרויען בעהאלטען...

ח נ ה (ברעכענדיג די הענד): וועה איז מיר!
 ח י ים (ווינקענדיג צו חיוקעל מעקלער): שלעכט!
 ח י י ק ע ל מ ע ס ל ע ר (מיט יאוש): איצט איז
 ביטער!...
 ד ע ר א י נ ג ע ר ע ר א פ י צ י ע ר (מיט נצחון):
 אבער איך האָב געפיהלט, אז דאָ זיינען דאָ פרויען...
 ד ע ר ע ל ט ע ר ע ר א פ י צ י ע ר: נו, נו, ברידער!
 מיר וועלען באלד זעהן!
 (לאָזען זיך צום טהיר, פון וואנען דער געוויין האָט זיך געל
 הערט).
 ח י ים (פערשטעלענדיג זיי דעם וועג): ניין! ניין!
 ח נ ה (פאלענדיג צו די פיס פון עלטערען אָפיציר): פאר
 נאָטשיק...
 (קושט איהם דעם שווערד, די אָפיצירען שטויסען זיי אָב. לאָ
 זען זיך צום קעלער. חיים, חנה, חיוקעל מעקלער נאָך זיי. די דריי
 טיידלעך קוקען זיך איבער איבערראַשט.
 מ א נ ק ע: מיר זיינען פאר אלע די קרבנות...
 ה ע ל ע נ ק ע (ברוגז): האָסט געהאט וואָס צו פער
 לייערען!...
 ח י י ע נ ק ע: מיר וויינט דאָס הארץ... זיי איז דאָך א
 שאַד, עהרליכע קינדער... לאָמיר זיי ראטעווען...
 (די צוויי מעכטער גאָלדע און אסתר געפיהרט פון אָפיצירען
 קומען אַרײַן. חיים, חנה און חיוקעל מעקלער נאָך זיי...
 ד ע ר ע ל ט ע ר ע ר א פ י צ י ע ר: אַט דאָס זיינען
 שעהנדיקע!
 ד ע ר מ י ט ע ל ט ע ר א פ י צ י ע ר: אַט אזוינס
 האָבען מיר געמיינט!
 ד ע ר א י נ ג ע ר ע ר א פ י צ י ע ר: א שאַד, וואָס
 בלויז צוויי.
 ד ע ר ע ל ט ע ר ע ר א פ י צ י ע ר: (ברייטשערציג)

מיר וועלען זיך שוין צומהיילען...

ח י י ע נ ק ע (צום עלטסטען): לאָזט זיי אָב!

ה ע ל ע נ ק ע: אָפּיציערען דארפֿען איידעלער זיין!

מ א נ ק ע: מיר זיינען דען אויך וועניג!

ד ע ר ע ל ט ע ר ע ר א פּ י צ י ע ר: איהר זענט איי-

פערזיכטיג? (לאכט צו מאַנקען) איבריגענס, דו בלייב.

ד ע ר מ י ט ע ל ס ט ע ר א פּ י צ י ע ר: אַלע זאָלען
בלייבען.

ד ע ר א י נ ג ע ר ע ר א פּ י צ י ע ר: געוויס אַלע!

מ א נ ק ע: איך וועל ניט בלייבען!

ח י י ע נ ק ע: איך אויך ניט.

ה ע ל ע נ ק ע: סידען טוידטע וועט איהר אונז דאָ

האַבען!

ד ע ר ע ל ט ע ר ע ר א פּ י צ י ע ר (פֿערוואונדערט):

ווער זענט איהר דען?

מ א נ ק ע (מיט אַ צולחכעיס): גאסען-מיידלעך!...

ח י י ע נ ק ע: מיר זיינען געקומען אויסלייזען פון איי-

ערע הענר צוויי אידישע טעכטער...

ה ע ל ע נ ק ע: איהר טאָרט זיי ניט טשעפען! עהרליכע

קינדער!

(די אָפּיציערען קוקען זיך איבער).

ד ע ר ע ל ט ע ר ע ר א פּ י צ י ע ר (טורמעלט):

אינטערעסנאָ!

ד ע ר א י נ ג ע ר ע ר א פּ י צ י ע ר: נו, וואָס האָט

בען זיי זיך געשטעלט טענה'ן, אָדער נעהמט זיי, אָדער דערשיסט
זיי.

מ א נ ק ע (אויסשטעלענדיג די ברוסט): שייט!

ח י י ע נ ק ע און ה ע ל ע נ ק ע (אויסשטעלענדיג זיין-

ערע בריסט, אין איין קול): שייט!

חנה (מיט א תחינה ניגון): אוי, זיי זיינען דאָך מיינערע
קינדער, צדקניות...
חיים (צו אסתר'ן און גאלדען): קינדער! לאָזט זיך
אויף בעסער דערשיסען!
חיים קעל מעלער (קוקענדיג צו די דריי מייד-
לעך): העלפט, אידישע טעכטער! ראטעוועט צוויי עהרליכע איי-
דישע מיידלעך!...
די דריי גאסען מיידלעך: (אין דער
זעלבער פאָזע) נו, שיסט!
די דריי אפיציערען (פערגאפט און איבער-
ראשט)!
דער עלטערער אפיציער: ס'איז גאָר אַנ-
דערע מיידלעך!
דער מיטעלסטער אפיציער: העלדינס!
דער אינגערער: יא, גאָר נישקשה'דיגע!
דער עלטערער אפיציער (אָנווייזענדיג אויף
מאנקען): זי הויבט מיר שוין אָן שטארק צו געפעלען.
דער מיטעלסטער אפיציער: זיי זיי-
נען אלע דריי מיר איצט געפעלען...
דער אינגערער אפיציער: יא, די אויגען
זייערע פלאמען, ווי ביי זשאָן ד'ארקס... (עולאכט זיך).
דער עלטערער אפיציער (ווי ניש זיכער):
לאָמיר אפשר די צוויי אבלאָזען...
דער מיטעלסטער אפיציער: עס איז
א שאַד... אָבער...
דער אינגערער אפיציער: ווען די דריי
בעטען אזוי העלדיש...
אלע דריי גאסען-מיידלעך (ווי איינ-
שטים): מיר פאָדערען!

דער עלטערער אפיציר (לאכט): ווי געד
פעהלט אייך די העזה!

דער מיטעלסטער אפיציר: (קוקענדיג
מיט פעראכטונג אויף אסתר'ן מיט גאלדען): איך האב פיינט פער-
ווינטע נשמות...

(חיים מיט חת'ן קוקען זיך איבער... אסתר און גאלדע שטער-
לען אויס זייערע אויגען און גלויבען ניט אין דעם וואס עס קומט
פאר...)

חייקעל מעקלער (מורמעלט): גזירת ת"ך...
(פאווע)

דער עלטערער אפיציר (צו מאנקען):
אלזא, זאג זיי דארטען, אז זיי זיינען פריי.
מאנקע (גלעט איהם שקאצעוואסע די וואנסען):
לויבליך!

חייקעל (צום מיטעלסטען): א, דו ביזט א וואוילער
קער...

(יעדע פון די דריי מיידלעך נעהמט אן אפיציער אונטער'ן
ארים און פיהרט איהם אין צווייטען צימער. — אסתר און גאלדע
לאזען אראב די קעפ אויף די הענט און פאלען אריין אין פערגער-
סענמחיות).

חיים מעקלער (צו חיים'ן): קען מען שעצען א
אידישע נשמה?...

חיים: ווער ווייס... איך ווער משוגע...

חנה: (פרום) גאט זאל זיי העלפען, צולאזענע...
אבער זיי האבען גאט אין הארצען... האבען גערעטעוועט מיינע
מעכטער פון שאנדע... (דריקענדע שטילקייט).

(פארהאנג לאנגזאם)

די צײַט געפֿאַנגענע.

פערזאנען:

ערשטער קאלאנעל.

צווייטער קאלאנעל.

א געפאנגענער.

א געפאנגענער.

(די סצענע קומט פאר ביי רוים נאָכ'ן חורבן בית שני).

ע ר ש ט ע ר ק א ל א נ ע ל (פאר'ן שוועל פון זיין הויז
צום צווייטען קאלאניעל קעגענאיבער): האָסט זיך שוין אויסגע-
רוהט פון לאנגען און שווערען קריעג?

ד ע ר צ ו ו י י ט ע ר : א, יא! דער קריעג איז פאר
מיר גאר נישט אזוי שווער געווען. איך האָב קיינמאל נישט גע-
גלויבט אין דער גרויסער קראפט פון די אידען.

ע ר ש ט ע ר ק א ל א נ א ל : דאָס איז שוין נישט
אמת: זיי האָבען געקעמפט ווי לייבען פאר זייער לאנד און
פרייהייט. דו ווייסט דאָך, ווי אזוי איך האָס דאָס דאָזיגע הארט-
נעקיגע און ווידערשפעניגסטע פאָלק, אָבער אן אמת מוז מען זא-
גען: מוט האָבען זיי גענוג ארויסגעוויזען.

ד ע ר צ ו ו י י ט ע ר (סארקאסטיש): עס האָט זיי
נישט גאר זייער מוט, נאָר זייער גאָט נישט געהאָלפֿען. זיי זיינען
פערטיליגט געוואָרען ווי שאָף און דאָס רעשט איז געפאנגען גע-
וואָרען.

ד ע ר ע ר ש ט ע ר : א, יא! עס איז פון זיי קיין שריד
ופליט נישט געבליבען, און וועגען די געפאנגענע וועל איך דיר
זאָגען דעם אמת — איך האָב מיך נישט געיאָגט שטארק נאָך
זיי. קנעכט האָב איך גענוג. איך האָב נאָר איין יונג געפאנגען.
ער איז זעהר שעהן, עס איז מיר געווען א שאַד צו הרג'ענען
איהם, אַבוואָהל ער האָט זיך געבעטען מיט די אויגען, און דער-
פאר טאקע האָב איך איהם לעבען געלאָזט. זאָל ער געפייניגט
ווערען אלס קנעכט, וועט ער וויסען, ווי אזוי מען איז מורד אין
דער דוימישער מאכט.

דער צווייטער : איך האב דוקא א סך געפאנען ווארים נישט? פאר מיינע פאלאצען און פעלער. נישקשט, זיי וועלען איצט זיין געטריי.

דער ערשטער : געפינען זיך צווישען דיינע געפאנגענע שעהנע און געזונטע?

דער צווייטער : זיי האבען ביי מיר אלע איין פנים. אבער איין געפאנגענע, נאך גאר א יונג מיידעל, איז א וואונדערליכע שעהנהייט. ווען איך זאל נישט האבען צום דאך זינען פאלק אזא טיעפע פערזאכטונג, וואלט איך זי געמאכט פאר מיין קעפס-ווייב... זי רייצט מיר זעהר. אבער איך קען עס נישט צולאזען, איך זאל מיין ליעבע א שקלאפין שנקען און נאך א טאכטער פון א בעזיענטען פאלק...

דער ערשטער : א, געטער! ווי קענסטו גאר אזוינס טראכטען? דו וואלסט דעם רוימישען יחוס דערמיט פערפלעקט.

דער צווייטער : געוויס! דער רוימישער יחוס איז מיר גענוג טייער. אבער דו ווילסט וויסען א סוד, וועל איך דיר ענטדעקען.

דער ערשטער (נייגער) : איך בעשווער דיר אין נאמען פון יופיטער, דערזעהל!

דער צווייטער (פליסטערנד) : מען דערזעהלט, אז טיטוס האט זיך א געליעבטע פון די געפאנגענע אויסגע-וועהלט. זאלען מיר עס גלויבען אויפ'ן גרויסען העלד און זייער גער?

דער ערשטער : דער זיענ פער'שיכור'ט, און מען קען זיך אין שיכרות אלץ ערלויבען... (פויע).

דער ערשטער : דאך פערדריסט מיר, וואס איך האב נאך פון זיי נישט געפאנגען. אלס קנעכט, קען זיין, זיינען די אידען רוהיג. אבער ווייסטו, וואס מיר איז איינגעפאלען?

דער צווייטער : וואס קען איך וויסען ? זאג מיר.

דער ערשטער : דו זאגסט, זיין צווישען דיינע געפאנגענע געפינט זיך זעהר א שעהנע אידן...

דער צווייטער : ווען איך וואלט נישט מורא האבען פאר זינה, וואלט איך זי געגליבען צו איינער פון אונזער רע געמינס...

דער ערשטער : האסט שוין געזינדיגט ! די געדער וואלען דיר פערגעבען. איך בין אבער איצט אויסען וואס אנדערש. איך וועל מיט דיר א געשעפט מאכען...

דער צווייטער (פערנאונדערט) : געשעפט ? ווי קומסטו, פאטריציער, צו אזא געמיינער זאך, ווי געשעפט... דו ביזט אויך ווי שיכור פון זיעג און רעדסט דומהייט.

דער ערשטער : א, שרעק זיך נישט. איך בין גענוג שטאלץ מיט מיין רוימישען יחוס. איך האב נאך א ווייז געדאכט... איך וועל דיר זאגען דייטליך: איך האב א שעהנעם קנעכט געפאנגען, דו א שעהנע שקלאפין, — לאמיר זיי צוואר מענפארען און זיי וועלען זעהר שעהנע קינדער געבוירען, און אט די קינדער וועלען מיר זיך טיילען און וועלען שעהנע קנעכט שפעטער האבען.

דער צווייטער : אויב עס געפעלט דיר שטארק. קען איך דיר עס צוליעב טאן. איך בין אבער אין ספק, צי וועלען זיי ביידע וועלען פערקעהרען אהן חופה... ביי די אידען איז מען זעהר אבנעהיט. די צניעות איז זעהר שטארק אין זייערע פארמיליעס. לויט זייער תורה קומט דערפאר די גרעסטע שטראף.

דער ערשטער : א, זיי רוחיג, פריינד. צוויי יונג געוועזענס, מעגען זיי שטאמען פון אידישען פאלק, ווען זיי בלייבען אליין אין דער פינסטער... דערצו וועלען מיר זיי נאקעט אויסטאן... זיי וועלען שוין פערגעסען אן זייער תורה און אן

זייער צניעות און אן זייער גאט...
(ביידע לאבען).

דער צווייטער : יא, דאס ביזטו גערעכט... און
איבערהויפט געפעלט מיר די גאנצע שפיעל. אלזא, גוט, פריינד,
איך בין וויליג דאס צו טהאן. טאקע די נאכט וועלען מיר זיי צו-
זאמענפארען.

דער ערשטער : גיב דיין שקלאפין א בעסערען
נאכטמאל צו עסען...

דער צווייטער : א, עסען עסען זיי אלע וועניג...
נישט אלץ איז זיי דאך ערלויבט... עס ארט מיך דוקא נישט, וואס
זיי עסען וועניג, איך וויל זיי אליין פיעל עסען נישט געבען...
אבער דער שעהנער שקלאפין האב איך שוין געוואלט מעהר עסען
געבען, עסט זי נאך וועניגער ווי אלע... זי זיצט מיט שטארע
בליקען און קוקט צו מזרח-זייט...

דער ערשטער : מיינער אויף אזוי... קוקט אלץ
צו מזרח-זייט...

צווייטעם בילד.

(א פינסטערער חדר. אין איין ווינקעל זיצט האלב-נאקט
די געפאנגענע אידן. איהרע לאנגע שווארצע האהר צע-
ווארפען איבער די אקסלען און העלפט איבער'ן פנים. אין
צווייטען ווינקעל זיצט אויך האלב-נאקט דער געפאנגענער
נער. זיינע אויגען האלט ער געשלאסען, דעם קאפ אראפ-
געלאזט אויף די קניח...)

דער געפאנגענער (פון זיין ווינקעל, קרעכ-
צענדיג) : א, מין פאטער, מין פאטער ! וואו ביזטו איצטער...

ביזטו דער'הרג'עט, פערטיידיגנענדיג דאָס הייליגע הויז, אָדער
דיין כהונה איז פערשוועכט געוואָרען, און געפינסט זיך, ווי איך
ביי די געצענדיגער פאר א קנעכט? ... א, מיין פאָטער, מיין
פאָטער!

די געפאנגענע (פון צווייטען ווינקעל, שליכ-
צענדיג): מיין פאָטער, דער שעהנסטער אידישער מאַן... וואו
איז ער איצט?...

דער געפאנגענער (וויינט אין דער שטיל): א,
הייליגער גאָט! מיט א פרעמדער פרוי אין איין חדר... איך בין
דעם כהן-גדול'ס זוהן... מיין כהונה איז פערשוועכט...

די געפאנגענע: א, ווען... מיין פאָטער וואָלט
עס וויסען, וואו איך געפין זיך איצט און מיט וועמען — מיט
א רוימישען שקלאף... א, ער זאָל מיר האַטש נישט אַנריהרען...
איך וועל מיר בעסער לאָזען טויטען...

דער געפאנגענער (שטיל צו זיך): א, די וויל-
דע צולאָזענע רוימער! זיי מיינען, אז איך וועל זינדיגען
מיט א פרעמד מיידעל, א שקלאפין... שטארבען וועל איך דאָ
און וועל זי נישט אַנריהרען.

(פון ביידע ווינקלען הערט זיך א שלוכצען). אין קליינעם
פענסטערל הויבט אַן ווערען גראָהער און גראָהער. עס קוקט אַריין
אין חדר א שטיקעלע הימל... עס ווערט ליכטיגער, ליכטיגער...

די געפאנגענע: א דאָנק דיר, גאָט! עס טאָגט
שוין, און דער פרעמדער האָט מיר נישט אַנגעריהרט... איך דאָנק
דיר, גרויסער גאָט!... ריין בין איך ווידער געבליבען, ווי מיין
פאָטער האָט מיר געלערנט, ווי מיין ברודער... א, מיין ברודער,
ווי לייעב האָב איך דיר געהאט! וואו ביזטו איצט?...

דער געפאנגענער (פון צווייטען ווינקעל):
די זון געהט שוין אויף, און פאר אונז איז זי אויף אייביג פער-
לאָשען. די שטראהלען פאלען איצט אויף די חורבות פון בית-
המקדש... נישטאָ קיין כהן, קיין נביא... און וואו זיינען מיינע

ליעבליכע, מיין פאָטער, מיין מוטער, מיין ליעבע שענהע שוועס-
טער — איז זי אויך, ווי איך, געפאנגען געוואָרען? (הויך אויפ'ן
קול, פערברעכענדיג מיט די הענד) אָ, מיין שוועסטער! מיין
שוועסטער!

ד י ג ע פ א נ ג ע נ ע (איבערראשט): עפעס א בע-
קאנטער קול... איז עס מעגליך?... (הויבט אויף פאָרוכטיג די אוי-
גען, בעמערקט אָבער דעם געפאנגענעם נאָקעטען קערפער, לאַזט זיי
שעל אַראָפּ...) פרעמדער מענש! רעדט עפעס נאָך. איך וויל
הערען אייער קול.

ד ע ר ג ע פ א נ ג ע נ ע ר (דיוועלבע איבערראשונג):
וועמעס קול הער איך, מיין גאָט! (הויבט אויף די אויגען, בע-
מערקט אָבער דעם האַלב-נאָקעטען קערפער און פערשטעלט זיי צוריק
מיט די הענד...)

ד י ג ע פ א נ ג ע נ ע : (ציטערנדיג מיט'ן גאנצען קער-
פער): ווער ביזטו, פרעמדער?

ד ע ר ג ע פ א נ ג ע נ ע ר : ר' ישמעאל כהן גדול'ס
זוהן...

ד י ג ע פ א נ ג ע נ ע (שפרינגט אויף פון אַרט, לויפט צו
צום צווייטען ווינקעל און שרייט אויס): מיין ברודער! מיין
ברודער!

ד ע ר ג ע פ א נ ג ע נ ע ר (שמעלט זיך אויף): אָ,
מיין שוועסטער, מיין שוועסטער! וואו האָבען מיר זיך עס גע-
טראָפּען? נישט אויפ'ן באַרג ציון, נאָר דאָ אין א פינסטערען
חדר, ביי געצענדינער! (פאלען איינע די אַנדערע אויפ'ן האַלז
און וויינען לאַנג, לאַנג, ביז זיי געהען אויס אין טרעהערן, און
פאלען מיט אויף דער ערד אַרומגענומען...)

(עס עפענט זיך דאָס שמאָלע טירעל פון חדר, און די צוויי קאָ-
לאַגעלען געהען אַרײַן, לאַכענדיגע.)

ד ע ר ע ר ש ט ע ר : זעהסט, ווי פעסט זיי ליגען אַרומ-
גענומען... און מיר האָבען מורא געהאַט, אז זיי וועלען זיך נישט

צוריהרען איינע צו די אנדערע...

ד ע ר צ ו ו י ט ע ר : ווער קען זיי וויסען... קום, לאז
מיר זיי נישט שמערען...

(אב)

דער טויטער פערדמארשאל.

(דיאלאג)

אין א קליינע אפיציערען-פאלאטקע זיינען געזעסען צוויי
רוסישע אפיציערען און האבען צווישען זיך געפיהרט פאלגענד-
דען געשפרעך.

ע ר ש ט ע ר א פ י צ י ע ר : איז וואס זענט איהר.
קאפיטאן, אזוי פערצווייפעלט? דער קריעג איז נאך נישט גע-
ענדיגט. ענדליך וועלען מיר דאך זיענען.

צ ו ו י י ט ע ר א פ י צ י ע ר (קוקט אין דער ווייטקייט
אריין): מיר — זיענען? כא-כא-כא... אונמעגליך!... מיר הא-
בען שוין פערשפיעלט.

ע ר ש ט ע ר א פ י צ י ע ר : מען קען נאך נישט
וויסען... אונזער ארמטע איז נאך גענוג גרויס... אויף יעדען
געפאלענעם סאלדאט האבען מיר צעהן נייע...

צ ו ו י י ט ע ר א פ י צ י ע ר (קוקענדיג אין דער
ווייטקייט, ווי ער וואלט עמיצען געזעהן): גארנישט קען אונז
שוין העלפען... (שמויכעלט מיט א מאדנעם שמויכעל) מיר זיינען
פערלארען!

ע ר ש ט ע ר א פ י צ י ע ר : איהר רעדט, קאפיטאן.
נישט ווי א מיליטער-מאן, וואו איז אייער מוטה אהינגעקור-
מען? עס וואונדערט מיר אויף אייך. איהר האט דאך בעפאר
דעם קריעג אזוי פיעל מוטה און גלויבען ארויסגעוויזען.

צ ו ו י י ט ע ר א פ י צ י ע ר : אה, מיין גאט! בע-
פאר'ן קריעג... דעמאלט האב איך געגלויבט אין אפאלשטענדי-

„ען רוישען זיענען... אבער איצט, וויסענדיג ווער אונזער פעלד-מארשאל איז, קען איך ניט גלויבען...”

ע ר ש ט ע ר א פ י צ י ע ר : איהר גלויבט דען ניט אין די מיליטערישע פעהיגקייט פון אונזער פעלד-מארשאל ניקאָלאַי ניקאָלאַיעוויטש? מען מוז צוגעבען, אז נאָך אלע מפלות איז ער פאָרט א העלד און איך בין זיכער, אז ענדליך וועט ער דעם שונא פערלאָגען און ער וועט זיעגרייך מיט אונזער נייער ארמעע אריינדרינגען אין שונא'ס לאַנד.

צ ו ו י י ט ע ר א פ י צ י ע ר : אָ, יא! ווען ער וואָלט געוועזען דער פעלד-מארשאל וואָלט עס אפשר פריהער אָדער שפעטער געשעהן. צו אונזער גרויס אונגליק איז ניט ער דער פעלד-מארשאל... מיר לעבען אלע אין טעות. (גלאַנצט אויס די אוי-גען און קוקט אין דער ווייסקייט אריין, שמויכלענדיג פערדעכטיג.) ע ר ש ט ע ר א פ י צ י ע ר : (דריקענדיג מיט די פלוי-צעס): איך פערשטעה אייך ניט, הערר קאפיטאן, עפּים רעדט איהר זאָנדערבאר... וואָס הייסט מיר לעבען אין טעות: צוויי-פעלט איהר דען, אז דער ריכטיגער פעלד-מארשאל איז ניקאָלאַי ניקאָלאַיעוויטש, דער מאן פון גרויסען מוטה און שטארקען ווילען! מיינט איהר דען, אז ער לאָזט זיך בעאיינפלוסען פון אנדערע?...

צ ו ו י י ט ע ר א פ י צ י ע ר : יא... איך ווייס אלץ... ניקאָלאַי ניקאָלאַיעוויטש איז אַפּיציעל דער פעלד-מארשאל... ער איז א מאן פון גרויסען מוטה... קיינער קען אויף איהם ניט ווירקען... ער איז דער איינציגער פיהרער... מיר אלע זיינען איהם אונטערווארפען, זיינע בעפעהלען זיינען אונז הייליג אָבער (שמויכלענדיג) ער איז דאָך ניט דער פעלד-מארשאל.

ע ר ש ט ע ר א פ י צ י ע ר : פאר קיין פאל פערשטעה איך ניט, הערר קאפיטאן, איך וואָלט געוואָלט איהר זאָלט עס מיר ערקלערען דייטליכער...

צ ו ו י י ט ע ר א פ י צ י ע ר : דייטליכער... הם... עס

איז נישט אזוי לייכט... דאס דארף מען קענען זעהן... מען דארף האבען דערצו אנדערע אויגען... און דערצו... אף, איהר וועט עס נישט פערשטעהן, איהר זיינט א צו געזונטער מענש... און דערצו א נישט גלויביגער...

ערשטער אפיציער (בעטראכט דעם קאפיטאן מיט פארשענדע בליקען) איהר זיינט נישט געזונט, הערר קאפיטאן, איהר האט געדארפט נעהמען אורלויב... אבערוועהן זיך א פאר וואכען...

צווייטער אפיציער: מיין פריינד, איך פיהל מיר גאנץ געזונד... נישט דאס... (ראש) אבער ווער איז אונזער פעלד-מארשאל ווייסט איהר אלץ נישט... (צולאכט זיך).
ערשטער אפיציער (דערשראקען): הערר קאפיטאן... זאל איך אימיצען רופען... מיר דאכט, אז איהר האט הייז...

צווייטער אפיציער (בייז): איהר זאלט זיך נישט דערוועגען... שטענדיג איז מיט איך אזוי, הויבט מען אן יעדן זאכען אין זייער ריכטיגען געשטאלט הייסט עס ביי איך: קראנקהייט, הייז. — אידיאטען!...

ערשטער אפיציער: אבער... מען זעהט דאך, אז איהר זייט, הערר קאפיטאן אביסעל מיעד... איהר האט געדארפט ווירקליך אויסווינקען א פאר וואכען רוה פאר אייך... נאכדעם וואלט איהר מיט פרישע קרעפטען געקענט שלאגען זיך מיט'ן שונא און פיהרען אייערע ראטעס אויפ'ן ריכטיגען וועג, צום זיעג און רוהם...

צווייטער אפיציער (שטרענג): און וואס וועט ער זאגען?

ערשטער אפיציער (פער'חרוש'ט): ווער?
צווייטער אפיציער: דער פעלד-מארשאל!
ערשטער אפיציער: וועלכער פעלד-מארשאל?
צווייטער אפיציער: נו, געוויס נישט דעם

צאר'ס אַנקעל... ער איז שוין לאנג אויס פעלד-מארשאל... אז
איך זאג פעלד-מארשאל מיין איך יענעם, יענעם... איהר קענט
איהם ניט... אבער ער איז דער אמת'ער...

ע ר ש ט ע ר א פ י צ י ע ר : בערוהיגט זיך, הער קא-

פיטאן...

צ ו ו י י ט ע ר א פ י צ י ע ר : איך בין זעהר רוהיג
(שמיכעלט) אבער טאקי דערפאר ווייס איך ווער אונזער פעלד-
מארשאל איז...

ע ר ש ט ע ר א פ י צ י ע ר (סמארענדיג צו בעהערשען
זיך) : אנו. לאָמיר אויף וויסען ווער איז ער, ווי באלד אז ניט
אונזער גרויסער ניקאָלאַי ניקאָלאַיעוויטש...

צ ו ו י י ט ע ר א פ י צ י ע ר (אויפגעלעבט, די אויגען
פינגלען) : אָט איצט געפעלט איהר מיר... הערט'זשע מיך
אויס... דאָס איז געוועזען א פאָר וואָכען נאָכדעם ווי דער קריעג
מיט'ן שונא האָט אויסגעבראכען... מיר זיינען נאָך געווען אלע
פול מיט מוטא און גלויבען אין א שנעלען און ערפאלגרייכען
זיעג... איך האָב דעמאָלט געפיהרט מיין ראָטע צו דעם וועג,
צום דייטשען גרעניץ... קעגען אונז האָבען געוואנדערט מחנות
אידען... דאָס האָט אונזער בריגאדנער זיי ארויסגעשיקט.
מסתמא האָט ער אזוי פערשטאָנען... איך שטעל מיך נישט גע-
גען די בעפעהלען פון א בריגאדנעם... אונזערע סאָלדאטען האָ-
בען זיי אויסגעלאכט... זיי זיינען ווירקליך געווען זעהר קאָ-
מיש און לעכערליך ביין לויפען... זייערע לאנגע קאפאָטעס
האָבען געפלאטערט ווי פליעגלען פון שווארצע גרויסע דערשראָך
קענע פויגעל... נאָר ביסלעכווייז, ביסלעכווייז זיינען זיי פער-
שוואונדען פון אונזערע אויגען... מיר זיינען געגאנגען איבער
פעלדער... פוסטע פעלדער... עס איז געווען הערבסט. און אָט
האָט אונזער ראָטע בעגעגענט איין איינציגען אידען, א קליי-
נער, א דערשראָקענער... ער איז געלאָפען קענטיג פאר שרעק,
וואָס ער איז אָנגעשטאָנען פון זיינע ברידער און ער האָט זיי

געוואלט אניאנען... אין האנד האט ער געהאלטען א פעקיל. איינער א סאלדאט האט א געשרעה געטהאן: שפיאן! מעהר וואס דער דאזיגער ניט געברויכט. גלייך האב איך א קאמאנד דעזע געטהאן: שיעסען. אין א רגע ארום איז שוין דער איד געלענען אויסגעצויגען און ארום איהם א טייכעלע בלוט... איך זעה איצט פאר די אויגען דעם דאזיגען געפאלענעם אידען, מיט דעם פערגליווערטען שרעק אין די אויגען... איך האב מיך צוגע- בויגען, גענומען דאס פעקעל און אָבערבונדען... עס זיינען ארויס- געפאלען ביכער... מאַדנע ביכער.. גרויסע אותיות... אזוינע אלטע, געהיימיניספולע.. איך האב איבערגעלייענט די אונטער- שריפטען אויף רוסיש אויף דער ערשטער זייט, ערשט דאס זיי- נען געווען הייליגע אלטע אידישע ביכער... די ביבעל... דער תלמוד... און נאך אזעלכע פון זייערע אלטע ביכער... איך האב נאך אמאל א קוק געטהאן אויף דעם דערשאסענעם און האב גלייך בעמערקט, אז דער פערגליווערטער שרעק פון די אויגען איז פערשוואונדען. אנשטאט א שרעק האט אין זיי גערוהט א שמייכעל... אבער עפעס אזא מאַדנער... איך וועל ניט זאגען א בייזער.. נאר עפעס א פאַרוואַגענדיגער, א דראַהענדער... „אלץ איז איצט פערלאָרען!“ האב איך א טראכט געטהאן און זיך געלאָזט מיט מיין ראַטע ווייטער, מורא האָבענדיג זיך אומצו- קוקען. מיר האט זיך געדאכט, אז דער דאזיגער איד, וואָס איז פאר אומזיסט און אומנישט דערשאסען געוואָרען וועט מיך נאָך יאָגען... מיין שרעק איז אבער געווען אומזיסט... ער האט מיך נישט נאָכגעיאָגט! אבער שפּעטער האב איך איהם געזעהן שווע- בען אלץ פאַראוים און פאַראוים...

מיר האָבען נאָכדעם געהאט אייניגע כלומרשטע זיענען. די מיליטער האט געוויבעלט... איך אָבער האב געוואוסט, אז עס איז נאָר אויף א וויילע... קיין נצחונות קענען מיר שוין ניט האָ- בען... ווייל דעם קריעג פיהרט אַז אַט יענער דער'הרג'עטער איד... ער געהט שטענדיג פאַראוים, ווי א פערלד-מארשאל אין

זיין שמייכל איז די קאמאנדע. ער גיט א שמייכל און מיר
פערלירען א פעסטונג, א צווייטען און מיר זיינען אין פלעז.
א דריטען און מיר זיינען אלע אין א פאסטקע ביין שונא... יא.
פריינד, אונזער פעלד-מארשאל איז יענער איד... מיר וועלען
פערלארען געהן! דער טויטער פעלד-מארשאל איז מוטהיג און
ענטשלאסען... איד זעה איהם פאראויס אונזערע מחנות און ער
יובעלט מיט זיינע נצחונות איבער אונז... וואס קענסטו איצט
טהאן? נאך אמאל שיעסען איהם קענסטו ניט... אונבעזיער-
באר איז דער טויטער פעלד-מארשאל...

ע ר ש ט ע ר א פ י צ י ע ר (מיט בעדויערן): איהר
זייט טראנק, הער קאפיטאן: כ'וועל אייד נעהמען אין שפיטאל...
צ ו ו י י ט ע ר א פ י צ י ע ר (מיט פעראכטונג): איהר
פערשטעהט עס ניט... און דאס איז אייער אונגליק... איבריגענס
קענט איהר מיר אוועקפיהרען אין משוגעים הויז, דאָרט איז
איצט מיין פלאץ, אונזער אלעמענס פלאץ... (צולאכט זיך) אבער
איצט ווייסט איהר שוין ווער דער פעלד-מארשאל איז... הא-
הא... אט יענער קליינער דערשראקענער איד... חירי-חי...
דאָס האָב א י ד איהם געמאכט פאר א פעלד-מארשאל... ער
איז א העלד, ער וועט זיעגען, זיעגען, זיעגען!... איצט, פריינד,
פיהרט מיר! איד בין גרייט!...

מִתְנַחֵל לְאֵלֵינוּ.

דער פאפולערער מאי.

(פון סהעאטער לעבען).

העררי קלינגער, דער שוישפיעלער איז געזעסען אין דער קליינער בעקעריי אויף האוסטאָן סטריט און בעשטעלט א גלאָז קאווע מיט קייק.

געקומען איז ער אהער עקסטרא, ווייל א גלאָז קאווע רע-כענט מען דאָ דריי סענט און קיין טיפ דאָרף מען דאָ ניט געבען. ביז היינטיגען טאָג איז דאָס פאר איהם געווען א גרוי-סער קרן. קלינגער איז אפילו קיינמאָל ניט געווען קיין פער-שפאָרער. פערקעהרט, ער האָט אלע מאָל ליעב אַ הוליע צו טהאָן, ווי זיינע אויסגערעכענטע חברים דריקען זיך וועגען איהם אויס מיט איראָניע און פאָרוואָרף. אָבער ביי יעצטיגער שווע-רער לאַגע זיינער, נאָכדעם ווי ער האָט זיך צוקריעגט מיט אלע מענערזשערס און איז אַ גאָנץ ווינטער ניט אַנגאזשירט גע-ווען, האָט ער געמוזט אָנהויבען צו קאַרגען.

נאָכדעם ווי דער קעלנער האָט איהם צוגעטראָגען די קאפע און האָט ווי מיט אַ שמייכעלע איהם אָנגעקוקט, האָט קלינ-גער דערפיהלט, אז דאָס בלוט געהט איהם אין פנים אריין. ער האָט מורא געהאַט, אז דער קעלנער האָט איהם זיכער דערקענט.

ער האָט געזופט די קאווע און געטראכט:

— צו אלדי טייוועל! אלע טענען מיר! איך בין זיכער,
אז דער דאָזיגער האָט מיר דערקענט! אודאי מיר נע-
זעהען אין „מירעלע אפרת“.

ער האָט אראָבגעלאָזט דעם קאַפּ און געזוכט פערנעסענ-
הייט אין דער קאַפּע קאווע, ווי א שכור אין דער נלעזעל משקה
און וויעדער געטראכט:

— מען קען זיך פון די דאָזיגע „פאטריאָטען“ ניט אויס-
בעהאַלטען. וואו דו זאָלסט ניט קומען, געפינט זיך איינער וואָס
קען זיך און שמייכעלט צו דיר...

ער האָט זיך שוין געוואָלט אויפהויבען, בעצאָהלען און
ארויסגעהן, אָבער ווענדענדיג די אויגען אין א זייט ערגעץ
האָט ער בעמערקט, ווי עס זיצט ביי א ווינקעל טישעל א מאַן,
וואָס קוקט אויף איהם און דאכט זיך, אז ער גריסט איהם.
— א בעקענט פנים! — האָט קלינגער א טראכט נע-
טהאָן.

נאָר איידער ער האָט צייט געהאט צו דערמאָנען זיך ווער
יענער איז, איז דער לעצטער אויפגעשטאַנען, זיך געלאָזט געהן
מיט א ברייטען שמייכעל צו קלינגער'ס טישעל און צוגעהענ-
דיג צו קלינגער'ען, האָט ער גוט־ברודעריש איהם אויסגעצוי-
גען די האַנד:

— העללאָן, מר. קלינגער! ווי קומט איהר אהער?...

קלינגער האָט איהם בעקוקט און זיך ענדליך דערמאָנט:

— מר. וואשקינד! פון באַוערי מיוזיק האָל! ווי קומט

א י ה ר אהער?

— איך שפיעל דאָ סקעטשעס אין א מואווינג פיקטשור

פלאַץ, האָב איך מיר אריינגעכאפט א קאווע אויסטרינקען....

„אז אַד און וועה איז צו מיר!“ — האָט קלינגער אינער-

ליך געקערעכצט. — איך, דער ליעבלינג פון פובליקום, און דער

דאָזיגער קאליקע אין איין פלאַץ...

ער האָט אָבער זיך טיעפער איינגעקוקט אין יענעם'ס פנים און האָט בעמערקט אין זיינע אויגען טרויער און אונזער פריעדענהייט און ער איז צו איהם גוט אויפגעלעגט געוואָרען: — איהר שפיעלט שוין גאר אין מאווינג-פיקטשור פלאץ? — וואָס זאָל מען טהאָן? — האָט וואשקינד מיט הכנעה געענטפערט, אז דער מיוזיק-האַלל אויף דער באַוערי האָט זיך צוגעמאכט, האָב איך מיר פערפאַסט אַ פאַר סקעטשעס און פיהר זיי אויף מיט א „פארטנער“ אין מאווינג פיקטשור פלעצער... — מאכט איהר אַ לעבען? — האָט קלינגער מיט אנטהייל געפרעגט.

— גאר נישקשה... דער עיקר אָבער, איך דארף מיך ניט בלאמירען. מיין נאָמען אויף די פאַוסטערס פיגורירט ניט. היינט וואָס געהט עס מיך אָן. — דאָס איז וואויל! — האָט קלינגער געלויבט. — אַבי דאָס „פאַלק“ זאָל דיך ניט קענען.

און אַינקוקענדיג מיט פריינדשאפט וואשקינד'ן, האָט קלינגער זיך גענומען אויסצורעדען דאָס האַרץ.

— עס איז, ברודער, ניטאָ קיין ערגערע זאך, ווי זיין פאַר פולער, בעליעכט ביין פאַלק פאר אַ נאש-בראַט. אָט געהמט אַ ביישפיעל פון מיר. דאָס פובליקום קען מיך ווי אַ בייזען שיי לינגער, מיין נאָמען איז אַדווערטייזט אין די צייטונגען. אייב קאהאן אליין האָט שוין וועגען מיר געשריעבען, אפילו מיין פיקטשור געגעבען אין „פאַרווערטס“, היינט די קלענערע רעדאקציעס איז דאָך אָבגערעדט; דער רעדאקטאָר פון „אידישען גליק“ האָט מיך פערגליכען צו שילדקרויט'ען... זיינט איהר אַ מבין? ... מיט איין וואָרט, מען האָט מיך אויפגעבלאָזען, גער מאכט פאר א „סטאר“ און דאָס פובליקום אליין האָט מיך אויך, — בעקלאָגען זיך קען איך מיך נישט, — נענוג אָבער שעצט. איך פלעג קריגען די גרעסטע אפלאווען. מען פלעגט ווערען הייזעריג שרייענדיג: קלינגער! איך בין אַ ליעבלינג.

איך האָב פאטריאָטען און פאטריאָטקעס... וואָלט דאָך אַן אַנ-
דערער געוועזען גליקליך, צופריעדען, און וואָלט עס געהאַלטען
פאַר אַ כבוד... מיך אָבער, ברודער, קוילעט דאָס אַוועק! עס
מאכט מיך אונגליקליך! וויל מיין נאָמען שטימט ניט מיט מיין
טאש. איהר פערשטעהט? אז מען איז פאַפּולער, מוז מען זיין
רייך. ווען ניט, פאַסט זיך דאָס ניט און מען ווערט אַלע ווילע
פערשעהמט. נאָך מיין מיינונג מוז אַ פאַפּולערער מענטש האָר-
בען אַן אייגענע ווילע ערגעץ ווייט הינטער'ן שטאָרט און וויי-
זען זיך פאַר'ן עולם מוז ער בלוין ווען ער שפיעלט. אָבער-
שפיעלט — זען זיך אַריין אין אויטאָמאָביל און פאַהר אַוועק
צוריק אין דיין ווילע. ווילסטו אַ ביסעל פערברענגען, לאָז זיך
אַוועק צו מאָרטענס. דאָרטען איז דיין פלאַץ. צווישען גרויסע
קינסטלער, צווישען גרויסע שריפטשטעלער... נאָר ניט ווייז
זיך צורפּוס אויפ'ן סטריט. עס שאַרט ניט אמאָל דורכצושפּאַ-
צירען זיך צורפּוס אויך. פערקעהרט, אמאָל פאַסט עס נאָר צום
געשעפט: געהסט זיך לאַנגזאַם, אָנגעהאַנגן אין אַ צילינדער, אַ
סמאָקינג, ווינטער אין אַ פוטער, געאַרעמט מיט אַ שענהע
ליידי, איבער סעקאָנד עוועניו, צי אפילו איבער גרענד סטריט
און דאָס פאַלק בעוואונדערט דיך: אָט דאָס געהט קלינגער מיט
זיין געליעבטע. מיט אַ ווייב פאַסט ניט פאַר אַ קינסטלער.
קינסטלער שפּאַצירען מיט געליעבטע...

אָבער שטעל זיך פאַר, ברודער־לעבען, אז אזא מאַן ווי
איך איז ניט קיין ביזנעס־מאַן. לעבען לעב איך בלוין פאַר דער
קונסט, האָב זיך מיינע קאַפּריזען, וויל אויפטרעטען דוקא אין
גאַרדיו'ס, אַש'ס און פינסקי'ס שטיק, וויל זיך צום ניעדריגען
געשמאַק פון פאַלק ניט אַרונטערלאָזען, מיט די מענעדזשערס
קיין קאָנטראַקטען שרייב איך ניט. ערשטענס, ברעכען זיי איהם,
אויב זיי לוינט זיך, סיי ווי סיי; צווייטענס, האַלט איך, אז אַ
קינסטלער טאָר זיך ניט קאָנטראַקטירען. דאָס איז אַ בעליידי-
גונג! וואָס זשע קומט אַרויס, ברודער!... לאַכען זיי מיך טאַקע,

אלע אויס, אפילו די קאלענען... אלע אנערקענען, אז איך בין א גרויסער טאלאנט, א גרויסער טראניקער, כאטש אין קאמירשע ראָלען „ביט“ איך זיי אויך... און אז עס קומט צו אנגא-זשירען אויפ'ן סיזאן, פערנעהמט ענדליך מיין פלאץ א קאליקע... מיינט איהר, אז דאס פאלק מאַהנט מיך ביים מענערזשער? חס וחלילה! אין גיכען ווערט דער קאליקע נאָך בעריהמטער ווי איך. מען שטעלט ארויס אויפ'ן פאָסטער 'יין פיקטשור אביסעלע גרעסער און ער איז שוין דער לעבלינג... וואָלט איך צופריעדען געווען. געהט עס איז דר'ווער די פאָפולאריטעט מיט'ן נאָמען! פערקעהרט, איך וויל מען זאל מיך אין נאנצען פערנעסען. אויס קלינגער! קלינגער דער שוישפיעלער איז גע-שטאַרבען. עס וויל לעבען קלינגער דער געוועהנליכער מענש. און אלס א געוועהנליכער מענש קען איך נעהן אין א שאפ ווי אלע מיינע אדעסער לאַנדסלויט און ארבייטען ביי קלאָוס. עס איז ניט שווער זיך אויסצולערנען..

איהר ווילט הערען א ווייז, וועל איך איך דערצעהלען. איך בין שוין טאקע געווען אין א שאפ. געשטעלט זיך אין דער רייהע מיט אלע ארבייטער און געווארט. מיינט איהר, האָט מען מיך דאָרטעניט דערקענט?

— וואָס טהוט איהר דאָ, מר. קלינגער? — האָט איינער א דאָרער בחורעל אויסגערופען הויך. אלע ווארטענדע אַר-בייטער האָבען זיך אומגעקוקט און דער גרעסטער טייל פון זיי און איך האָב מיך פערשעהמט ווי א גנב און געמוזט אַבטראַ-האַט מיך דערקענט און מען האָט מיך געמאכט אַן אַוואַציע גען זיך. וואָס מיינט איהר האָבען זיי געמיינט? אז איך וויל שטודירען דאָס לעבען, נאָכמאַכען די מינעס פון די אַר-בייטער... איהר פערשטעהט, וואָס פאר א אידיאָטען דאָס זיי-נען?...

שלעכט! זאָג איך איך! אזוי איז מיט אלץ. אנגאזשירט בין איך ניט, פערדיענען פערדיען איך ניט קיין פעני, טראכט

איד מיר, איד וועל מופען ערגעץ אין אן אַרימער וואוינונג, אין אַ פאמיליע־הויז, איד בין איינער אליין, וועל מיך בעהאלטען פון דער וועלט, און אויס קלינגער. איז נישט געפידעלט! ווי באלד אז די קונסט האבען פערבאפט די מענערזשערס, איז אויס קונסט.

לאז איד מיך אין אן אַרימע סטריט ערגעץ אין א פער־וואַרפענעם ווינקעל זוכען א בעד־רום פאר אַ פאַר דאָלאַר א חודש, ווי אין אמאָליגע יאָהרען, ווען איד בין נאָר וואָס אהער געקומען. איז אָבער, ברודער, לאַ מיט אן אַלף. וואו איד געה אריין, אלץ מיינע פערעהרער, ליעבהאָבער און בעוואונדערער: אַך, מר. קלינגער! וואוהין האָט איהר פערבלאָנדזשעט... און די מיסעס בעגלייט מיך פון די צובראָכענע טרעפ און איד מוז אויסטראכטען א משוגענ'עם תיריץ: ווי אזוי קום איד אהער . . .

און וואָס איז מכה רעסטאָראַנטס? איז דען נישט די זעלבע זאך. אַט בין איד אריין אהער, אין אן אַרימע בעקעריי... אין טאָש האָב איד עטליכע סענט, דאָבט זיך דרייצעהן... נו, האָב איד גערעכענט, קאפּע דריי, געבעקס פינף, — איז אַכט, בלייבט מיר נאָך פינף סענט אויף אַ פעקעל מעקקאס. ווייזט זיך ארויס, אז דער קעלנער איז א פערעהרער מיינער; איהר זעהט, ווי ער קוקט אויף מיר... ער האָט מיך אודאי געזעהן אין „חאָשע די יתומה“ און אפשר אין גאָלדפאדען'ס „בן עמי“, נו, מיינט איהר, וועט ער נישט קריגען דעם ניקעל א „טיפ“... נאָר דאָ האָט דער שוישפיעלער פון די סקעטשעס מר.

זואשקינד איהם איבערגעריסען און זיך אָבערופען: — נו, מר. קלינגער, וואָס אנבעטרעפט דעם ביל דאָ אין רעסטאָראַנט, וועל איד בעצאָהלען... אויך דעם „טיפ“ נעהם איד אויף זיך...

דער פאָפּולערער און בעליעבטער שוישפיעלער קלינגער האָט זיך געדונגען אביסעל וועגען דעם, אָבער ענדליך האָט ער

אויסגעפיהרט. עס חייסט, ער אליין האט בעצאחלט זיין אייגע-
נעם ביל און איז צרויס פון דער קליינער בעקעריי אהן איין
סענט.

דערפאר אבער האט ער זיך געפיהלט ערלייכטערט, נאכ-
דעם ווי ער האט זיך אביסעל אויסגעערעט דאס הארץ..

דער פאטער.

„איחר פרענט וואו איז מיין עלטערער באָי, בעני... א
דאנק פאר'ן פרענען. כאַטש, אז איחר דערמאָנט מיר איהם, צו
געחט מיר דאָס הארץ. שטעלט זיך פאַר אז מיין בעני יאָנט
זיך נאָך ווילא'ן...“

וועלכער ווילא? — פרענט איחר — וואָס? — איחר
לייענט נאָר ניט די פייפערס? אַ חרוש! איך מיין ווילא פון
מעקסיקא, וואָס אמעריקא מוז איהם „כאַפען טויט אָדער לע-
בעדיג“...

אַט נאָך דעם דאָזיגען ווילא יאָנט זיך דאָס איצט נאָך
מיין בעני זאָל לעבען...

איחר וואונדערט זיך ווי אזוי קומט מיין בעני צו מעקסי-
קא. מיט צוויי יאָחר צוריק, געדענקט איחר דאָך האָט ער גע-
אַרבייט אין ניריאָרק, אָדער אַמאָל אַרומגעגאנגען לעדיג, עס
האָט זיך געוונדט נאָך דער צייט. איז איהם טאַקע נמאס געווא-
רען ביידע זאַכען, אי אַרבייטען, אי אַרומגעגאָנגען לעדיג, וואָרים פון
ביידע זאַכען לעקט מען אין אמעריקא קיין האָניג ניט. אַרביי-
טען אין אַ שאַפּ איז פאַר איהם געווען צו שווער, ניט חלילה
ווייל ער האָט קיין כח ניט געהאַט — דאָס דוקא ניט, וואָס דען?
ער פלעגט ניט קענען פערטראָגען די ווענט פון שאַפּ — אזוי
פלעגט ער טענה'ן.

אדומגעהן לעדיג, פלעג איך צו איהם האָבען טענות : זיצט אַ בחור אויפ'ן טאַטענ'ס קאַרק און גאָר ניט.

איז ער זיך אין אַ שעהנעם פריהמאָרגען מיט און גיעט זיך אָן פאַר אַ סאָלדאַט אין דער אמעריקאנישער אַרמעע...

אַט דאָס איז טאַקע אמעריקא! וואָלט איהר ווען גע- גלויבט, אז ביי אונז, איך מיין דאָרסטען אין דער פינסטערער מדינה, זאָל אַ בחור זיך אליין אָנגעבען. יעדער דאַנקט דאָר- טען נאָט, אז ער האָט אַ פעהלער, אז עס פייפט איהם אן אויער אָדער גאָט האָט איהם געבענשט מיט צוצוויגענע אָדערען אויף אַ פוס, אָדער עס פעהלען איהם אַ טויז אַנדערטהאלבען צייהן, צי נאָך אזוינע גליקליכע פעהלערען, וואָס פאָניע האָט פאַר זיי גרויס דרך ארץ... מיין בעני גאָט צו דאַנקען האָט די דאָזיגע פעהלערען ניט געהאט, אויסער דעם איינציגען פעהלער פון פייפּען... אָבער ניט דער אויער האָט חלילה געפייפט, נאָר דאָס מויל. אז ער פלעגט געבען אַ פייף, פלעג איך מיינען, אז אלע שדים פון די מדבריות וועלען זיך צונויפלויפּען, ווערלין מען גלויבט ביי אונז אין דער היים...

הייסט עס, האָט ער זיך אָנגעגעבען אין דער היגער אר- מעע. איז אָבער ניט ווי מען רעדט אזוי גיך טהוט זיך דאָס. אזוי ווי דארטען אין דער פינסטערער מדינה איז שווער צו בעפרייען זיך פון ריענסט, אזוי איז דאָ, אין דער ליכטיגער מדינה שווער אָנצוקומען. דאָס הייסט געהמען, געהמען זיי צו, נאָר וואָס רען? מען דארף האָבען, אז דער טאַטע זאָל אונטערשרייבען אזא מין פאַפּיער...

קומט ער אמאָל, בעני מיינער, רוקט מיר אונטער אַ פאַר- פיער אויף ענגליש און דערצעהלט מיר אַ מעשה, אז באַשר בכּו, ארבייטען אין שאַפּ האָט ער פיינט, און אומגעהן לעדיג וויל אַ י ד ניט ליידען, האָט ער בעשלאָסען צו געהן אין דער אַרמעע און אז גאָט וועט העלפּען ער וועט זיך אויסדיענען קען ער זיך דעררייענען צו אַ פאָליסמאַן אויף אַ פערד.

— ווי אזוי אויף א פערד, פאר וואָס ניט א פוס-פּאַליסמאן, וואָס ניט אכטונג אויף דער אָרדנונג, שטעהענדיג מיט ביידע פיס אויף דער ערד? פרעג איך איהם.

ערקלעהרט מיר מיין בעני, אז ער האָט לאנגע פיס און ווי באלד ער האָט לאנגע פיס, וועט ער געהן אין דער קאוואלעריע... דערפאר, אז ער וועט זיך אויסדיענען קומט איהם צו ווערען א פערד-פּאַליסמאן... דאָס הייסט, ער וועט דאַרפֿען אכטונג געבען אויף דער אָרדנונג פון דער הויף...

איז מיר דער ענין יא געפעלען און ניט געפעלען. ניט גערפעלען איז ער מיר, וואָס מיין בעני, וועלכער וואָלט אין רוסי לאַנד געהאט א צווייטע להאָטע, וועדליג ער איז עלטער פאר'ן קלענערען בנ'אק מיינעם מיט א יאָהר זיבען און וואָלט אין א „גוטען יאָהר“ אודאי דאַרטען בעפרייט געוואָרען מיט איין הונדערטער, זאָל ער דוקא דאָ, אין דער פרייער מדינה ווערען א סאָלדאט! אמת, ער גיעט זיך אליין אָן, מיט'ן גוטען ווילען... צווינגען צווינגט מען איהם ניט... פונדעסטוועגען ווילט זיך עפעס ניט לאָזען. פון דער צווייטער זייט אָבער ווילט זיך האָבן בען א זון א פּאַליסמאן און נאָך אויף א פערד. וואָרים ווי באלד אויף א פערד וועט ער זיך ניט געפינען ערגעץ אין א העסטער סטריט, נאָר טאקע אויף פינפטע עוועניו, וואו די אוי-טאָמאָבילען לויפען און וואו אלע מיליאָנערען שפּאַציערען ארום!...

מילא, וואָס זאָל איך אייך לאנג ברייען, איך האָב מיך מיט געווען מיט מענשען, נאָכגעפרעגט ביי מיין סאָסייעטי-לאַיער, וואָס פאר א „פראוועס“ קען איך אליין קריגען, אויב מיין זון ווערט א סאָלדאט. ערקלעהרט מיר דער לאַיער, אז ערשט טענס ווער איך דערמיט א שטיקעל „סיטיזען“. ס'הייסט אויב איך פאָהר אמאָל צוריק אין אייראָפּא און קום ווידער אהער, — מוז מען מיך אריינלאָזען.. צוריק שיקען טאָר מען מיך שוין

ניט. טאָמער וויל איך עפענען א סאלון בין איך שוין אויף ביל-
בער צו קריגען לייסענס איידער אן אנדערער; דאָס הייסט
שוין, אז איך האָב א צד אין דער משפּחה... איהר פערשטעהט
א קוק?...

מילא, איך האָב מיך געוויסנט אהער און אַהין און האָב
דאָס פאַפּיער „געסיינט“; עס הייסט, איך בין מרוצה, אז מיין
זוהן, מיין בעני, זאָל ברענגען א נויז די יונייטעד סטייטס אָף
אמעריקא... דערהויפּט האָט מיך גענומען דאָס, וואָס איך ווער
דערמיט א שטיקעל סיטיזען, ווייל ווערען א גאנצער סיטיזען
איז פאר מיר אן אונמעגליכע זאַך. אין לאַנד בין איך שוין
אפילו א יאָהר פופּצעהן און האָב שוין געקענט ווערען דריי מאָל
א סיטיזען, ווען ניט מיין פערדרעהטער קאַפּ... וועמענס קאַפּ איז
אויסצולערנען זיך די אלע זיעבען זאַכען, וואָס מען דאַרף דערצו
קענען! טאָמער האָב איך איין פרייען טאָג אין דער וואָך —
אמאָל שבת און אמאָל זונטאָג, עס ווענדט זיך אין וואָס פאר א
שאַפּ מען אַרבייט, זאָל איך מיך גאָר געהן פערדרעהען דעם קאַפּ
מיט נייע חכמות, ווי אזוי האָט געהייסען דער און יענער פרע-
זידענט.

נאַטירליך, ווען איך זאָל וויסען, אז מען וועט איהם גאָר
„נאַזנאַטשען“ אזש אין דער דריטער אמעריקא און פון דאָרטען
איז איין שפּרונג קיין מעקסיקא און ווילא וועט זיך צובונטע-
ווען און וועט זיך פערטשעפען מיט אמעריקא! — אויף אזוינס
האָב איך זיך ניט געריכט! געה זיי א חכם און רעכען אויס
אזוינע מינים זאַכען. סך-הכל האָב איך דעמאָלט גאָר ניט גע-
וואוסט, אז מעקסיקא איז א בעזונדער לאַנד און עס געהערט
ניט צו אונזער אמעריקא.

איצט אָבער איז ניט גאָר פרעהליך. איך בין זיכער אז מיין
בעני איז דארטען אין מעקסיקא און יאָגט זיך גאָר גאָר ווי-
לאַן, ווייל קיין בריעה האָב איך פון איהם שוין לאַנג ניט בע-
קומען... אזוי פלעגט ער מיר שרייבען אלע וואָך און פלעגט

נאך אמאל שיקען אביסעל געלט פון זיינע ווידזשעס. ער
נעהמט דארטען גאנץ שעהנע ווידזשעס: פופצען דאלאר א
חודש מיט עסען און טרינקען און אויף אלעם פערטיגען. א
דזשאב איז דאס ניט קיין שלעכטער, ווען עס זאל זיך ניט אונ-
טעררוקען ווילא...

נאך איינס זאגט מיר דאס הארץ, אז אויב ווילא וועט זיך
לאזען כאפען, וועט איהם כאפען מיין בעני. ער איז א באַי א
מוזיק! איך וואלט בלויז געוואלט ער זאל איהם כאפען א לע-
בעדיגען, ווייל צו וואס פערניסען מענשליכע בלוט? איך בין
א גרויסער געגנער פון אלערליי געשלענען און מלחמות. איך
פרעג אייך, צי וואס דארף מען דאס און וואס איז דאס פאר א
וועלטעלע געווארען, אז אפילו אמעריקא האט זיך אויך ניט
געקענט אויסדרעהען נאך אינגאנצען פון עפעס, איז ניט קיין
מלחמה, איז כאטש א נאכיאגעניש...

און ווער דארף העלפען כאפען איהם, ווילא'ן הייסט עס,
טאקע מיין בעני, וואס איז אין גאנצען א יאָהר צעהן אין לאַנד!
איך זאג ניט, אז מען האט איהם גענויט דערצו, אָבער ווער
יוויס, ווען ער וואלט געהאט סטעדי ארבייט און די ארבייט
וואלט ניט געווען אזוי שווער וואלט איהם אפשר נאך ניט
געצויגען אין דער אַרמעע און איך וואלט געקענט שלאפען רור
היג ביי נאכט... אזוי אָבער זעה איך נאך פאר די אויגען ווי
אזוי מיין בעני יאָגט איהם נאך, ווילא'ן הייסט עס, און יענער
איז קיין נאך ניט און אנטלויפט... און בעני יאָגט איהם ווי-
דער! ער מוז איהם, הייסט עס, כאפען.

אט בין איך דא ניט לאנג געווען אין די „מואוויס“ האט
מען דארטען געוויזען א פיקטשור פון מעקסיקא ווי אזוי אונ-
זערע געוועלטיגען דארטען... לייט זיצען און קוועלען, האָבען
הנאה און פאטשען בראווא... אפשר וואלט איך אויך געווען
אזא פאטריאט ווי זיי, ווען מיין בעני וואלט דארטען ניט געווען
קיין פחות... מיר אָבער האָבען זיך די הענט ניט געהויבען צו

פאטשען.. איך האָב מיט זיי געמוזט ווישען די אויגען... מיר
האָט זיך געדאכט, אז איינער אויף א פערד זעהט אויס פונקט
ווי מיינ בעני, ער האָט געקוקט אויף מיר אזוי טרויעריג, ער האָט
שוין קענטיג חרטה אויף דער גאנצער מעשה... איך האָב מיך
געוואָלט נאָך אַמאָל איינקוקען, האָט מען שוין די פיקטשור
אָועקגענומען, באלד האָט מען שוין געוויזען א שיף מיט א
נרויסען האַרמאט... דער עולם איז גאָר נתפּעל געוואָרען... דער
זעהען זיי איצט א שיף מיט א האַרמאט ווערען זיי ווי משוגע!
א שמחה אויף זיי. דער פעטער סעם האָט א האַרמאט... נישקשה,
ווען וויערע זיהן וועלען דארפֿען געהן אין מלחמה וועלען זיי זיך
ניט אזוי שטאַרק פרעהען מיט'ן האַרמאט...

דער פאסאזשיר.

ווערנעהלט פון א גאליציאנער פליכטלינג.

...ווי אזוי בין איך אנטלאָפֿען, פרעגט איהר מיר, אירען?

א קשיא איז דאָס א גרויסע, אָבער אז מען האָט אמונה וועט דער אויבערשטער שמענדיג קומען צו הילף...

אנטלאָפֿען בין איך טאָקע אין דער לעצטער מינוט. אַנ-פאנגס האָב איך ניט געוואָלט לויפֿען... עפעס האָב איך גע-האלטען עס פאר א זינד: לאָזען די אַרעמע אירען, וואָס קע-גען ניט לויפֿען און אליין ראטעווען זיך, איז ניט שעהן פאר גאָט... אין א צרה דארף מען זיין אלע אין איינעם... אין אַן אונגליק דארף מען די ברידער ניט פערלאָזען. און אז גאָט וויל וועט ער אויסהיטען פון ערנסטען שונא, אפילו פון די קאָזא-קען... נאטירליך, די טעכטער און דאָס ווייב האָב איך גלייך, ווי נאָר מען האָט געהערט, אז דער רוס „נעהמט“, אוועקגע-שיקט קיין וויען. „אין סומכין על הנס!“... אָבער מיין אייגענער נפש איז ניט אזוי וואַזשנע... אז עס איז בעשערט צו לעבען וועט מען לעבען בלייבען אפילו ביים רוס..

אָבער אז דער רוס איז אריין אין שטערטעל איז טאָקע געוואָרען שטארק שלעכט. ווי דער שטייגער איז — א בעל נצחון! — דאָס קומט איהם און יענעס קומט איהם, און ווע-גען „גיטא“ איז נאָר קיין רעד ניט. מילא, דו ווילסט א זיינער

ריל — נא! איך קען מיר אין מלחמה-צייט בענעהן און א זיינעריל, אבער וואו זאל איך דיר נעהמען מיידלעך!... האב איך זיך אזוי געמוטשעט מיט זיי א וואך צייט, אונגענומען אלע נגישות פאר ליעב און געדאנקט גאט פאר'ן שטיקעל לעבען. וואס זיי נעהמען ניט אוועק.

שפעטער איז אבער געווארען ערגער. א סך אידען פון די איבערגעבליבענע האט מען ארעסטירט, עטליכע געשאסען, די איבעריגע אין רוסלאנד אוועקגעשיקט. איך זעה, אז איך בלייב באלד איינער אליין צווישען אזא עס-דע... בין איך מיר מיטש: איך וועל שוין אנטלויפען; ווי באלד אז איך בין כמעט אליין גע- בליבען — איז דאך שוין טאקע א יושר צו אנטלויפען! איז אבער די קשיא: ווי אזוי? די וואך הינטער'ן שטערטעל איז שטרענג. „אין יוצא ואין בא!“. געוואוסט האב איך אבער, אז ווען מען זאל קריגען פון קאמענדאנט א פאסאזשיר-שיין, לאזט די וואך דורך. היינט ווי אזוי-זשע קומט מען צו צו איהם? און אז מען וועט שוין צוקומען, וועט ער דען נעבען?

און פלוצים פאלט מיר איין, איך וועל לויפען גאר און א פאסאזשיר-שיין. כ'וועל פרובען מזל! נעהמען וועל איך גאר- נישט מיט. אפילו דעם טלית און תפילין ניט. איך וועל קומען צווישען אידען. וועל איך שוין קריגען א טלית און תפילין. אי א שמירה אין וועג, איז גענוג דער טלית-קטן, וואס איך טראג. און איך וויל מיר שוין מכין זיין אין וועג, ס'הייסט קושען די מזוזות, פערשליסען דאס הויז און נעהן.

ווי איך נעהם אזוי קושען די מזוזות, ניט מיר גאט ברוד- הוא א מחשבה אריין אין קאפ: אריה ליב, נעהם מיט א מזוזה...

אי וואס? זיי וועלען דיר דארט רעווידירען און וועלען מיר- גען, אז עס איז אזא מין טעלעפאן, טא נעהם בלויז דאס שטיק- קעל פארמעט אליין; די שייך אין וואס די מזוזה ליעגט, נעהם נישט! א שטיקעל פארמעט וועלען זיי ניט בעמערקען.

און איך רייס אראָב די מזוזה, נעהם זי ארויס פון איהר „שייד“, ליינען זי דורך צי זי איז, חלילה, ניט פסול. גאָט צו דאנקען — אלץ איז כשר. פעהלט קיין אות! דער „שדי“ בלאנקט! איך גיב א קוש דעם סאמע „שדי“ און איך דערשפיר, אז איך קריג אזא מין כח, אז איך קען בייקומען דעם שטארקס-טען שונא!

און מיט גרויס בטחון אין דעם „שדי“ לאָז איך מיך אין וועג, אָהן קיין שום שרעק, אָהן קיין שום פחד. איך קום הינטער'ן שטערטעל און דערזעהר די וואך. ווער איך אויך ניט אראָבגעפאלען! איך טאפ בלויז אַן אין טאש די מזוזה... זי איז דאָ!

און איך נעה מיט פעסטע, זיכערע טריט אנטקעגען דער וואך.

א פאַר סאָלדאטען, א'פנים עלטסטע, קוקען מיך אָן, וואונ-דערען זיך א'פנים, וואָס איך נעה אזוי „האָפערדיג“, אָבער זיי לאָזען מיך נעהן. אז איך קום אָבער צו נאָהענט צו זיי, שטעלט מיך איינער אָב און גיט מיך א פרעג:

— און א פאָסאָזשיר-שיין פון קאָמענדאנט האָסטו? ... דאָ האָב איך מיך שוין אביסעל דערשראָקען... איך וויל ניט לייקענען.. אבער די שרעק האָט געדויערט בלויז א האל-בע רגע... גלייך ווי אימגעזער וואָלט מיר מיט גוואלד די האַנד אין טאש אריינגעלעגט, נעהם איך ארויס די מזוזה און דערלאנג דעם סאָלדאט... און בלייב שטעהן ווי ניט מיך מיינט מען.

— פון וועמען איז דאָס? — פרעגט ער מיך און בע-טראכט דעם פארמעט. לעזען א'פנים קען ער ניט אפילו זיין אייגענעם לשון, ווי דער שטייגער איז פון א רוס.

איך טראכט ניט קיין סך און ענטפער:

— פון אמת'ן קאָמענדאנט... סאמאָהאָ קאמענדאנטא! ... ער גיט איבער דעם צווייטען סאָלדאט, ווי ער וואָלט זיך אַן עצה געהאלטען. יענער נעהמט דעם פארמעט, קוקט דערין

אריין מיט ישוב הדעת און רופט זיך אן צום ערשטען:
 — זעהסט דאך, אז עס איז א וואזשנער דאָקומענט, אויף
 פארמעט... לאָז איהם דורך...

און דער ערשטער גיט מיר א קלאַפּ אין פלייטשע נאָר
 פריינדליך און רופט זיך אן:

— סטופּאי איז באַגאַס. לשונו ממש: געה מיט גאָט...
 און גיט מיר צוריק אַב מיט רעספעקט דעם „פאסאזשיר־
 שיין“.

אַבנעהענדיג עטליכע איילען פון דער וואַך האָב איך די
 מזוזה א קוש געטהאָן, אריינגעלעגט טיעף אין בוזעם־קעשענע,
 געהויבען די אויגען צום הימעל און געדאנקט דעם אמת'ן
 „קאָמענדאנט“ פאר זיין אייביגען „פאסאזשיר־שיין“...
 ווי איהר זעהט מיך א אידען!...

דער משפט.

(מאָנאָלאָג פֿון אַ יוגיאַן-מאָן)

„איהר ווילט טאקע וויסען די מעשה פון אנהויב ביז'ן סוף? גאנץ פיין — איך וועל אייך דערצעהלען. מיר אַרט טאקע נישט, אז איהר וועט עס בעשרייבען. זאָל טאקע די וועלט וויסען! איך שעם מיר נישט! זאָלען זיי זיך שעמען! זיי, וואָס האָבען מיר גע'משפּט!

אז איך נאָך געווען אין דערהיים אין מיין שטעדטעל, האָב איך פֿאַר אַ משפּט מורא געהאט, ווי פֿאַר פייער! ומשפּטים בל ידעום, הללויה — פֿלעג איך זאָגען מיט דער גרעסטער כּונה! און גאָט צו דאנקען — איך האָב קיינמאָל אויף זיך קיין משפּט נישט געהאט. ניין! איך וויל קיין ליגען נישט זאָגען. איינמאָל, בשעת עס איז געווען די האָלערא, נישט דאָ געדאכט, און טען האָט גענומען אכטונג נעבען אויף „טשיסטאָטא“, און דער אר־ריאדניק האָט געמאכט א פֿראַטאָקאָל פֿאַר אכיסעל מיסט, וואָס איך האָב אויסגעשטאָטען ביי דער טהיר, האָב איך געזאָלט האָר בען אַ משפּט. נאָר איך האָב מיר געלאָזט קאָסטען אַ האַלב קער־בעל, און דער משפּט איז „צוריען געוואָרען“.

האָב איך דאָך געמיינט, אז אין אמעריקא בין איך אורדאי פֿריי פון משפּטים! דאָס לאַנד איז אַ פֿרייע, קיין בלכולים מאכט מען דאָ נישט, אויף ריינקייט גיעט מען אין אונזערע סמרי־

טען נישט אזוי שטארק אכטונג, קיין נאלאגען צאָהלען דארף מען דאָ נישט, קיין פאספאָרטען אויף נישט — א פרייע וועלט, טהו וואָס דו ווילסט. ווייזט זיך ארויס, אז דוקא דאָ, אין דעם פרייען לאַנד האָב איך געהאט אַ משפּט, וואָס מען זאָל בעהיט זויערען. ממון און דמים האָט עס מיך געקאָסט!

און מיינט איהר, ווער האָט מיך געמשפּט? גוים? יענ-קיס? אמעריקאנער? חלילה וחס!

אידען האָבען מיך גע'משפּט, מיינע ברידער!

אַט הערט אַ מעשה!

אין דערהיים, אין מיין שטעדטעל, בין איך געווען אַן אַרעמער שניידער, גענעהט, וואָס עס האָט זיך געמאכט: א וויי-בערשע קליידעל, איז רעכט א ווייבערשע קליידעל; א פּויר-ערשע קאפּטאן, איז אויך גוט. קיין ספּעציאליסט בין איך נישט געווען. אָבער דאָ געהט עס נישט. דאָ האָט יעדער זיין פאך. אזוי ווי אַ האַנד האָב איך אַ ניכע, איז פאר מיר בעסער גע-ווען צו אַרבייטען ביי „קלאָק“, עס הייסט ביי ווייבערשע מאַנטלען, און בין פון דער ערשטער מינוט, וואָס איך בין דאָ אין אמעריקא, א „קלאָק-מייקער“.

מילא, איידער עס איז געווען דער גרויסער סטרייק, איז דאָך נישט שייך צו זאָגען — איז געווען אמת'ע פרייהייט, טאַקי וואָס פרייהייט הייסט: ווילסט ארבייטען פון שטיק, אַר-בייט פון שטיק, ווילסט ארבייטען פער וואָך, ארבייט פער וואָך, ווילסט ארבייטען ביז דריי פארטאָג, ארבייט געזונדטער-הייט! קיינער האָט דיר נישט געזאָגט קיין דעה! און עס זיי-נען געווען צייטען, ווען איך האָב פיין פערדיענט, קרוב צו פיערציג דאָלאַר. איהר זענט אַ מבין? ... אמת, איך האָב שווער געאַרבייט, געווען נעכט, וואָס איך האָב געשלאָפּען נאָר צוויי-דריי שעה און דוקא אין שאַפּ: צוגעשפּארט זיך אויף אַ פאַק ווייבערשע מאַנטלען אין די קליידער, אין אַ פאַר שעה ארום אויפגעשטאַנען, און צוריק צו דער אַרבייט.. נו, וואָס

איז? וועמען געהט עס אָן. אז כח, גאָט צו דאנקען, איז דאָ, און אויף שלאָפֿען איז גענוג שבת (זונטאָג אַרבייט איך נישט ער היום!). קיין תהלים אין שוהל געהן זאָגען דאַרף מען נישט... עס הייסט, מען וואָלט אפשר יאָ געדאַרפט, נאָר מען געהט נישט!...

האָט מען זיך אַרומגעזעהן, אז עפעס איז די זאך נישט גלאַט: איינער פערדיענט פיערציג דאָלאַר אַ וואָך און צוואַנציג געהן אום לידיג...

איהר הערט אַ מעשה! אלע מאָל איז דאָך אזוי: ווער עס איז אַ בריה, האָט אַ גיכע האַנד און פּוילט זיך ניט, דער פערדיענט! אי די, וואָס געהען אום לעדיג? איז טאקע אַ רחמנות! איז וואָס זשע קען איך העלפֿען? איך פרעג אייך! און אויף מיר איז דען נישט קיין רחמנות? — גלויבט מיר, אז פיערציג דאָלאַר אַ וואָך איז פאַר מיר געווען ניט קיין סך. איהר דארפט וויסען, אז איך האָב אַראָבעבראַכט אהער דאָס ווייב מיט די פיער קינדער און דאָ זיינען געבאָרען געוואָרען נאָך דריי, זאָלען געזונד זיין... און טאָמער ליגעט אין די בענק אַ פאָר דאָלאַר, מוז מען דאָך זעהן פערזאָרגען אויף שפּעטער.

מילא, איז אויסגערופען געוואָרען אַ סטרייק...

רעכען איך מיר אויס, אז אַ סטרייק איז טאקע אַ גאנץ וויכטיגע זאך. אַרבייטער דארפֿען טאקע זייער לאַגע פערבעסערען. עס איז נישט קיין עולה... אבער איך בין דאָך אַ טאַטע פון קינדער און ביי מיין באָס "אַרבייט איך שוין עטליכע יאָהר און קיין טענות צו איהם האָב איך באמת נישט, ער האָט מיר בעהאַנדעלט אויפ'ן שעהנסטען אופן. ער איז טאקע מיין גער אַ לאַנדסמאַן... זאָלען זיי טאקע סטרייקען און אייך וועל מיר שטילינקערהייד, פאָוואָלי אַרבייטען...

ווייזט זיך אַרויס, אז דאָ אין לאַנד איז דאָס איינס פון די גרעסטע פערברעכענס. עס הייסט, נישט ביי דער מלוכה, דאָ

מלוכה האלט דוקא פון אזעלכע, נאָר ביי די ארבייטער הייסט עס א „סקעב“... און א „סקעב“ איז אזוי ווי אין חרם...

מילא, וואָס זאָל איך אייך דערצעהלען א סך: איך האָב אויף געוואָרפֿען מיין ארבייט. עס איז מיר אפילו געווען שווער מעין פנים זיין דעם באָס. ער האָט אויף מיר א קוק געטהאָן, זאָג איך אייך, האָט מיר געשטאָכען אין הארצען: דו ארבייטסט ביי מענשען פינף יאָהר, און ער צאָהלט דיר אלע וואָך „קעש“, מזמן, און האַסט צו איהם גאָרנישט. מיט אמאָל, געה און ווער ברוגז און זאָג: ניין! איך ארבייט נישט.

נאָר פערפאלען. אז די יוניאָן הייסט, מוז מען פאָלגען! עס איז, זאָג איך אייך, א מלוכה, מיט בעאמטע, דעלע-נאָטען, „אָרגאניזירערס“, סעקרעטערס, האַטש נעהם און טהו זיי אַן שליפּעס מיט מעשענע קעפּ!

צוועלף וואָכען האָט געדויערט דער סטרייק! א גליק, וואָס איך האָב אָבגעשפּאַרט עטליכע דאָלאַר. אמת, מען האָט אפילו געצאָהלט די ערשטע וואָכען צו ביסלעך געלד. אבער וואָס האָט עס געקלעקט! נאָכדעם האָט מען שוין צאָהלען אויך אויפגע-הערט. עס האָט זיך אויסגענומען! א קלייניגקייט! עס האָבען געסטרייקט איבער 50 טויזענד „קלאָק-מייקער“, קען מען זיך דען אָננעהמען?

אָט אזוי האָב איך צוריעבן צוועלף וואָכען. מיינט איהר, אז די 12 וואָכען האָב איך גערוהט? חס וחלילה! אלע אָווענד האָב איך געמוזט געהן אויף די מיטינגס, וואו די רעדנער האָ-בען געהאלטען לאַנגע רעדעס וועגען דער מאכט פון די ארביי-טער און ווי אזוי די „באָסעס“ האָבען ביז אהער געזויגט אונזער בלוט, און ווי אזוי ווייטער געהן קאָן עס נישט. איין רעדנער אראַב, דער אנדערער ארויף, און אלץ די זעלביגע ווערטער, כדי די ארבייטער זאָלען דאָס פערשטעהן.

איך וויל נישט לייקענען: אין די דריי חדשים צייט בין איך אביסעל אויסגעבילדעט געוואָרען, איך בין דערגאנגען א סך

ענגלישע ווערטער, ווייל די רעדנער זיינען שוין אלע לאנג אין לאנד און מישען צו א סך ענגליש, אבער פערשטעהן קען מען. צייטענווייז פלעגען זיי מיד אליין דורכנעהמען. עס הייסט, איך האב געפיהלט, אז עס איז טאקע נישט קיין יושר, אז דער „באָס“ זאל אזוי פיעל פערדיענען און דער ארבייטער אזוי ווער נוג. און איך בין שוין אינגאנצען אריבער, אפילו אין הארצען, אויף זייער זייט. נאך אלע זאכען, האב איך געפיהלט, אז פאָרט זיינען טאקע די אלע רעדנער און בעאמפּע אונזערע פריינד, אונזערע פערזאָרגער.

איינס נאָר האב איך ביי זיך נישט געקאָנט פועל'ן: איך זאל ווערען א שונא מיין „באָס“. איך האב בטבע דרך ארץ פאר רייכע מענשען (מיין „באָס“ איז א גרויסער גביר!) איך האב גאר נישט געקאָנט פאָרשטעלען זיך, ווי אזוי כאַן איך ווערען אזא יחסן, אין דער צייט, וואָס איך בין א פראַסטער ארבייטער, און ער איז א מאנופעקטשורער, א מענש, וואָס פיהרט ביזנעס אויף שווערע טויזענדער...

און דאָ איז אויסגענומען א תנאי, אז די ארבייטער טאָרען מיט די „באָסעס“ קיין שום בעזונדערע געשפרעכען נישט האָבען. אָבערארבייט די ניין שעה — געהט אהיים!

אז דער סטרייק האָט זיך געענדיגט, איז אויף די „באָסעס“ געווען אן אמת'ער רחמנות. וואָס מיינט איהר — זיי האָבען ערגערע געשעפטען געמאכט? ! ניין, נישט דאָס. זיי זיינען געוואָרען פשוט אויס „באָסעס“. קיין ארבייטער אָבזאָגען טאָרען זיי נישט, א נייעם געהמען טאָרען זיי נישט. אלץ מוזען זיי פרעגען ביי דער יוניאָן. איהר פערשטעהט אן עסק! היינט וואָס טויג שוין זיי דאָס געלד מיט די עשירות, אז זייער וואָרט איז קיין וואָרט נישט! ווארום, וואָס איז, צווישען אונז גערעדט, דער גאנצער חשק צו רייכקייט? כדי מען זאל מורא האָבען, מען זאל וויסען, אז מיר זיינען מיר, אז אונזער וואָרט גילט, אונזער דעה ווערט אָנגענומען. אבער ווי באלד אַז ביי

א „באָס“ ארבייטען הונדערטער ארבייטער, און ער האָט אויף זיי קיין שום דעה נישט, איז דאָך נישט ניהא דאָס עשירות... איז טאקי אויף די „באָסעס“ נעווען א רחמנות. נאָר וואָס נעהען מיר אָן די „באָסעס“. מיר איז נאָר א שאַר מיין „באָס“... ערשטענס, א לאַנדסמאן, און, צווייטענס, איז ער א איד, וואָס האָט ליעב כבוד. קיין שלעכטער מענש איז ער נישט, דוקא א גוטער מענש. היינט פאר וואָס זאָל מען איהם טאקע נישט אָבגעבען כבוד, לכל הפחות, דאָס, וואָס איהם קומט.

און אַט דאָ הויבען זיך אָן מיינע צרות. מיר האָט נישט געאַרט, וואָס איד קאָן איצט נישט ארבייטען אזוי פיעל, ווי איי-דער דער סטרייק. איהר ווילט, איד זאָל ארבייטען ניין שעה, זאָל זיין ניין. זאָלען אלע ארבייטער האָבען אַרבייט — עס איז אפשר נישט קיין עולה! אָבער וואָס ארט איד, אז איד בין מיט'ן „באָס“ פריינדליך, אז איד קום צוגעהן פריהער פאר אלעמען און שמועס זיך דורך א ביסעל מיט איהם, אז איד בלייב אַמאָל א האַלבע שעה, צי א שעה און הער אויס זיינע טענות... אַמאָל גיעב איד איהם טאקע גערעכט. ער הויבט אָן קלאַגען זיך אויף דער יוניאָן, צוגעהט מיר דאָס הארץ און איד גיעב איהם טאקע גערעכט. מען געהט א קיסר און מען געהט ביי איהם אראָב די קרוין, און מען געהט ביי איהם צו די מלוכה, מיט דעם חייל, און מען זאָגט איהם אזוי: דיין גאָלד און דייןע אוצרות ריהרען מיר נישט אָן. מיר גיבען דיר אלץ צוועק, נאָר אין דער מלוכה מיש זיך נישט — נישט דיין עסק! און פונקט ווי מיט דעם פערסישען שאַך און מיט דעם טער קישען סולטאַן און מיט דעם פאַרטוגאַלישען קעניג, ווי די פיר פערס שרייבען.

אַמאָל טרייסט איד איהם, אז נאָט וועט נאָך העלפען. אַמאָל זאָג איד איהם אזוי א גוט וואָרט און אַמאָל, אז עס איז דאָ זעהר א נויטיגע ארבייט, בלייב איד, ווען אלע צוגעהען זיך שוין, פער-שלאַסען אין א חדר'ל און פערענדיג עס...

איד קאן איהם באמת נישט אַבזאָגען.

האַבען דאָס די אַרבייטער בעמערקט.

— וואָס האָט איהר, מיסטער, פאר א געשעפטען מיט'ן „באַס"? — פרעגט מיך א יונגער שענקעל, וואָס אין די גוטע יאָהרען וואָלט איד אפילו מיט איהם נישט גערעדט.

ענטפער איד איהם מיט שטאַלץ אויף צו לחכעים:

— מיט וועמען זאָל איד האָבען געשעפטען — מיט דיר?
הער איד, ווי אין שאפ, ארום מיין טיש, ווערט א גע-
רויש.

דער פאַרמאן איז אפילו אויך אויף מיין זייט, ווייל די פאַרלייט זיינען מיט'ן סטריק אויך נישט צופרידען געווען, ביי זיי האָט מען אויך די דעה אַבגענומען — אַבער העלפען קאן ער איצט נישט. ער ווינקט מיר נאָר מיט די אויגען, ווי ער וואָלט מיר צוגעגעבען מוט.

נאָך די אַרבייט טהוען זיך די אַרבייטער אָן אויף אוועק-
צוגעהן.

אַבער זיי געהען דאָך נ י ש ט.

איד האָב לייעב געהן שפעטער פון אלעמען..

— נו, מיסטער, פאר וואָס געהט איהר נישט? — ווענדען זיך צו מיר עטליכע פון די יונגע.

— איד האָב צייט. — ענטפער איד און עס ברענגט מיר א פייער.

מילא, אויסגעפיחרט האָב איד... געבליבען אליין.

האָב איד מיר ערשט צורעדט מיט'ן בעל הבית און אויס-
געלאָזט כל חמתי צו זיי...

אויף מאַרגען בעקום איד פון דער יוניאָן א מין פאָוועסט-
קע.

איד לעז דורך די פאָוועסטקע און טראכט מיר:

עס זיינען דאָך נישט קיין גוים. עס זיינען דאָך אידען.
און געה נישט.

קומען אויף איבערמאָרגען אין שאפ צוויי דעלענאטען און מען נעהמט מיך אראָב פון דער ארבייט.

דער „באָס“ טענה'ט:

— וואָס האָט איהר צום דאָזיגען ארבייטער? ... זאגען זיי:

— ביים „טרייעל“ וועט עס שוין קלאָר ווערען...

מילא, איך וועל אייך לאנג נישט ברייען: עס איז געווען אַ דיעלע, ווי אין רוסלאַנד, מיט אַ פאָרויצענדען, מיט געשוואַרענע, מיט אַ פראַקוראַר.

נאָר קיין פערטידיגער האָב איך נישט געהאט...

און מען האָט מיך פערמשפט:

75 דאָלאַר שטראַף און איבערפיהרען מיך אין אַן אנדער

שאַפ...

דאָס הייסט פשוט: נא פאָסעלעניע...

אַרט מיך נישט אזוי דאָס געלד, ווי דאָס איבערפיהרען

אין דעם אנדער שאַפ.

אמת, דער שאַפ, וואו איך אַרבייט איצט, איז אַ סך אַ גרעסערער, ליכטיגער, מעהר לופט, אויפ'ן ערשטען פלאַך, ביי אַ פענסטער... טאָמער, חלילה, אַ שרפה — קענסטו גלייך שפרינגען... אבער מיר איז דאָ די ארבייט נישט ניהא. ערשט טענס, קוקען אויף מיר די ארבייטער, ווי אויף דעם גרעסטען פערברעכער און מען היט מיך. עס הייסט: איך בין „פאָד נאָדזאָר“... איך זאָל חלילה נישט רעדען מיט'ן „באָס“...

זיי ווייסען נישט די חברה, אַז דער נייער „באָס“ געהט מיך אַז ווי דער פאר-אַיגהריגער שנעע, און, צווייטענס, איז ער אַ רייטשער יהודי, און ער אליין וועט מיט מיר נישט רעדען...

נאָר זיי האָבען איין ארבייט: זיי היטען מיך...

מיינט איהר, היטען זיי מיך איין! איינמאָל אין וואָך

האַפ איך מיר ארויף צו מיין געוועזענעם „באָס“...

איך רעד פאר איהם אויס דאס הארץ. ער טרייסט מיך און
איך טרויסט איהם. מיר האפען נאך, אז די יוניאן וועט מיך
פריהער צי שפעטער בענגעדיגען...

איינאקטערס.

1—25	—	—	—	—	—	זומי ברדער
1—14	—	—	—	—	—	אויף א חתונה
1—16	—	—	—	—	—	די פראבע
1—16	—	—	—	—	טאכטער	עם שרכנ'ס
1—9	—	—	—	—	—	א רוהיגע דירה
1—11	—	—	—	—	—	די אוורואכע
1—9	—	—	—	—	—	ערשטע ליעבע
1—9	—	—	—	—	—	דאס נייע צימער
1—10	—	—	—	—	—	דער שפאניער
1—8	—	—	—	—	—	ליידען
1—7	—	—	—	—	—	די שיידונג
1—8	—	—	—	—	—	דער הומאריסט
1—7	—	—	—	—	—	קינדער
1—12	—	—	—	—	—	מאכט
1—11	—	—	—	—	—	צו שפעט
1—7	—	—	—	—	—	די מצולה
1—14	—	—	—	—	—	דריי מיידלעך
1—9	—	—	—	—	—	די צוויי געפאנגענע
1—6	—	—	—	—	—	דער טייטער פעלדמארשאַל

מאנא לאגען

1	—	—	—	—	—	—	דער פאפולערער מאן
8	—	—	—	—	—	—	דער פאטער
13	—	—	—	—	—	—	דער פאסאזשיר
17	—	—	—	—	—	—	דער משפּט

5706000
Toronto Jewish Public Library

**THIS BOOK MAY BE KEPT
21 DAYS**

and may be renewed once, if no ap-
plication has been registered for it.
A fine of 4 cents a day is charged,
if the book is kept after the last date
stamped below. No book will be
issued while a fine remains unpaid.

7/26/44
MAR 4 '70

MAR 1 '70

MAR 22 '70

APR 2 '76

JAN 26 1984

155" .K

6.7 PUSKRYNN JK 656NJK
#2697

6591	MAR 1 '70		
6591	MAR 22 '70		
APR 2 '70	12392		

2697

